

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

2x-A
L.O.U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930: 1
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

JORDBRUKSUTREDNINGENS BETÄNKANDEN I

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

ÅTGÄRDER FÖR VETE- OCH RÅG- MARKNADENS STÖDJANDE

AVGIVET DEN 18 JANUARI 1930

S T O C K H O L M

1 9 3 0

Statens offentliga utredningar 1930

Kronologisk förteckning

1. Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande angående åtgärder för vete- och rågmarknadens stödjande. Beckman. 76 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivnas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930: 1

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

JORDBRUKSUTREDNINGENS BETÄNKANDEN I

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

ÅTGÄRDER FÖR VETE- OCH RÅG- MARKNADENS STÖDJANDE

AVGIVET DEN 18 JANUARI 1930

STOCKHOLM 1930
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI
[93 30]

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR, MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR, MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR, MICHIGAN

ANN ARBOR, MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR, MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY
ANN ARBOR, MICHIGAN

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Med anledning av inom riksdagens andra kammare väckta motioner (nr 384 och 387) anhöll riksdagen i skrivelse den 8 juni 1928 (nr 375), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge samt angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapas för att jordbrukets arbetare må komma i åtnjutande av bättre levnadsvillkor. Vidare anhöll riksdagen i anledning av inom båda kamrarna väckta motioner (I: 119 och 177 samt II: 202) i skrivelse den 9 maj 1928 (nr 9 A) om utredning rörande de åtgärder, som kunna vara erforderliga för avhjälpande av de i vissa avseenden otillfredsställande förhållanden, som för närvarande råda ifråga om smörexporten, samt, i den mån så kunde finnas erforderligt, om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

I anledning av riksdagens ifrågavarande skrivelser bemyndigade Kungl. Maj:t den 18 juli 1928 Herr Statsrådet att tillkalla högst sju utredningsmän att, under beaktande av vad riksdagen anfört och vissa av Herr Statsrådet angivna närmare riktlinjer, verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge samt angående de åtgärder, som må kunna vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft till förbättrande av deras ställning, som hava sin utkomst av jordbruksarbete. Vidare bemyndigades Herr Statsrådet att beträffande undersökningen av vissa specialfrågor berörande nämnda utredning, där så prövades nödigt, förordna särskilda utredningsmän att vid sagda frågors handläggning biträda vid utredningen.

På grund härav tillkallades den 20 december 1928 såsom utredningsmän ledamoten av riksdagens andra kammare lantbrukaren D. H. Pettersson, Bjälbo, tillika ordförande, ledamoten av statens egnahemsstyrelse lantbrukaren N. Adler, Nykvarn, direktören i Skånska lantmännens centralförening m. b. p. a. godsägaren C. F. Beckman, Branstagård, Vollsjö,

ledamoten av riksdagens andra kammare friherre S. H. F. Lilliecreutz, Jönköping, ledamoten av riksdagens första kammare godsägaren B. H. von Stockenström, Änhammar, Dunker, samt ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren G. Strindlund, Skedom, Sollefteå. Sedan Beckman på därom gjord framställning entledigats från uppdraget, tillkallades den 31 maj 1929 såsom ytterligare utredningsmän ledamoten av riksdagens andra kammare lantbrukaren A. A. Pehrsson, Bramstorp, Södra Åby, samt lantbruksakademiens sekreterare professor Th. V. E. Björkman.

Till utredningsmännens sekreterare förordnade Herr Statsrådet den 1 februari 1929 numera byrådirektören i kommerskollegium S. E. Österberg.

Utredningsmännen hava beslutat bedriva sitt arbete under namn av *Jordbruksutredningen*.

Beträffande sättet för utredningsarbetets bedrivande framhöll föredragande departementschefen vid frågans behandling i statsrådet, att det med hänsyn till ämnets omfattning och den tid, undersökningen i sin helhet kunde komma att taga, syntes lämpligt, att, därest inom viss del av ämnet särskilt förslag tidigare befunnas böra upprättas, detta förslag borde framläggas för sig till möjliggörande av snara åtgärders vidtagande.

I anledning härav och med hänsyn till det nuvarande ogynnsamma läget på spannmålsmarknaden har Jordbruksutredningen till särskild skyndsamt behandling upptagit frågan om lämpliga åtgärder för beredande av bättre avsättningsmöjligheter för inhemsk spannmål.

Sedan Herr Statsrådet under sistlidne oktober månad inlett underhandlingar med representanter för kvarnindustrien rörande möjligheten att uppnå en överenskommelse om större inblandning av svenskt vete vid förmalningen, blev under hand uppdraget åt Jordbruksutredningen att fullfölja dessa underhandlingar. I anledning därav har Jordbruksutredningen, sedan utredning verkstälts om tillgången inom landet å kvarndugligt vete samt erforderliga uppgifter införskaffats rörande kvarnindustriens inköp och förmalning av svenskt och utländskt vete m. m., fört underhandlingar med Svenska kvarnföreningen och med Kooperativa förbundet.

Vid sina utredningar i ämnet fann Jordbruksutredningen uppskattningsvis, att en inmalning av svenskt vete under innevarande konsumtionsår intill 65 à 70 % i genomsnitt av den totala veteförmalningen under konsumtionsåret skulle vara erforderlig för den svenska veteskördens fulla förbrukning som brödsäd. Efter förberedande överläggningar med kvarnindustriens representanter och med representanter för bagerinäringen riktade Jordbruksutredningen med utgångspunkt härifrån till Svenska kvarnföreningen och till Kooperativa förbundet en förfrågan, huruvida möjlighet finnes att i praktiken genomföra inmalning av svenskt vete i angivna omfattning. De svar, som ingått å nämnda förfrågan, gävo vid handen, att kvarnarna i allmänhet icke ansågo sig kunna genomföra en inblandning av svenskt vete i sådan omfattning, så vida icke genom statsmakternas åtgärder garantier skapas för att icke å den svenska marknaden

utbjudes bättre mjöl än det, som kvarnarna enligt det ifrågasatta åtagandet skulle kunna mala.

I anledning av vad sålunda förekommit meddelade Jordbruksutredningen till Herr Statsrådet i skrivelse den 12 december 1929, att de underhandlingar, som förts med kvarnindustrien rörande ökad inblandning av svenskt vete, icke lett till sådant resultat, som av Jordbruksutredningen ansågs tillfredsställande, varför förhandlingarna av Utredningen avbrutits. Med hänsyn till det läge, vari frågan därigenom råkat, anmälde Jordbruksutredningen i samband därmed sin avsikt att inom den närmaste tiden inkomma med förslag till åtgärder från det allmännas sida för säkerställande av den svenska veteskördens avsättning inom landet såsom brödsäd. Utredning har därefter den 14 december 1929 till Herr Statsrådet överlämnat en promemoria med huvudsakliga riktlinjer för åtgärder till beredande av bättre avsättningsmöjligheter för inhemsk spannmål.

Sedan utredningsarbetet beträffande förevarande spörsmål nu avslutats, får Jordbruksutredningen härmed till Herr Statsrådet överlämna betänkande angående åtgärder för vete- och rågmärknadens stödjande.

Vid förslagets utarbetande har Jordbruksutredningen samrått med representanter för kvarnindustrien, bagerinäringen och mjölimportörerna. Vidare har i detta sammanhang tagits under övervägande en av hushållningssällskapens ombud den 1 oktober 1929 gjord framställning rörande åtgärder för bättre avsättningsmöjligheter för svenskt vete, varöver Utredningen enligt remiss den 24 oktober 1929 anbefallts avgiva utlåtande. Remissen torde få anses besvarad genom vad som i förevarande betänkande anförts. Vidare har under utredningsarbetet tagits i betraktande ett flertal från skilda delar av landet till Kungl. Maj:t eller till Herr Statsrådet ingivna mötesresolutioner och framställningar rörande bl. a. åtgärder för spannmålsmarknadens stödjande, vilka resolutioner och framställningar blivit i avskrift till Jordbruksutredningen överlämnade för att tagas i övervägande vid utredningens fullgörande.

Vid utarbetandet av förevarande betänkande har Jordbruksutredningen biträtts av förste aktuarien fil. dr A. J. Lilienberg såsom särskild utredningsman. Utformandet av de i betänkandet innefattade författningsförslagen har skett under medverkan av revisionssekreteraren Holger Elliot och t. f. revisionssekreteraren Per von Ehrenheim.

Stockholm den 18 januari 1930.

DAVID PETTERSSON

NILS ADLER

THURE BJÖRKMAN

FABIAN LILLIECREUTZ

AXEL PEHRSSON

B. VON STOCKENSTRÖM

GERH. STRINDLUND

S. E. Österberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet	3
Kap. I. Den inhemska vete- och rågmarknadens läge under senare år	7
Produktionen av vete och råg	7
Vete- och rågförbrukningen	14
Mjölproduktionen	20
Vete- och rågpriser	25
Priser å vete- och rågmjöl	37
Kap. II. Åtgärder för beredande av bättre avsättningsmöjligheter för inhemska spannmål	40
Inledande synpunkter	40
Den inhemska vetemarknadens läge	41
Vetemarknadens sanering	44
Lantmannaorganisationer och lagerhus	48
Inmalningens reglering	53
Mjölimportens begränsning	57
Rågmarknaden	59
Spannmålsnämnden	60
Sammanfattning och förslag	62
Åtgärder för den närmaste tiden	62
Författningsförslag	64
Förslag till lag med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete	64
Förslag till instruktion för statens spannmålsnämnd	68
Bilaga A: Promemoria angående föreskrifter, som synas erforderliga i fråga om tillämpningen av den föreslagna lagen med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete	72

Kap. I. Den inhemska vete- och rågmarknadens läge under senare år.

För att belysa läget å den svenska vete- och rågmarknaden i senare tid skola vissa å området tillgängliga statistiska uppgifter i det följande sammanställas. Uppgifterna ifråga komma i huvudsak att avse den inhemska vete- och rågproduktionens utveckling, in- och utförseln jämte förbrukningen av nämnda sädesslag, vissa produktionsförhållanden vid kvarnarna samt prisläget för brödsäd och därav framställt mjöl.

Vad först produktionen av vete och råg beträffar, grunda sig statistiska centralbyråns uppgifter härom fr. o. m. år 1913 som bekant på uppskattningar rörande den odlade arealens storlek och förändringar samt skördekvantiteten per arealenhet, vilka erhållas från sockenombud, utsedda av hushållningssällskapen. Såsom ytterligare underlag för statistiken utföres dessutom periodvis särskild inventering bl. a. av arealens storlek och fördelning på de skilda sädesslagen. Sådana allmänna inventeringar (jordbruksräkningar) hava verkställts för åren 1919 och 1927, vilka inventeringar ägt viss motsvarighet i vidtagna representativa lokalundersökningar för år 1913 och närmast följande år. På grund av arealinventeringarnas grundläggande betydelse för en pålitlig uppskattning av skördens storlek ligger det i sakens natur, att skördestatistikens uppgifter böra anses säkrast för själva inventeringsåren och för de följande år, som ligga så nära resp. inventeringsår, att större förskjutningar i arealens användning icke kunna beräknas ha inträtt. Av anförda skäl bör statistiken för åren 1919—1921 och 1927—1929 kunna anses meddela relativt pålitliga resultat, varför sammanställningar av dess areal- och produktionsuppgifter för vete och råg nedan återges. Samtidigt meddelas motsvarande uppgifter för åren 1913—1915 till belysning av produktionens omfattning före och i början av världskriget.

*Produktionen
av vete och
råg.*

Tab. I. Den för vete- och rågodling använda arealen.

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa vete och råg
	Har	Har	Har	Har	Har	Har	Har
1913.....	110 251	6 964	117 215	360 757	10 245	371 002	488 217
1914.....	109 387	7 328	116 715	381 688	10 121	391 809	508 524
1915.....	118 870	8 582	127 452	376 790	10 909	387 699	515 151
Medeltal	112 836	7 625	120 461	373 078	10 425	383 503	503 964
1919.....	110 665	29 898	140 563	351 581	20 789	372 370	512 933
1920.....	118 083	26 645	144 728	350 969	18 766	369 735	514 463
1921.....	118 083	26 645	144 728	350 969	18 766	369 735	514 463
Medeltal	115 610	27 729	143 340	351 173	19 440	370 613	513 953
1927.....	195 011	31 805	226 816	267 852	8 152	276 004	502 820
1928 ¹⁾	195 462	31 923	227 385	267 963	8 132	276 095	503 480
1929 ¹⁾	195 867	37 413	233 280	246 088	9 267	255 355	488 635
Medeltal	195 447	33 714	229 160	260 634	8 517	269 151	498 312

¹⁾ Preliminära uppgifter.

Tab. 2. Sveriges skörd av vete och råg.

År	Höstvete Ton	Vårvete Ton	Summa vete Ton	Höstråg Ton	Vårråg Ton	Summa råg Ton	Summa vete och råg Ton
1913.....	247 156	11 454	258 610	570 888	13 576	584 464	843 074
1914.....	233 341	9 037	242 378	669 135	11 005	680 140	922 518
1915.....	250 927	11 972	262 899	587 928	12 855	600 783	863 682
Medeltal	243 808	10 821	254 629	609 317	12 479	621 796	876 425
1919.....	217 373	37 127	254 500	551 867	22 388	574 255	828 755
1920.....	249 148	31 769	280 917	550 979	18 871	569 850	850 767
1921.....	302 070	33 647	335 717	655 085	19 531	674 616	1 010 333
Medeltal	256 197	34 181	290 378	585 977	20 263	606 240	896 618
1927.....	366 954	49 957	416 911	376 410	9 043	385 453	802 364
1928 ¹⁾	465 971	55 361	521 332	425 671	10 021	435 692	957 024
1929 ¹⁾	450 759	67 204	517 963	401 317	12 261	413 578	931 541
Medeltal	427 895	57 507	485 402	401 133	10 442	411 574	896 976

¹⁾ Preliminära uppgifter.

Såsom framgår av tab. 1, har den för vete- och rågodling använda arealen som helhet betraktad sedan tiden före kriget hållit sig i det närmaste oförändrad. Däremot befinnes det, att en mycket stark förskjutning inträtt beträffande arealens fördelning på de två nämnda sädesslagen. Vetearealen har sålunda ökats från 120 461 hektar i medeltal för åren 1913—1915 till 229 160 hektar i medeltal för åren 1927—1929, d. v. s. med ej mindre än 90·2 %, medan rågarealen minskats från 383 503 till 269 151 hektar eller med 29·8 %. Sistberörda minskning har träffat höstrågsarealen i relativt något högre grad än vårrågsarealen. Vetearealens ökning gäller i främsta rummet vårvete, för vilket arealökningen utgör 342·2 % mot 73·2 % för höstvetearealen. Ifrågavarande stora förskjutningar i vete- och rågarealens inbördes proportion ha i allt väsentligt försiggått efter kriget, såsom framgår därav, att vetearealen i medeltal för åren 1927—1929 med 59·9 % överstiger motsvarande medeltal för åren 1919—1921, medan rågarealen samtidigt minskats med 27·4 %. Betydande avvikelser från dessa den totala vete- resp. rågarealen avseende förskjutningar föreligga dock beträffande vårvete- och vårrågsarealen. Den förra har sålunda ökats med blott 21·6 %, medan den senare minskats med 56·2 %. Det bör härvid uppmärksammas, att krigsåren medförde en mycket kraftig utvidgning av såväl vårvete- som vårrågsodlingen. Med avseende på vårvete har ifrågavarande utvidgning sedermera ytterligare fortsatt, medan densamma för vårrågens vidkommande blev endast tillfällig.

Brödsädesarealen representerar en betydande del av landets odlade jord. För närmare belysning av berörda förhållande återges följande uppgifter

rörande totala åkerarealen samt vete- och rågarealens procentuella andel i totalarealen åren 1914, 1919 och 1927.

År	Total åkerareal Har	D ä r a v						
		Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa vete och råg
		%	%	%	%	%	%	%
1914	3 704 817	3·0	0·2	3·2	10·3	0·3	10·6	13·7
1919	3 790 496	2·9	0·8	3·7	9·3	0·5	9·8	13·5
1927	3 715 847	5·2	0·9	6·1	7·2	0·2	7·4	13·5

I procent av totalarealen har vete- och rågarealen som synes hållit sig ungefärligen konstant under de olika jämförelseåren. Från år 1919 till 1927 framträder vetearealens ökning på rågarealens bekostnad mycket kraftigt. Med avseende på procenttalen för vete- och rågarealens andel i landets otala åkerareal bör emellertid erinras, att förstberörda areal och särskilt vetearealen torde tillhöra landets bördigaste och kraftigaste åkerjord och att densamma därför äger större betydelse ur växtodlingens synpunkt, än vad de ovan meddelade procenttalen synas ge vid handen.

De djupgående förändringar i vete- och rågodlingen, som ovan återgivna arealuppgifter utvisa, framträda ännu starkare i skördestatistiken. Enligt tab. 2 har vete- och rågskörden tillsammans ökat från 876 425 ton i medeltal för åren 1913—1915 till 896 976 ton i medeltal för åren 1927—1929, d. v. s. med 2·3 %. För vetet enbart uppgår emellertid ökningen till 90·6 %, varemot rågskörden minskats med 33·8 %. Räknat från treårsperioden 1919—1921 utgör ökningen för vete 67·2 % och minskningen för råg 32·1 %. Då motsvarande förskjutningar i fråga om arealen enligt vad ovan visats stanna vid resp. 59·9 och 27·4 %, ge alltså siffrorna vid handen, att veteskörden ökat avsevärt mera än vetearealen och rågskörden minskats väsentligt mera än rågarealen eller m. a. o. att veteskörden stigit och rågskörden nedgått per arealenhet räknat. Ifrågavarande förhållande belyses närmare för de skilda i tab. 1 och 2 behandlade treårsperioderna genom följande beräkning.

Skörd i kg per hektar:

Period	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg
1913—1915.....	2 161	1 419	2 114	1 633	1 197	1 621
1919—1921.....	2 216	1 233	2 026	1 669	1 042	1 636
1927—1929.....	2 189	1 706	2 118	1 539	1 226	1 529

Beräkningen utvisar, att veteskörden per arealenhet från 1919—1921 till 1927—1929 ökat med 4·5 %, vilken ökning helt är att tillskriva vårvetets stegrade avkastning. Rågskörden har samtidigt nedgått med 6·5 %, vilken nedgång skulle blivit ännu större, därest ej vårrågen haft att uppvisa en avsevärt ökad skörd per arealenhet. I båda fallen bör emellertid märkas,

att, såsom nedan närmare skall visas, i perioden 1919—1921 ingår ett år med ovanligt stor och i perioden 1927—1929 ett år med särskilt svag skörd.

Skördens storlek per arealenhet är givetvis underkastad stora växlingar från det ena året till det andra beroende på mer eller mindre gynnsamma klimatiska förhållanden. För att bedöma, i vad mån ovan meddelade beräkningsresultat påverkats av berörda faktor, är det behövt att något närmare undersöka väderlekens beskaffenhet under de särskilda här behandlade skördeåren. Vad först då beträffar perioden 1913—1915, framgår av statistiska centralbyråns årsväxtberättelser, att väderleken från vete- och råg-odlingens synpunkt på det hela taget gestaltade sig någorlunda gynnsam, vilket särskilt gäller bärgningsvädret. Nämnas bör dock, att 1913 års skörd rönt inverkan av en genom ihållande regn försenad höstsädd jämte åtföljande barvinter. Även för 1915 års skörd var övervintringen mindre tillfredsställande, varjämte en torr och kall vår samt fortsatt torka i juni månad nedsatte särskilt rågskörden. Jämväl för perioden 1919—1921 kan väderleken i stort sett betecknas som gynnsam för vete- och rågodlingen. Höstsådden 1918 försiggick visserligen under synnerligen regnig väderlek, men olägenheten härav motvägdes till viss grad av en för växtligheten gynnsam övervintring, dock i viss mån med undantag för södra Sverige, där höstsåden i rätt stor utsträckning skadades av mögel. Vår- och sommarvädret var ävenledes i allmänhet gynnsamt samt bärgningen god, dock med visst undantag särskilt för 1920 års veteskörd. Tack vare en mycket god övervintring och tidig vår blev 1921 års höstsädesskörd till kvantiteten ovanligt stor. Av perioden 1927—1929 uppvisade förstnämnda år en såväl till storleken som beskaffenheten jämförelsevis svag skörd, beroende på regn och kyla under våren och försommaren samt mindre gynnsamt bärgningsväder, vilket i främsta rummet gäller rågskörden. Även för 1928 års skörd var väderleken i viss mån ofördelaktig, i det höstsådden försenades av regn samt växtkraften nedsattes av en kylig vår och sommar. Bärgningen blev dock någorlunda tillfredsställande, vilket i ännu högre grad gäller 1929 års skörd, som i övrigt utvecklades under ungefär samma klimatiska förhållanden som närmast föregående skörd.

Av ovanstående torde framgå, att de skördeår, för vilka statistiska uppgifter ovan anförts, i klimatiskt hänseende synas kunna betecknas såsom i stort sett av medelgod beskaffenhet, även om särskilt åren 1921 och 1927 förete viss avvikelse, det förra genom en ovanligt stor, det senare genom en särskilt svag skörd. Sistberörda förhållande medför givetvis, att de förskjutningar i vete- och rågskörden från 1919—1921 till 1927—1929, som i det föregående påvisats, för vetets del kommit att framstå svagare och för rågens del starkare, än om åren ifråga (1921 och 1927) haft att uppvisa en skörd av mera normal omfattning.

För rågens vidkommande synes nyss berörda faktor vara av den betydelse, att den iakttagna nedgången av hektarskörderna helt förklaras av densamma. Vad vetet beträffar, skulle skördeökningen per hektar, därest jämförelsen gjorts mellan åren 1919—1920 och 1928—1929, d. v. s. med uteslut-

ning av de mera onormala åren 1921 och 1927, ha uppgått till cirka 20 % och för höstvetet enbart till 15 %. Visserligen bör härvid tagas i betraktande, att sädesodlingen under åren närmast efter kriget på grund av tidigare brist på gödselmedel m. m. torde ägt relativt svag produktivitet, men den slutsatsen synes likväl befogad, att oberoende av de klimatiska växlingarnas inverkan veteskördens storlek per hektar efter kriget varit stadd i avsevärd ökning. Förklaringen härtill synes huvudsakligen vara att söka dels i intensivare jordbruksdrift, dels och framför allt i växtförädlingens insatser, varigenom mera givande vetesorter framkommit.

Veteodlingens starka ökning under de senaste åren jämte rågodlingens tillbakagång torde kunna betecknas såsom en av de mest djupgående förändringar, som den svenska växtodlingen sedan lång tid tillbaka undergått. Vetets ökade odling framträder som resultat av en tvåfaldig utveckling, nämligen dels en kraftig ökning av såväl höstvete- som i ännu högre grad vår-vetearealen i de landsdelar, till vilka veteodlingen av gammalt i allt väsentligt varit lokaliserad, d. v. s. rikets egentliga slättbygder, dels en betydande utbredning av höstveteodlingen i södra och mellersta Sveriges mera skogsrika trakter. Samtidigt har rågodlingen gått starkt tillbaka i praktiskt taget hela landet, dock mest å slättbygderna.

För närmare belysning av ovan berörda förskjutningar meddelas i tab. 3 en översikt för rikets olika län av vete- och rågarealens ytvidd åren 1914, 1919 och 1927, samt i tab. 4 en motsvarande översikt av vete- och rågskördens storlek. Åren 1919 och 1927 hava valts med hänsyn till att arealinventeringar, såsom tidigare påpekats, finnas utförda för nämnda år. För år 1914 äro uppgifterna något osäkra.

Uppgifterna i tab. 3 utvisa för samtliga län mycket starka arealförskjutningar synnerligast från år 1919 till år 1927. Vad först höstvetearealen beträffar, kan sålunda en ökning med omkring 50 à 100 % och stundom ännu mera iakttagas. Såsom exempel på län, där höstvetearealen ungefär fördubblats, må nämnas Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Kristianstads, Skaraborgs och Västmanlands. Ännu större relativ ökning uppvisa exempelvis Kalmar län med 119 %, Hallands med 221 %, Göteborgs och Bohus med 132 %, Älvsborgs med 143 % och Värmlands med 168 %. I Malmöhus län, landets främsta vetebygd, utgör arealökningen för höstvete 46 %. För vårvetets vidkommande gå arealförändringarna i olika riktning. I en del skogrika län, såsom t. ex. Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands, har arealen sålunda avsevärt minskats, medan för slättsbygdslänen nästan genomgående en mycket stark ökning inträtt, en utveckling som framför allt utmärker det mellansvenska slättlandet.

Arealuppgifterna för höstråg utvisa genomgående minskning av arealen från år 1919 till år 1927, ehuru dock med mycket skiftande styrka i olika län. Såsom allmän tendens gäller, att arealminskningen gått längst å det uppsvenska slättlandet, såsom t. ex. i Stockholms län med en minskning av 41 %, Uppsala 45 %, Södermanlands 36 %, Östergötlands 38 % och Väst-

Tab. 3. Vete- och rågarealen

L ä n	H ö s t v e t e		
	1914	1919	1927
Stockholms stad och län	6 849	6 683	11 427
Uppsala län	7 718	7 476	11 733
Södermanlands	8 009	8 402	15 959
Östergötlands	8 875	13 353	25 163
Jönköpings	433	1 275	2 704
Kronobergs	87	355	735
Kalmar	4 576	4 373	9 567
Gotlands	3 509	4 847	6 762
Blekinge	1 963	1 427	2 462
Kristianstads	8 956	6 999	12 161
Malmöhus	32 739	26 976	39 264
Hallands	3 461	1 634	5 249
Göteborgs och Bohus	1 462	1 425	3 307
Älvsborgs	2 051	2 240	5 454
Skaraborgs	8 089	8 651	15 711
Värmlands	1 167	2 671	7 166
Örebro	3 433	4 079	6 879
Västmanlands	5 323	5 548	10 578
Kopparbergs	632	1 757	2 364
Gävleborgs	54	443	342
Västernorrlands	—	28	8
Jämtlands	—	14	7
Västerbottens	1	8	5
Norrbottnens	—	1	4
Summa	109 387	110 665	195 011

Tab. 4. Vete- och rågskörden

L ä n	H ö s t v e t e		
	1914	1919	1927
Stockholms stad och län	13 534	12 896	21 213
Uppsala län	15 332	13 249	19 124
Södermanlands	16 904	16 390	29 566
Östergötlands	19 759	28 457	48 735
Jönköpings	891	2 153	4 882
Kronobergs	148	618	1 335
Kalmar	8 239	8 176	18 311
Gotlands	5 984	8 518	12 295
Blekinge	4 702	2 816	5 403
Kristianstads	21 557	15 164	25 479
Malmöhus	75 871	64 924	83 781
Hallands	7 311	2 829	11 218
Göteborgs och Bohus	2 737	2 359	7 116
Älvsborgs	3 702	3 086	9 753
Skaraborgs	14 647	14 091	27 518
Värmlands	2 209	3 580	9 892
Örebro	7 025	6 931	11 597
Västmanlands	11 369	8 061	15 868
Kopparbergs	1 281	2 139	3 300
Gävleborgs	137	854	532
Västernorrlands	—	45	11
Jämtlands	—	20	11
Västerbottens	2	15	8
Norrbottnens	—	2	6
Summa	233 341	217 373	366 954

i olika län i hektar.

Vårvete			Höstråg			Vårråg		
1914	1919	1927	1914	1919	1927	1914	1919	1927
155	524	1 435	16 342	12 412	7 338	21	183	101
115	175	1 301	13 397	11 977	6 580	—	93	71
29	433	1 263	17 289	15 567	9 951	23	178	53
429	1 492	6 634	28 305	23 360	14 454	114	1 203	421
329	2 699	1 519	16 640	13 439	11 275	953	3 020	1 191
690	1 851	1 524	13 534	12 241	10 186	2 537	2 984	760
964	3 062	3 715	33 943	33 045	24 547	978	2 513	821
16	76	495	10 481	9 737	8 089	6	45	52
84	310	621	13 663	12 705	10 520	1 181	1 184	306
224	1 382	831	34 434	34 718	28 843	1 612	2 269	1 150
494	805	1 500	25 486	34 679	25 105	364	539	385
2 206	5 017	3 173	18 193	18 870	16 573	390	693	324
264	2 340	902	9 430	8 675	7 728	197	719	180
693	4 559	2 345	22 614	17 663	15 924	1 093	2 071	1 130
290	2 400	1 991	38 114	33 370	27 834	313	1 384	434
47	1 255	624	24 438	19 747	15 555	3	127	93
161	809	940	16 320	13 720	10 845	113	711	254
51	260	741	13 750	12 908	8 115	12	38	37
66	303	171	8 894	7 045	5 759	33	70	45
19	123	67	2 793	2 788	1 553	16	255	113
2	11	3	1 759	1 152	456	52	228	112
—	4	4	653	541	264	16	55	23
—	6	3	658	816	225	87	154	68
—	2	3	558	406	133	7	73	28
7 328	29 898	31 805	381 688	351 581	267 852	10 121	20 789	8 152

i olika län i ton.

Vårvete			Höstråg			Vårråg		
1914	1919	1927	1914	1919	1927	1914	1919	1927
226	772	2 400	29 823	21 441	11 235	22	225	137
132	250	2 155	26 700	20 422	9 459	—	91	107
25	543	2 187	31 862	27 489	14 807	25	265	63
482	1 994	11 839	52 296	40 537	18 567	104	1 365	480
340	3 321	1 961	28 767	18 699	15 752	1 073	3 330	1 292
766	2 484	2 170	22 323	19 792	15 656	2 698	3 509	942
932	3 220	5 160	53 147	47 442	29 707	917	2 298	866
22	114	772	15 984	14 996	12 148	12	67	36
113	338	984	23 730	18 402	14 738	1 246	1 028	287
340	1 686	1 335	59 067	59 340	42 345	1 740	2 424	1 277
841	1 297	2 810	41 215	64 313	42 099	438	488	396
2 954	6 307	5 381	32 098	28 128	26 684	414	673	395
297	3 188	1 353	17 563	12 848	13 188	233	841	238
843	5 605	3 034	39 161	23 008	20 462	1 353	2 399	1 230
338	2 837	3 015	64 651	45 678	38 638	340	1 405	467
34	1 380	715	45 169	26 163	17 900	2	133	74
163	959	1 355	29 239	21 762	13 717	97	855	304
78	300	992	26 315	20 569	9 179	13	46	44
86	357	230	17 221	11 529	6 645	45	74	45
23	148	92	5 777	4 875	1 966	26	283	110
2	13	3	3 270	1 670	572	84	260	132
—	5	6	1 323	949	437	26	83	24
—	7	4	1 133	1 157	333	89	144	67
—	2	4	1 301	658	176	8	101	30
9 037	37 127	49 957	669 135	551 867	376 410	11 005	22 388	9 043

manlands 37 %. Söder- och västerut är minskningen mindre kraftig ehuru dock även här betydande, såsom exempelvis för Kalmar län 26 %, Kristianstads 17 %, Malmöhus 28 % och Skaraborgs 17 %. I de mellansvenska skogsbygderna såsom Jönköpings och Kronobergs län uppgår arealminskningen ävenledes till 16 à 17 %, vilket jämväl gäller Blekinge län. Däremot är tillbakagången något mindre utpräglad i de sydvästliga skogstrakterna, såsom Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län, där densamma stannar vid resp. 12, 11 och 10 %. Slutligen må nämnas, att rågarealens minskning i Värmlands, Örebro och Kopparbergs län rör sig kring 20 %. Vad vårrågarealen beträffar, visar statistiken stark nedgång i nästan samtliga län under tiden 1919—1927.

De i tab. 4 meddelade uppgifterna rörande vete- och rågskörden i olika län åren 1914, 1919 och 1927 utvisa givetvis förskjutningar i enahanda riktning som arealuppgifterna. Då emellertid icke enbart arealens ytvidd är avgörande för skördens storlek, utan jämväl andra faktorer här inverka, såsom bl. a. växtförädlingen och olika klimatiska förutsättningar, ligger det i sakens natur, att skördens förändringar kunna till viss grad avvika från arealens. Att sådana avvikelser också förekomma i avsevärd omfattning, framgår exempelvis därav, att medan höstvetesarealen i samtliga län från år 1919 till år 1927 ökats med 76 %, stannar höstveteskördens samtida ökning vid 69 %. Beträffande höstråg utgör arealminskningen 24 % men skördeminskningen 32 %. Med avseende på såväl höstvete som höstråg får ihåggas, att 1927 års skörd var ovanligt svag. Å andra sidan uppvisar vårvetesköörden en ökning av 35 % mot blott 6.4 % för arealen. Ifrågavarande avvikelser ställa sig naturligen mycket skiftande i olika län. Såsom bevis härpå må endast anföras, att i Malmöhus län, där arealökningen för höstvete, såsom förut visats, uppgår till 46 % från år 1919 till år 1927, stannar skördeökningen vid 29 %, medan i Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län mot en arealökning av resp. 82, 69 och 91 % står en skördeökning för höstvete av resp. 95, 67 och 97 %.

Överhuvud gäller som allmän utvecklingstendens, att rågen å den bördigare jordmånen alltmera undanträngts av vetet. Förhållandet ifråga får tillskrivas ett flertal samverkande orsaker, däribland växtförädlingens tidigare berörda framsteg, varigenom hårdiga och rikt givande vetesorter framkommit, vilka ge såväl större och säkrare som i viss mån mindre ömtåliga och arbetskrävande skördar än rågen. Samtidigt har en omfattande övergång från råg till vete ägt rum inom landets brödsädesförbrukning, vilken haft till följd, att prisförhållandet mellan vete och råg förskjutits till förmån för vetet. Såsom ytterligare en medverkande orsak kan anföras, att de efter kriget låga konstgödselpriserna speciellt torde gynnat veteodlingen.

Vete- och råg-
förbruk-
ningen.

Sveriges egen produktion av vete och råg har av gammalt varit otillräcklig för täckande av befolkningens brödsädesbehov. Under årtiondena närmast före kriget rörde sig det årliga importbehovet ifråga om vete kring 150 000 à 200 000 ton och ifråga om råg kring 100 000 ton eller något mindre.

I äldre tid skedde en betydande del av såväl vete- som rågimporten i form av mjöl, vilken import emellertid tack vare industritullarna och den inhemska kvarnindustriens kraftiga utveckling i tekniskt och organisatoriskt hänseende från 1890-talets mitt till större delen upphörde. Någon nämnvärd export av vare sig vete eller råg har ej förekommit efter spannmålstullarnas införande förrän under de allra senaste åren. Däremot har mjöl av vete och råg tidvis exporterats i viss omfattning.

För belysning av ovan berörda förhållanden, i den mån det gäller tiden efter kriget och närmast före detsamma, meddelas i tab. 5 en sammanställning av skörde- samt in- och utförselsiffrorna för vete och råg. De år hava härvid valts, för vilka enligt vad tidigare påpekats skördestatistiken kan anses lämna de relativt säkraste uppgifterna. Tablåns uppgifter avse kon-

Tab. 5. Sveriges förbrukning av vete och råg.

A. Vete.

Konsumtionsår 1/8—31/7	Skörd, utsäde avdraget Ton	Import av omalen spannmål Ton	Export av omalen spannmål Ton	Import av mjöl ¹⁾ Ton	Export av mjöl ¹⁾ Ton	Import av gryn ¹⁾ Ton	För- brukning Ton
1913—1914.....	234 592	182 483	²⁾ 191	14 960	736	2 402	433 510
1914—1915.....	216 306	155 108	²⁾ 58	25 300	—	1 136	397 792
1915—1916.....	236 401	247 164	²⁾ 64	16 917	4	480	500 894
Medeltal	229 100	194 918	104	19 059	247	1 339	444 065
1919—1920.....	224 100	188 729	113	9 087	59	556	422 300
1920—1921.....	250 517	152 718	7 366	35 642	800	2 272	432 983
1921—1922.....	305 484	101 141	579	23 466	19 141	2 990	413 361
Medeltal	260 034	147 529	2 686	22 732	6 667	1 939	422 881
1927—1928 ²⁾	369 300	250 476	38 643	25 350	8 064	2 300	600 719
1928—1929 ²⁾	472 332	277 239	77 290	26 838	7 798	2 254	693 575
Medeltal	420 816	263 858	57 967	26 094	7 931	2 277	647 147

B. Råg.

1913—1914.....	508 875	99 534	²⁾ 251	19 716	118	—	627 756
1914—1915.....	605 301	43 773	²⁾ 35	3 733	—	—	652 772
1915—1916.....	529 715	31 815	²⁾ 12	3 699	2	—	565 215
Medeltal	547 964	58 374	99	9 049	40	—	615 248
1919—1920.....	502 558	15	3 479	105	2 773	—	496 426
1920—1921.....	498 153	12 906	44 714	218	8 922	—	457 641
1921—1922.....	606 183	580	37 018	378	10 414	—	559 709
Medeltal	535 631	4 500	28 404	234	7 370	—	504 592
1927—1928 ²⁾	332 036	97 871	14 578	2 982	681	—	417 630
1928—1929 ²⁾	382 275	115 870	6 108	3 710	488	—	495 259
Medeltal	357 156	106 871	10 343	3 346	585	—	456 445

¹⁾ Evalverad till omalen spannmål.

²⁾ Preliminära uppgifter.

³⁾ Kalkylerad siffra.

sumtions- eller skördeår med början den 1 augusti. Skörden redovisas med avdrag av utsäde. In- och utförseln av vetemjöl och rågmjöl samt införseln av vetegryn har evalverats till omalen spannmål under antagande av en utmalningsprocent av 70 för vetemjöl, 50 för vetegryn samt 65 för rågmjöl, vilka procenttal användas av statistiska centralbyrån vid liknande beräkningar. Till den obetydliga export av vetegryn, som förekommit under de senaste åren, har i tablån icke tagits hänsyn, då densamma ej finnes redovisad i månadsstatistiken.

Av tablån framgår, att importen av omalet vete under åren närmast före och efter kriget låg på ungefär samma storleksnivå, om man bortser från den låga siffran för konsumtionsåret 1921—1922, vilken naturligen får ställas i samband med nämnda års ovanligt stora inhemska skörd. För de senaste förflutna två åren kan däremot en kraftigt ökad veteimport iakttagas trots starkt ökade skördar. Vid sidan av veteimporten har införseln av vetemjöl efter kriget visat avsevärd stegring. Å andra sidan kan en ej oansenlig export av vete påvisas för tiden efter införselbevisens tillkomst år 1926, liksom även en mindre export av vetemjöl förekommit efter kriget. För rågens vidkommande visade sig den inhemska skörden under åren närmast efter kriget icke blott tillräcklig för att fylla konsumtionens behov utan medgav därjämte i viss utsträckning export i form av såväl omalen spannmål som mjöl. Med den långt gående inskränkning av rågodlingen, som de senaste åren medfört, har emellertid läget i berörda avseenden helt förändrats. I trots av minskade krav från konsumtionens sida har sålunda skörden visat sig otillräcklig för det inhemska behovet, varför en rågimport av ungefär samma omfattning som före kriget blivit erforderlig.

I tab. 5 hava även framräknats siffror rörande landets totala förbrukning av vete och råg, bortsett från utsäde. Siffrorna ifråga hava framkommit genom hopsummering av de i tablån meddelade skörde- och importkvantiteterna samt avdrag av motsvarande exportkvantiteter. De erhållna resultaten, vilka avse förbrukningen såväl i form av brödsäd som för industriella ändamål, utfodring o. d., utvisa för vetets vidkommande ingen större förskjutning mellan åren närmast före och efter kriget. Däremot förete konsumtionsåren 1927—1929 en veteförbrukning, som med omkring 53 % överstiger motsvarande förbrukning under konsumtionsåren 1919—1922. Förbrukningen av råg hade jämfört med förhållandena före kriget avsevärt nedgått redan under de första efterkrigsåren, vilken nedgång sedermera i stort sett fortsatt. Förbrukningssiffran för konsumtionsåren 1927—1929 ligger sålunda ca 11 % under motsvarande siffra för konsumtionsåren 1919—1922.

Ställer man förbrukningssiffrorna i relation till befolkningens antal för de skilda i tablån behandlade konsumtionsperioderna, framkomma följande resultat.

Konsumtionsår	Medel- folkmängd	Totalförbrukningen fördelad per in- vånare i kg	
		Vete	Råg
1913—1916.....	5 676 977	78·2	108·4
1919—1922.....	5 901 947	71·7	85·5
1927—1929.....	6 096 557	106·1	74·9

Ehuruval vete- och rågförbrukningen är underkastad stora växlingar, beroende på skördarnas olika kvalitet under skilda år, torde de ovan meddelade siffrorna rörande förbrukningen per person ådagalägga den utpräglade utvecklingstendens hän mot ökad vete- och minskad rågförbrukning, som utmärkt efterkrigsårens konsumtionsförhållanden.

In- och utförseln av vete och råg jämte förmalningsprodukter därav ha ovan meddelats endast för vissa representativa konsumtionsår. För att ge en fullständigare och mera överskådlig bild av utvecklingen å berörda område hava i tab. 6 uppgifter sammanställts beträffande in- och utförseln av nyssnämnda varuslag under kalenderåren 1912—1914 samt 1920—1929.

Tab. 6. In- och utförsel av vete och råg samt förmalningsprodukter därav.

År	Vete		Vetemjöl		Vetegryn		Råg		Rågmjöl	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
1912.....	171 054	209	6 605	435	1 104	—	106 829	44	7 450	293
1913.....	200 181	310	8 647	207	1 440	—	91 284	454	12 627	97
1914.....	132 336	72	9 550	436	877	—	54 271	47	6 666	60
1920.....	201 621	759	13 515	40	648	—	5	15 184	63	1 233
1921.....	156 135	6 981	26 144	583	1 193	—	12 904	65 536	224	6 425
1922.....	138 335	536	16 269	19 421	1 771	1	10 360	4 103	579	9 775
1923.....	268 634	303	24 195	9 532	2 172	3	78 113	463	1 457	2 992
1924.....	286 473	169	23 672	4 418	1 007	721	119 763	73	3 359	1 537
1925.....	240 472	362	12 262	9 045	595	696	60 534	52	1 209	1 342
1926.....	180 645	40 080	12 404	10 495	453	1 246	24 702	19 815	222	1 808
1927.....	237 020	34 007	14 703	4 619	761	583	81 977	25 006	885	808
1928.....	262 035	69 098	19 280	5 967	1 168	384	98 648	11 055	1 721	344
1929 ¹⁾	274 460	70 605	16 655	4 580	1 082	396	97 480	4 520	2 543	201

¹⁾ Preliminära uppgifter.

Av veteinförseln kommer den huvudsakliga delen från Förenta staterna Kanada och Sydamerika. I övrigt äger import av nämnvärd betydelse rum endast från Australien. Vetemjölsimporten avser i allt väsentligt amerikanskt och kanadensiskt mjöl. Av den införda rågen brukar huvudparten utgöras av tysk råg, varjämte råginförsel av viss betydelse förekommer särskilt från Förenta staterna, Kanada och Ryssland.

Bortsett från en tillfällig export särskilt av råg men i någon mån även vete år 1921, sammanhängande med nämnda års ovanligt rika skörd, har nämnvärd vete- eller rågutförsel icke sedan länge förekommit förrän under de allra senaste åren, närmare bestämt fr. o. m. år 1926. Ifrågavarande export torde, såsom ovan redan antytts, i huvudsak möjliggjorts genom det nyssnämnda år anordnade systemet med utförselbevis. Såväl vete- som rågexporten går i huvudsak till Danmark, men även åtskilliga andra länder, såsom Tyskland, Frankrike, Danzig och Polen, finna sig bland köparna särskilt av svenskt vete. Vetemjöl exporteras i nämnvärd omfattning endast till Danmark.

Då det ur marknads- och förbrukningssynpunkt synes erbjuda visst intresse att se, huru vete- och rågimporten fördelar sig på årets skilda måna-

der, meddelas i tab. 7 en sammanställning av handelsstatistikens månadsuppgifter beträffande ifrågavarande import under femårsperioden 1925—1929.

Tab. 7. Importen av vete och råg månadsvis.

A. Vete.

M å n a d	1925 Ton	1926 Ton	1927 Ton	1928 Ton	1929 Ton	Medeltal 1925—1929 Ton
Januari	14 740	10 449	11 024	13 215	21 388	14 163
Februari	25 371	7 682	12 949	17 746	13 446	15 439
Mars	29 161	12 565	13 817	22 459	11 400	17 880
April	29 415	10 274	10 646	28 675	34 943	22 791
Maj	22 265	12 356	24 837	22 281	24 030	21 154
Juni	19 936	14 301	25 980	16 269	15 113	18 320
Juli	13 940	15 566	18 609	10 094	25 304	16 703
Augusti	21 748	17 194	20 755	22 432	25 483	21 522
September	17 850	22 473	29 185	30 305	29 045	25 772
Oktober	13 635	20 980	23 831	30 006	24 004	22 491
November	16 982	22 606	20 709	24 647	22 472	21 483
December	15 431	14 199	24 678	23 908	27 943	21 232
Summa	240 474	180 645	237 020	262 037	274 571	238 950

B. Råg.

Januari	3 950	3 911	—	4 629	6 351	3 768
Februari	6 392	1 414	462	3 402	3 236	2 981
Mars	8 405	1 743	1 575	5 888	2 606	4 043
April	7 659	4 403	1 175	7 597	19 678	8 102
Maj	8 668	5 568	1 778	5 584	8 276	5 975
Juni	8 556	1 609	5 439	4 504	4 374	4 896
Juli	6 083	3 042	8 125	3 133	7 204	5 517
Augusti	3 527	1 243	4 941	7 097	11 179	5 597
September	1 223	958	9 768	18 496	7 327	7 554
Oktober	273	241	18 860	17 556	8 580	9 102
November	3 227	562	16 491	12 705	9 038	8 405
December	2 571	10	13 364	8 056	9 632	6 727
Summa	60 534	24 704	81 978	98 647	97 481	72 667

Med avseende på vete framgår av tab. 7 såsom en tydlig tendens, att importen företrädesvis är koncentrerad till höst- och vårmånaderna, ehuru väl betydande import förekommer även vid övriga årstider. Stora skiljaktigheter kunna emellertid i berörda avseende iakttagas för olika år, vilket huvudsakligen torde sammanhånga med den inhemska skördens varierande kvalitet, i det behovet av utländskt vete för inblandning i det svenska blir större vid en skörd av låg kvalitet, än då skörden är god och välbärgad. Även ifråga om rågimporten uppvisa höst- och vårmånaderna som genomsnitt de högsta kvantitetssiffrorna, men förhållandena skifta här från det ena året till det andra ännu mera än för veteimporten. De avgörande faktorerna äro i detta fall uteslutande den inhemska rågskördens storlek och kvalitet, då ju ifråga om råg någon import för blandningsändamål icke är behöfvlig såsom ifråga om vete.

Såsom bidrag till belysning av marknadsförhållandena för vete och råg meddelas i tab. 8 en översikt jämväl över exportens fördelning på olika månader från det år, då ifrågavarande export började bli av nämnvärd betydelse.

Tab. 8. Vete- och rågexportens fördelning på olika månader.

Månad	V e t e				R å g			
	1926	1927	1928	1929	1926	1927	1928	1929
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
Januari.....	—	6 002	415	5 638	—	3 721	1 335	247
Februari.....	—	2 998	1 283	2 999	—	3 987	848	682
Mars.....	16	6 643	4 791	1 489	—	2 596	2 826	635
April.....	4	1 836	6 620	7 209	—	3 118	2 291	992
Maj.....	—	1 250	4 839	8 826	—	4 219	1 027	683
Juni.....	—	624	4 715	3 687	—	842	343	423
Juli.....	12	181	3 241	5 143	—	423	239	439
Augusti.....	562	116	933	2 558	2 286	188	63	126
September.....	8 940	4 020	1 785	3 062	5 791	1 258	468	39
Oktober.....	6 925	4 765	13 280	8 135	2 654	1 454	577	165
November.....	11 712	2 827	14 735	9 312	3 941	1 489	313	45
December.....	11 437	1 011	11 565	12 547	5 038	1 281	587	45
Summa	39 608	32 273	68 202	70 605	19 710	24 576	10 917	4 521

Tab. 8 utvisar vad som ju kunde väntas, nämligen att den svenska vete- och rågexporten i huvudsak är förlagd till den årstid, då ny skörd föres i marknaden, d. v. s. till hösten och närmast följande månader.

En fråga av intresse i samband med vete- och rågmarknaden är även, från vilka landsdelar exporten av nämnda sädesslag i huvudsak äger rum. Till belysning av denna fråga hava vissa uppgifter inhämtats från tullverket, vilka sammanställts i tab. 9.

Slutsummorna i tab. 9 avvika i någon mån från motsvarande summor i månads- och årsstatistiken, beroende på i sistberörda statistik vidtagna justeringar.

Av de i tab. 9 meddelade uppgifterna framgår, vad först vete beträffar, att exporten i främsta rummet äger rum från södra Sverige. Från Skåne- och Blekingehamnar ha sålunda åren 1928 och 1929 exporterats resp. 64 och 53 % av totala utförseln, medan motsvarande procenttal för exportorterna i mellersta Sverige inkl. Visby stanna vid resp. 34 och 45. Från tullplatserna i västra Sverige förekommer veteexport endast i jämförelsevis obetydlig omfattning. Med avseende på råg utvisar tablån, att exporten i allt väsentligt verkställs över syd- och västsvenska hamnar. Enligt tablåns uppgifter kommo sålunda exempelvis av 1927 års totala rågexport 43 % på skånska hamnar, 18 % på halländska och 31 % på Göteborg, Uddevalla och Lidköping, medan motsvarande procenttal för 1928 års export voro resp. 77, 18 och 2. Bland övriga exportorter för råg märkas Kalmar, Västerås och Visby.

Tab. 9. Vete- och rågexporten från olika tullplatser.

Tullplatser	V e t e				R å g			
	^{1/8-31/12} 1926	1927	1928	1929	^{1/8-31/12} 1926	1927	1928	1929
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
Uppsala	—	837	3 260	2 297	—	—	—	—
Stockholm	282	8	2 832	5 792	—	2	4	19
Västerås	550	303	2 950	4 043	531	240	—	—
Eskilstuna	—	—	—	203	—	—	—	—
Södertälje	65	—	663	436	—	—	—	—
Nyköping	—	964	1 335	2 266	—	—	—	—
Norrköping	844	2 063	3 157	7 061	1	4	18	6
Linköping	—	446	856	1 115	—	—	—	—
Motala	—	230	2 729	1 387	—	—	—	—
Jönköping	110	—	25	—	—	104	—	—
Västervik	161	235	166	1 133	85	—	—	—
Oskarshamn	—	—	304	270	—	—	100	—
Kalmar	1 040	1 186	3 091	3 023	127	1 349	259	100
Visby	1 115	545	2 436	2 739	500	—	41	—
Karlskrona	—	—	427	392	—	—	—	—
Ronneby	—	—	109	377	—	—	—	—
Karlshamn	—	39	310	34	81	—	—	—
Sölvesborg	—	21	—	—	201	40	—	—
Åhus	355	248	15	688	823	1 823	953	—
Simrishamn	1 560	900	2 219	1 602	204	362	118	3
Ystad	2 921	4 488	6 626	6 540	465	1 736	431	65
Trälleborg	4 272	954	5 274	3 209	10	8	353	2
Malmö	6 155	5 794	9 448	8 838	160	1 774	1 952	742
Landskrona	10 906	4 888	11 055	6 666	939	2 044	1 571	799
Hälsingborg	6 524	7 725	9 063	8 728	2 286	3 012	3 160	2 323
Halmstad	85	—	603	619	1 578	995	1 302	—
Falkenberg	94	—	464	—	1 392	1 530	487	167
Varberg	529	—	175	—	2 409	1 872	168	—
Göteborg	870	590	—	376	5 666	4 819	—	—
Uddevalla	40	—	—	—	371	1 408	—	—
Lidköping	1 561	285	265	672	1 844	1 644	179	293
Övriga	—	6	—	6	140	259	—	1
Summa	40 039	32 755	69 857	70 512	19 813	25 025	11 096	4 520

Mjöl-
produktionen.

Förmalningen av vete och råg för konsumtionens behov verkställes i allt väsentligt vid landets egna kvarnar. Visserligen har förut visats, att viss import av vete- och rågmjöl samt vetegryn förekommer, men ifrågavarande import är av större praktisk betydelse endast ifråga om vetemjöl, varav införseln under de senaste åren torde motsvarat omkring 5 % av konsumtionen.

Rörande den inhemska förmalningen av brödsäd m. m. föreligga inga fullständiga uppgifter, då kommerskollegii industristatistik endast redovisar mjöl framställt av egen eller inköpt spannmål men däremot icke mjöl, som malts mot tull eller lön. Berörda statistik är vidare begränsad till kvarnar av viss industriell betydenhet och redovisar alltså icke de smärre tullkvarnarna. Huru stora mängder vete och råg, som förmalas vid tullkvarnarna, kan icke ens uppskattningsvis angivas, men i betraktande av deras stora antal och av jordbruksbefolkningens vanliga förfarande att anlita närliggande

tullkvarnar för husbehovsmalning synes man äga fog för antagandet, att ifrågavarande förmalning avser ganska betydande vete- och rågmängder.

Kommerskollegii industristatistik upptager för år 1927 sammanlagt 1 017 kvarnar, av vilka det stora flertalet utgöres av tullkvarnar. Minimigränsen för berörda kvarnars medtagande i statistiken ligger vid ungefär 4 000 kronor intjänad förmalningslön för år räknat. Rörande den svenska kvarnindustriens produktion av vete- och rågmjöl samt vetegryn meddelas i tab. 10 en sammanställning av statistikens uppgifter, avseende åren 1913 och 1920—1928.

Tab. 10. Kvarnindustriens produktion av vete- och rågmjöl samt vetegryn.

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
Vetemjöl..	256 675	212 804	222 095	264 485	279 161	294 015	285 886	277 684	266 385	286 725
Vetegryn..	214	1 410	548	351	432	3 911	4 829	4 735	3 475	3 751
Rågmjöl...	151 911	155 541	133 845	142 120	169 501	175 079	162 687	153 712	159 758	163 833

Såsom redan ovan framhållits, omfattar kvarnstatistiken icke mjöl, som framställts mot tull eller lön, utan endast kvarnarnas egen mjölproduktion. Uppgifterna i tab. 10 utvisa, vad först vetemjöl beträffar, att produktionen under de senaste åren som regel legat ej oväsentligt över förekrigsnivån, vilket ju också bör vara fallet, då vetekonsumtionen enligt förut meddelade uppgifter visat stark ökning. I själva verket kunde det med hänsyn till nyssberörda förhållande väntats, att mjölproduktionens ökning skulle varit ännu kraftigare, än vad statistiken ger vid handen. Erinras bör emellertid här, att intet är känt om den roll, löneförmalningen spelar i detta sammanhang.

Även rågmjölproduktionen framstår i statistiken såsom något högre under de senaste åren än före kriget, vilket synes ägnat att överraska, då ju de tidigare anförda förbrukningssiffrorna för råg utvisat betydande nedgång. Förklaringen kan emellertid tänkas ligga i en överflyttning till viss grad av rågförmalningen från tull- till handelskvarnar. En möjlighet är också, att den särskilt på senaste tiden i stor utsträckning av kvarnarna praktiserade inblandningen av vetemjöl i rågmjöl inverkat förryckande på statistiken, i det sålunda inblandat vetemjöl stundom måhända redovisats tillsammans med rågmjölet och följaktligen i statistiken blivit upptaget som rågmjöl. I den mån sådan missuppfattning förekommit, har vetemjölproduktionen tydligen redovisats för låg och rågmjölproduktionen för hög.

För att vinna närmare insikt i kvarnarnas aktuella produktionsförhållanden har Jordbruksutredningen anordnat en särskild enquête hos landets större kvarnar. Uppgifter hava härvid begärts bl. a. rörande inköp, ankomna leveranser, förmalning samt lagerbehållning av vete och råg för viss tid med fördelning i förra fallet på svenskt, nordamerikanskt (inkl. kanadensiskt), La Plata, australiskt och europeiskt (exkl. svenskt) vete samt i senare fallet på svensk och utländsk råg. Vidare hemställdes hos kvarnarna om upplys-

ningar rörande mjölproduktionen, inblandningen av vetemjöl i rågmjöl, lagringsutrymmen m. m. Enquêten omfattade 44 kvarnar, av vilka 36 inkommo med tillfredsställande uppgifter, däribland samtliga storkvarnar. Ifrågavarande 36 kvarnar kunna beräknas representera ungefär 92 % av hela den i kommerskollegii statistik för år 1928 redovisade vetemjölproduktionen och 81 % av rågmjölproduktionen.

Den av utredningen begärda specifikationen av de olika huvudslagen av importerat vete, d. v. s. nordamerikanskt (inkl. kanadensiskt), La Plata, australiskt och europeiskt (exkl. svenskt), hava de flesta storkvarnarna icke ansett sig kunna meddela utan begränsat redovisningen till summariska uppgifter rörande totalimporten av utländskt vete. I det sammandrag av de 36 kvarnarnas uppgifter rörande inköp, ankomna leveranser, förmalning och lagerbehållning av vete och råg, som meddelas i tab. 11, har följaktligen berörda specifikation av veteimporten icke kunnat genomföras.

Av särskilt intresse äro uppgifterna i tab. 11 rörande den under konsumtionsåret $\frac{1}{8}$ 1928— $\frac{31}{7}$ 1929 rådande proportionen mellan svensk och utländsk råvara vid kvarnarnas vete- och rågmjölproduktion. Sålunda framgår, att av hela den förmalda vetemängden, 400 595 ton, utgjordes endast 37.1 % av svenskt vete. Vid rågförmalningen var ställningen ur den svenska råvarans synpunkt ännu ogynnsammare, i det att svensk råg ingick med endast 23.9 % i den förmalda totalkvantiteten, 123 000 ton. Nu bör visserligen märkas, att 1928 års inhemska skörd av såväl vete som råg på grund av regnigt och kyligt väder under vegetationsperioden och medelmåttigt god bärgning blev av hög fuktighetshalt och i övrigt av mindre god kvalitet, varför behovet av blandning med utländskt vete, resp. importbehovet av förstklassig råg kan anses ha blivit större än normalt. Å andra sidan ge uppgifterna dock en tydlig föreställning om det framskjutna rum, som vete och råg av utländskt ursprung för närvarande intaga såsom råvara vid handelskvarnarnas mjölproduktion.

Av tab. 11 kan vidare inhämtas, att inmalningen av svenskt vete och råg är särskilt låg under sommarmånaderna, sannolikt sammanhängande med att större partier då endast mera sparsamt finnas tillgängliga i marknaden. Med oktober månad innevarande år kan en bestämd uppgång iakttagas i den relativa förmalningen av svenskt vete och råg, givetvis till viss grad beroende på den senaste skördens höga kvalitet. Med avseende på inköpen utvisar tablån ökning för vete i juli månad, vilken ökning sedan fortsätter samt kulminerar i september. Samma förhållande gäller beträffande inleveranserna ehuru i mindre utpräglad grad, då en del inköp tydligen avse senare leverans. För råg kan ifråga om inköpen och leveranserna iakttagas ungefär samma utveckling som för vete. I kvarnarnas lagerförhållanden medföra de till hösten koncentrerade inköpen av inhemsk brödsäd naturligen stora förskjutningar. Såsom exempel härpå kan anföras, att medan av inneliggande vete- och råglager den 1 september 1929 endast resp. 20 och 19 % utgjordes av svensk vara, hade motsvarande andel den 1 oktober i båda fallen stigit till 40 %.

Tab. 11. Inköp, leveranser, förmalning och lagerbehållning av vete och råg
vid 36 större kvarnar.

	¹ / ₈ 1928 — ³¹ / ₇ 1929	Juni 1929	Juli 1929	Augusti 1929	September 1929	1—15 oktober 1929	Summa 1 juni— 15 oktober 1929
	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
<i>Inköpt vete:</i>							
Svenskt	150 537	4 164	6 856	9 999	36 669	13 224	70 912
Utländskt	270 253	12 502	23 063	21 048	19 073	7 060	82 746
Summa	420 790	16 666	29 919	31 047	55 742	20 284	153 658
Därav svenskt %	35·8	25·0	22·9	32·2	65·8	65·2	46·1
<i>Till kvarnen ankommet vete:</i>							
Svenskt	151 511	3 884	5 793	5 993	27 084	18 320	61 074
Utländskt	264 035	14 396	25 187	20 615	27 538	5 600	93 336
Summa	415 546	18 280	30 980	26 608	54 622	23 920	154 410
Därav svenskt %	36·5	21·2	18·7	22·5	49·6	76·6	39·6
<i>Förmalt vete:</i>							
Svenskt	148 620	6 275	9 885	9 170	11 005	7 990	44 325
Utländskt	251 975	16 422	23 785	27 329	22 770	11 725	102 031
Summa	400 595	22 697	33 670	36 499	33 775	19 715	146 356
Därav svenskt %	37·1	27·6	29·4	25·1	32·6	40·5	30·3
<i>Inköpt råg:</i>							
Svensk	27 645	912	970	2 474	5 506	2 572	12 434
Utländsk	101 000	3 771	7 177	7 114	8 453	6 495	33 010
Summa	128 645	4 683	8 147	9 588	13 959	9 067	45 444
Därav svensk %	21·5	19·5	11·9	25·8	39·4	28·4	27·4
<i>Till kvarnen ankommen råg:</i>							
Svensk	28 426	850	1 115	1 266	6 427	2 515	12 173
Utländsk	102 264	3 265	5 514	9 369	6 833	2 982	27 963
Summa	130 690	4 115	6 629	10 635	13 260	5 497	40 136
Därav svensk %	21·8	20·7	16·8	11·9	48·5	45·8	30·3
<i>Förmald råg:</i>							
Svensk	29 446	1 299	1 800	1 582	2 653	1 885	9 219
Utländsk	93 554	6 064	8 496	8 225	8 089	3 754	34 628
Summa	123 000	7 363	10 296	9 807	10 742	5 639	43 847
Därav svensk %	23·9	17·6	17·5	16·1	24·7	33·4	21·0

Tab. 11. Forts.

	1/6 1929 Ton	1/7 1929 Ton	1/8 1929 Ton	1/9 1929 Ton	1/10 1929 Ton
<i>Lagerbehållning av vete:</i>					
Svenskt	19 049	16 173	11 776	7 630	23 369
Utländskt	43 628	37 882	37 668	31 297	35 082
Summa	62 677	54 055	49 444	38 927	58 451
Därav svenskt %	30.4	29.9	23.8	19.6	40.0
<i>Lagerbehållning av råg:</i>					
Svensk	3 312	2 901	2 098	2 089	5 151
Utländsk	14 059	11 424	7 788	8 971	7 741
Summa	17 371	14 325	9 886	11 060	12 892
Därav svensk %	19.1	20.3	21.2	18.9	40.0

Begärd specifikation av det importerade vetet på olika ursprungsländer har meddelats av 24 kvarnar, representerande 49 % av hela den redovisade förmalningen av vete. Då ifrågavarande uppgifter äro av stort upplysningsvärde med avseende på arten av det utländska vete, som inblandas av kvarnarna, hava desamma underkastats särskild bearbetning, varav resultatet nedan framlägges, i den mån det gäller förmalningen under konsumtionsåret 1928—1929.

Förmalning vid 24 kvarnar 1/8 1928—31/7 1929.

	Svenskt vete	Nordamerikanskt (inkl. kanadensiskt) vete	La Plata- vete	Australiskt vete	Europeiskt (exkl. svenskt) vete	Summa vete
Ton	70 522	70 148	32 963	19 872	2 968	196 473
Procent ..	35.9	35.7	16.8	10.1	1.5	100.0

Såsom blandningsvete för höjande av mjölets bakningsduglighet användes i främsta rummet hårt nordamerikanskt vete. Bland hithörande kvaliteter är manitobavetet särskilt känt för sin hårdhet och höga glutenhalt. Även vissa kvaliteter av La Plata-vete äro användbara för nyssberörda blandningsändamål. Australiskt och europeiskt vete tillhöra däremot samma grupp av veten som det svenska, nämligen de mjuka och relativt glutenfattiga vetena, varför importen av berörda veteslag helt torde få betraktas såsom en fyllnadsimport för ersättning av inhemskt vete. De meddelade uppgifterna ge vid handen, att förmalningen av utländskt vete vid ifrågavarande kvarnar under konsumtionsåret 1928—1929 till avsevärt mera än hälften eller 56 % bestod av vete från Förenta staterna och Kanada. Därnäst i betydenhet kom La Plata-vete, som representerade 26 % av förmalningen av utländskt vete. Dessutom utgjordes denna till 16 % av australiskt och 2.4 % av europeiskt vete. Det bör emellertid tilläggas, att ifrågavarande proportion mellan de importerade veteslagen kan växla mycket från det ena året till det andra,

beroende på de utomeuropeiska skördarnas skiftande storlek och kvalitet, världsmarknadsprisernas läge, den inhemska skördens beskaffenhet m. m. Särskilt gäller detta beträffande importens fördelning på nordamerikanskt och La Plata-vete.

Vid enquêten bland kvarnarna inhämtades i övrigt följande upplysningar. Kvarnarnas produktion av vetemjöl under året $\frac{1}{8}$ 1928— $\frac{31}{7}$ 1929 uppgick till 290 202 ton. Då kvantiteten förmalt vete samtidigt uppgivits till 400 595 ton, skulle den genomsnittliga utmalningsprocenten ha utgjort 72.4. Av 32 kvarnar har under nyssnämnda år vetemjöl till en kvantitet av 42 807 ton inblandats i rågmjöl. Uppgifterna lida dock här av viss ofullständighet, då bl. a. en storkvarn icke meddelat redovisning på denna punkt. Kvarnarnas nuvarande lagringsutrymmen för spannmål uppgivas av 32 kvarnar, däribland samtliga storkvarnar, motsvara sammanlagt 114 500 ton spannmål. Vid 6 kvarnföretag komma enligt erhållet meddelande lagringslokalerna inom den närmaste framtiden att utökas, så att utrymme erhålles för ytterligare 22 800 ton spannmål. Med avseende på dessa uppgifter bör självfallet hållas i minne, att behovet av lagringsutrymme för viss kvantitet spannmål i avsevärd grad är beroende av spannmålets torrhetsgrad, i det spannmål med hög vattenhalt kräver större utrymme för vård och skötsel än torr vara.

Då det gäller att söka vinna inblick i den svenska vete- och rågmärknadens läge, är givetvis ett möjligast ingående studium av prisutvecklingen för spannmålsslagen ifråga av grundläggande betydelse. Såsom material för ett sådant studium har man för det svenska vetets och rågens vidkommande att tillgå Sveriges allmänna lantbrukssällskaps prisnoteringar (Svensk spannmålsnotering). Berörda notering har i sammandragen form beredvilligt tillhandahållits av lantbrukssällskapet för tiden fr. o. m. år 1925 samt finnes för tidigare år sammanfattad i en av fil. d:r A. Lilienberg för jordbruksdepartementets räkning år 1925 verkställd otryckt utredning rörande mjöltullen. Noteringen, vilken i sin nuvarande huvudsakliga form pågått sedan februari 1921, gäller t. o. m. augusti 1924 sju olika orter, nämligen Stockholm, Norrköping, Kalmar, Malmö, Halmstad, Göteborg och Örebro, men härefter har sistnämnda plats varit utesluten, varemot notering från hösten 1925 upptagits för Kristianstad samt ifråga om råg även Gävle. Prisuppgifter för noteringen lämnas i huvudsak av lantmännens centralföreningar och Kooperativa förbundet samt ombud, utsedda av Svenska kvarnföreningen och Föreningen Sveriges spannmålsintressenter. Lantbrukssällskapet offentliggör i allmänhet som notering högsta rapporterade priset för varje noteringsort. Noteringen, som sker två gånger i veckan (tisdag och fredag) och avser priset banfritt noteringsorten i parti vid genast leverans per netto kassa, gällde intill hösten 1927 spannmål av »normalkvalitet», d. v. s. viss såsom normal fastställd vikt per kvantitetsenhet, men härefter har ett annat system tillämpats, i det notering satts för två olika vete- och rågkvaliteter. Av dessa tages dock här endast den högre i betraktande.

*Vete- och
rågpriser.*

Efter dessa inledande anmärkningar meddelas i tab. 12 och 13 sammandrag av lantbrukssällskapets prisnoteringar å svenskt vete och råg för åren 1922—1929. Början göres med år 1922 av den anledningen, att priserna nämnda år, efter att under år 1921 ha undergått ett katastrofartat fall från sitt tidigare toppläge, uppnådde en viss stabilisering. Uppgifterna återges i månadsmedeltal för de särskilda noteringsorterna samt för hela riket. Riksmedelpriset äger karaktären av ett vägt medeltal, i det detsamma, vad först vete beträffar, uträknats på så sätt, att t. o. m. 1926 års skörd priset i Malmö tagits 3 gånger, i Stockholm 2 gånger och å övriga orter, utom Kristianstad, 1 gång, samt för senare tid priset i Malmö 2 gånger, i Stockholm 2 gånger och å övriga noteringsorter 1 gång vardera. Vid riksmedelprisets uträkning för råg har före 1927 års skörd priset i Malmö, Göteborg och Stockholm tagits 2 gånger vardera samt å övriga orter, utom Kristianstad och Gävle, 1 gång. Fr. o. m. 1927 års skörd har rågpriset i Göteborg och Stockholm räknats 2 gånger och priset å övriga orter inklusive Kristianstad och Gävle 1 gång vardera.

Med avseende på de i tab. 12 och 13 meddelade prisuppgifterna bör observeras, att det noterade vetets och rågens vikt i någon mån växlat för olika år, vilket givetvis utövat visst inflytande på prisläget. För belysning av ifrågavarande viktskillnad meddelas nedanstående uppgifter rörande hektolitervikten för det noterade vetet och rågen under de skördeår, som ingå i tabellerna.

Hektolitervikt för noterat svenskt vete och råg:

		V e t e			R å g		
		Holländska skålpund		Kg	Holländska skålpund		Kg
Skördeåret	1921—1922	130	=	77·6	121	=	72·2
»	1922—1923	128	=	76·3	119	=	70·9
»	1923—1924	126	=	75·0	116	=	68·9
»	1924—1925	128	=	76·3	118	=	70·2
»	1925—1926	129	=	77·0	121	=	72·2
»	1926—1927	129	=	77·0	121	=	72·2
»	1927—1928	129	=	77·0	117	=	69·5
»	1928—1929	129	=	77·0	121	=	72·2
»	1929—1930	130	=	77·6	122	=	72·8

Hektolitervikten anges ovan dels i holländska skålpund enligt Thieles lilla börsvåg, dels i kg. Evalveringen av den holländska vikten till kg har skett efter Thieles kända, för ändamålet upprättade tabell.

Genom de i tab. 12 och 13 framlagda uppgifterna torde de inhemska vete- och rågprisernas utveckling under de senare åren få anses nöjaktigt belyst. För ett utnyttjande av prismaterialets upplysningsvärde med avseende på de inhemska marknadsförhållandena är det emellertid även nödvändigt att såvitt möjligt klargöra, huru de svenska priserna ställa sig i förhållande till motsvarande världsmarknadspriser. Vid jämförelser av ifråga-

Tab. 12. Priser å svenskt vete i kronor per 100 kg enligt Svensk spannmålsnotering.

	Januari	Febru- ari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	Sep- tember	Okto- ber	Novem- ber	Decem- ber
1922.												
Malmö	20·94	21·16	21·75	21·36	22·58	21·97	21·64	21·00	16·78	17·25	18·53	19·06
Kalmar.....	21·69	21·50	22·42	22·07	22·61	22·38	22·00	21·11	17·72	17·89	19·31	20·00
Halmstad.....	21·06	20·88	21·72	21·07	22·58	22·34	21·97	21·42	17·44	17·47	18·66	19·09
Göteborg.....	21·25	21·56	22·47	22·00	23·13	22·88	22·31	22·33	17·47	17·83	19·50	19·84
Norrköping.....	22·06	21·88	22·94	22·79	23·17	23·19	22·47	21·89	17·61	18·35	19·90	20·13
Stockholm	22·13	22·47	23·50	23·43	23·69	23·22	23·00	22·70	16·89	17·53	19·38	20·00
Örebro	21·00	20·56	21·75	20·93	22·17	22·63	22·25	22·78	17·17	16·85	18·25	19·00
Riksmedelpris	21·41	21·48	22·36	21·98	22·88	22·58	22·18	21·80	17·15	17·51	19·02	19·53
1923.												
Malmö	19·44	19·88	20·97	22·00	22·25	—	—	—	16·65	17·11	17·25	17·25
Kalmar.....	20·00	20·00	20·69	21·50	22·67	22·56	21·50	—	17·58	17·13	17·44	17·50
Halmstad.....	19·47	19·88	20·75	21·78	22·50	22·28	22·00	—	17·00	17·19	17·55	17·75
Göteborg.....	20·03	20·53	21·44	22·03	22·53	22·25	—	—	17·05	17·25	17·61	17·57
Norrköping.....	20·17	20·41	20·91	21·38	22·03	21·94	21·00	—	17·42	17·14	17·28	17·50
Stockholm	19·64	19·91	20·50	21·19	21·50	21·50	—	—	17·04	16·75	17·00	17·00
Örebro	18·89	19·59	19·94	20·75	21·06	21·50	21·50	21·75	17·00	16·50	16·50	16·36
Riksmedelpris	19·62	19·99	20·75	21·58	22·05	21·93	21·50	21·75	17·10	17·00	17·21	17·24
1924.												
Malmö	17·88	18·72	18·97	18·91	19·36	19·71	20·50	—	23·54	26·67	26·84	27·03
Kalmar.....	17·72	18·39	18·62	18·75	18·81	19·14	20·39	21·00	23·16	26·61	27·00	27·06
Halmstad.....	17·94	18·78	19·00	18·94	19·33	19·57	—	—	24·00	27·25	27·69	27·97
Göteborg.....	17·81	19·00	18·97	18·75	19·19	19·57	20·44	21·58	24·00	27·39	27·38	27·75
Norrköping.....	17·69	18·44	18·69	18·50	18·56	19·17	—	—	23·29	26·83	27·12	27·69
Stockholm	17·47	18·50	18·50	18·50	18·69	18·96	19·75	21·00	23·29	26·83	26·78	27·56
Örebro	16·25	17·14	17·41	17·00	17·00	17·50	17·66	18·50	—	—	—	—
Riksmedelpris	17·60	18·49	18·66	18·60	18·84	19·20	20·13	21·13	23·44	26·86	27·03	27·40
1925.												
Malmö	29·31	29·59	28·67	26·36	27·72	27·13	—	21·86	19·42	18·94	19·88	22·63
Kalmar.....	28·79	30·20	29·75	—	—	—	—	22·00	20·56	19·44	20·31	22·75
Halmstad.....	29·25	30·19	30·50	26·92	27·63	—	—	21·79	19·84	19·47	20·28	23·09
Göteborg.....	29·79	30·36	30·50	—	—	—	—	21·42	20·55	20·42	21·31	22·16
Norrköping.....	29·17	29·93	29·06	—	27·94	27·19	—	21·38	20·39	20·05	20·91	23·13
Stockholm	29·07	30·94	29·81	26·50	27·67	27·31	—	21·17	20·47	19·97	21·03	23·31
Riksmedelpris	29·31	30·14	29·07	26·53	27·73	27·20	—	21·73	20·07	19·56	20·50	23·00
1926.												
Malmö	24·19	24·03	23·00	25·53	26·00	25·89	25·83	22·29	23·00	23·69	24·42	24·00
Kristianstad	24·21	24·00	23·00	25·47	26·00	26·00	26·19	23·00	22·75	23·58	24·17	23·50
Kalmar.....	24·59	24·19	23·11	25·44	26·22	26·00	26·00	23·25	22·94	23·83	24·53	23·93
Halmstad.....	24·41	24·22	23·33	25·53	26·25	26·25	26·25	22·38	22·91	23·81	24·50	24·18
Göteborg.....	24·79	24·00	23·89	24·75	—	—	—	22·38	22·70	23·83	24·17	23·21
Norrköping.....	24·53	24·50	23·71	25·75	26·09	25·75	26·00	23·80	22·82	23·74	24·08	23·04
Stockholm	25·03	24·82	23·89	25·94	26·34	25·94	26·19	23·43	22·75	23·83	24·19	23·07
Riksmedelpris	24·55	24·28	23·38	25·66	26·17	25·94	26·02	23·10	22·86	23·75	24·33	23·61

Tab. 12. Forts.

	Januari	Febru- ari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	Sep- tember	Okto- ber	Novem- ber	Decem- ber
1927.												
Malmö	24.56	24.53	23.75	23.97	26.06	26.75	26.75	—	22.83	22.13	22.59	21.47
Kristianstad	23.75	23.88	23.50	23.81	25.86	26.50	—	—	22.69	22.06	21.86	21.58
Kalmar	23.78	23.91	23.56	23.75	25.29	—	—	23.50	22.64	22.16	22.00	21.75
Halmstad	24.22	24.53	24.09	24.16	25.50	—	—	—	22.67	22.38	22.00	22.00
Göteborg	23.91	23.94	23.63	24.13	25.68	—	—	23.00	22.69	22.38	22.11	21.94
Norrköping	23.81	23.94	23.50	23.84	25.38	26.00	—	—	22.53	22.50	22.06	22.00
Stockholm	23.63	24.09	23.50	23.69	25.25	—	—	22.75	22.33	22.19	21.81	21.56
Riksmedelpris	24.07	24.25	23.68	23.90	25.76	26.72	26.75	23.00	22.62	22.21	21.93	21.70
1928.												
Malmö	21.31	21.19	22.47	24.00	24.08	23.06	22.00	21.19	18.29	18.43	18.82	18.79
Kristianstad	21.50	21.10	22.61	23.75	23.97	23.00	22.30	—	18.37	18.50	18.72	18.68
Kalmar	21.50	21.28	22.03	23.29	23.96	23.11	22.03	21.25	18.86	18.56	18.75	18.54
Halmstad	21.84	21.78	22.39	23.50	24.22	23.56	22.53	21.16	18.63	18.50	18.89	19.04
Göteborg	21.71	21.88	22.28	23.43	24.03	23.14	22.40	—	18.69	18.81	19.47	19.18
Norrköping	21.88	21.59	22.14	23.32	24.08	23.25	22.33	21.13	18.63	18.39	18.64	18.50
Stockholm	21.50	21.09	22.19	23.43	23.83	22.75	21.64	21.00	18.54	18.36	18.69	18.75
Riksmedelpris	21.56	21.30	22.28	23.57	24.01	23.07	22.05	21.13	18.59	18.47	18.83	18.78
1929.												
Malmö	18.91	19.76	20.03	19.14	18.36	18.38	20.31	20.08	18.58	18.28	18.17	18.45
Kristianstad	18.94	19.57	20.09	19.17	18.33	17.88	20.00	20.13	18.63	18.33	18.19	18.56
Kalmar	18.59	18.88	19.00	18.69	18.11	17.25	19.22	19.78	19.06	18.46	18.30	18.38
Halmstad	19.03	19.44	20.13	19.64	18.75	18.53	19.66	—	18.75	18.31	18.14	18.41
Göteborg	19.19	20.00	20.17	19.20	—	17.59	19.25	—	18.50	18.43	18.25	18.56
Norrköping	18.53	18.88	18.78	18.53	17.86	17.19	18.88	19.38	18.71	18.19	18.03	18.25
Stockholm	18.84	19.59	19.50	18.64	17.72	17.03	18.92	19.15	18.39	18.03	18.08	18.33
Riksmedelpris	18.87	19.50	19.65	18.96	18.15	17.69	19.74	19.69	18.67	18.26	18.16	18.44

varande slag har det tidigare varit vanligt, att man som representativt material för sistberörda priser använt amerikanska noteringar å vissa högre kvalitetsmärken med tillägg av tull samt beräknad kostnad för frakt, assuranter, lossning och dylikt, varigenom uppgifterna kommit att avse priset banfritt svensk hamn. Förfarandet synes emellertid mindre ändamålsenligt ur flera synpunkter. För det första kan nämligen priset å ett visst märke i förhållande till andra avsevärt förskjutas från ett år till ett annat, beroende på olika faktorer, såsom t. ex. liten eller ymnig skörd, god eller dålig bärgning, livlig eller svag efterfrågan o. s. v. Antydde omständighet medför tydligen, att prisnoteringens innebörd såsom representativt uttryck för prisläget å världsmarknaden kan växla väsentligt under olika år. Vidare torde det vara mindre lämpligt att utgå från de högre amerikanska märkena vid prisjämförelser med svensk spannmål, åsyftande att belysa den svenska spannmålsens värde från världsmarknadslägets synpunkt. Ifrågavarande högre och dyrare spannmålsslag, det gäller här särskilt vete, torde nämligen icke av de svenska kvarnarna köpas som ersättning vid bristande tillgång på svensk vara utan fastmer för tillgodoseende av förefintligt blandningsbehov. Det blir alltså här ej fråga om en i direkt mening med svensk spannmål kon-

Tab. 13. Priser å svensk råg i kronor per 100 kg enligt Svensk spannmålsnotering.

	Januari	Febru- ari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	Sep- tember	Okto- ber	Novem- ber	Decem- ber
1922.												
Malmö	21'56	21'54	21'72	21'50	22'39	22'54	22'63	18'63	15'46	15'03	16'50	16'81
Kalmar	20'31	20'31	20'64	20'57	21'17	21'50	21'38	19'31	15'83	15'11	16'38	16'69
Halmstad	20'37	20'00	20'42	20'00	21'83	22'11	21'47	20'17	15'47	14'75	15'78	16'22
Göteborg	20'09	20'00	20'00	20'11	21'83	22'16	21'69	19'95	15'58	14'78	15'84	15'79
Norrköping	20'64	20'50	20'50	20'50	21'11	21'94	21'50	20'28	15'72	15'39	16'66	16'63
Stockholm	20'88	20'38	20'50	20'86	21'33	21'78	21'06	20'40	15'33	15'00	16'19	16'50
Örebro	18'75	18'00	18'50	18'75	19'89	20'50	20'38	19'27	15'22	14'72	15'16	15'50
Riksmedelpris	20'40	20'22	20'45	20'47	21'52	21'91	21'45	19'75	15'50	14'95	16'10	16'32
1923.												
Malmö	16'75	16'84	17'22	17'69	17'75	—	17'75	—	15'00	15'00	15'00	15'25
Kalmar	17'00	17'00	17'13	17'50	17'50	17'31	16'50	—	15'00	14'38	14'69	14'75
Halmstad	16'14	16'00	16'44	16'84	17'33	17'28	17'00	—	15'00	14'50	14'61	15'00
Göteborg	15'83	16'00	16'53	16'75	17'28	17'22	—	—	15'45	15'14	15'11	15'00
Norrköping	16'67	16'81	17'00	17'38	17'22	16'89	16'00	—	15'04	15'00	15'00	15'00
Stockholm	16'14	16'41	16'63	17'00	16'61	16'05	—	—	14'92	14'75	15'00	15'00
Örebro	15'50	15'53	16'13	16'50	16'50	16'50	16'25	17'12	15'14	14'56	14'50	14'36
Riksmedelpris	16'28	16'38	16'75	17'11	17'19	16'82	16'88	17'12	15'20	14'83	14'88	14'97
1924.												
Malmö	15'50	15'50	15'50	15'50	15'67	16'00	16'50	—	21'14	26'39	26'03	26'50
Kalmar	14'94	15'00	15'00	15'00	15'06	15'46	16'83	17'50	21'33	25'28	25'50	25'81
Halmstad	15'00	15'00	15'00	15'00	15'22	16'00	—	—	22'17	26'75	26'59	26'94
Göteborg	15'00	15'00	15'00	15'00	15'11	15'71	16'78	17'50	22'42	27'06	26'41	26'94
Norrköping	15'00	15'22	15'07	14'75	15'00	15'75	16'25	—	21'71	26'89	26'38	26'38
Stockholm	15'00	15'00	15'00	15'00	15'78	16'11	16'43	18'33	21'14	26'44	25'84	26'44
Örebro	14'25	14'89	15'00	14'75	14'97	15'64	16'67	17'41	—	—	—	—
Riksmedelpris	15'02	15'11	15'11	15'15	15'34	15'85	16'69	17'75	21'04	26'49	26'11	26'53
1925.												
Malmö	28'06	29'03	27'78	25'43	27'00	25'92	20'00	18'53	17'19	16'42	16'66	18'06
Kristianstad	—	—	—	—	—	—	—	—	16'33	15'87	15'97	17'78
Kalmar	27'57	28'50	28'25	—	—	—	—	18'00	16'56	16'18	16'19	16'97
Halmstad	28'13	29'13	29'00	25'08	25'75	—	—	17'79	16'72	16'19	16'44	17'91
Göteborg	28'71	29'25	29'50	—	—	—	—	17'67	16'89	16'58	16'75	17'69
Norrköping	28'17	28'93	27'75	26'50	25'00	23'97	—	17'75	16'67	16'22	16'66	17'56
Stockholm	28'21	29'50	—	—	—	—	—	17'62	16'67	16'00	16'31	17'31
Gävle	—	—	—	—	—	—	—	—	17'38	—	16'63	17'31
Riksmedelpris	28'28	29'14	27'67	25'37	26'31	24'82	20'00	18'28	16'84	16'29	16'54	17'62
1926.												
Malmö	17'84	17'19	16'78	18'63	19'00	18'83	18'67	17'64	19'09	20'83	21'44	20'64
Kristianstad	17'54	16'69	16'42	18'53	18'69	18'11	17'84	17'19	18'75	20'08	20'28	20'00
Kalmar	17'00	16'69	16'39	17'91	18'44	18'00	17'97	17'43	18'72	20'08	20'97	20'11
Halmstad	17'91	17'25	16'75	19'06	19'25	19'25	19'17	17'33	18'44	19'89	20'63	20'08
Göteborg	17'72	17'00	17'42	19'00	19'38	—	19'00	18'00	18'47	20'19	20'25	20'07
Norrköping	17'28	16'97	17'11	18'72	19'00	18'72	18'78	17'71	18'81	20'42	20'75	20'00
Stockholm	17'41	17'03	17'53	18'97	19'59	18'85	19'11	17'91	19'19	20'58	20'72	20'00
Gävle	17'88	17'56	17'11	18'84	19'66	19'28	18'86	18'56	19'50	21'08	21'61	20'93
Riksmedelpris	17'58	17'06	17'09	18'76	19'15	18'77	18'82	17'69	18'83	20'40	20'80	20'18

Tab. 13. Forts.

	Januari	Febru- ari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	Sep- tember	Okto- ber	Novem- ber	Decem- ber
1927.												
Malmö	20'88	21'88	21'75	21'97	24'28	25'00	25'00	—	21'63	21'50	21'50	21'31
Kristianstad	20'50	21'72	21'44	21'22	24'25	25'00	—	—	21'69	21'53	21'50	21'50
Kalmar.....	20'06	21'31	21'25	21'39	23'25	—	—	—	20'89	20'66	20'61	20'69
Halmstad.....	20'34	21'44	21'28	21'47	24'25	24'86	24'10	20'00	21'00	21'04	20'89	20'89
Göteborg.....	20'25	21'34	21'09	21'34	23'81	25'00	—	21'50	21'53	20'78	21'11	20'97
Norrköping.....	20'19	21'47	21'46	21'22	23'21	—	—	—	21'53	21'54	21'50	21'50
Stockholm	20'53	22'00	21'66	21'47	23'96	25'25	25'13	21'50	21'78	21'06	21'17	21'08
Gävle	21'16	22'41	22'09	22'03	23'56	—	—	—	21'67	21'57	21'97	22'00
Riksmedelpris	20'43	21'63	21'40	21'52	24'00	25'03	24'33	20'75	21'55	21'17	21'26	21'45
1928.												
Malmö	21'09	21'09	22'78	24'11	24'78	24'14	—	—	18'61	—	—	—
Kristianstad	21'50	21'00	22'67	23'86	24'50	24'06	22'95	—	18'17	—	—	—
Kalmar.....	20'63	20'53	21'72	23'89	24'50	23'44	22'58	—	18'93	19'03	19'36	19'14
Halmstad.....	20'75	20'72	22'00	23'64	24'50	24'28	23'17	22'13	18'50	—	—	—
Göteborg.....	20'75	20'72	21'94	23'57	24'72	23'63	—	—	18'75	19'42	19'50	19'18
Norrköping.....	21'50	21'50	22'17	23'46	24'83	24'42	—	—	19'33	19'25	19'06	—
Stockholm	21'28	21'22	22'11	23'46	24'86	23'92	22'69	22'00	19'08	19'54	—	—
Gävle	21'67	—	—	—	—	—	—	—	19'00	—	—	—
Riksmedelpris	21'08	21'02	22'16	23'62	24'68	23'94	22'68	22'03	18'86	19'35	19'37	19'17
1929.												
Malmö	—	—	—	—	—	—	—	17'25	16'34	16'21	15'67	15'84
Kristianstad	—	—	—	—	—	—	—	16'63	16'00	15'81	15'39	15'34
Kalmar.....	18'59	18'66	19'00	18'78	17'94	16'75	17'53	17'00	16'41	15'94	15'36	15'31
Halmstad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	16'20	16'17	15'83	15'63
Göteborg.....	—	—	—	—	—	—	—	—	16'00	16'00	15'86	15'59
Norrköping.....	—	—	—	—	—	—	—	—	16'33	15'89	15'42	15'18
Stockholm	—	—	19'25	18'86	—	—	—	—	16'06	15'63	15'15	15'19
Gävle	—	—	—	—	—	—	—	—	16'50	16'11	15'83	16'09
Riksmedelpris	18'62	18'63	19'17	18'83	17'93	16'75	17'53	17'02	16'26	15'86	15'63	15'49

kurrerande utländsk vara, och det betalade priset lämpar sig därför ej heller såsom måttstock för världsmarknadsläget i förhållande till prisläget i Sverige.

Det riktiga synes här vara att till belysning av ifrågavarande förhållande undersöka priset å sådana billigare utländska spannmålssorter, som komma ifråga för inköp i stället för svensk spannmål och följaktligen konkurrera med denna. Tydligen är det priset å sådana sorter, som blir normerande vid det inhemska prisets beroende av världsmarknadsläget. Slutligen torde det vid prisjämförelser av berörda art vara mindre träffande att ifråga om utländsk spannmål använda priset banfritt svensk hamn. Den importerade brödsäden lossas nämligen till ojämförligt största delen vid kvarnarna direkt från fartyg och passerar alltså som regel icke järnväg. Då ifrågavarande lossningsarbete torde ställa sig billigare än lossning å banvagn, kommer noteringen fritt banvagn att visa ett pris, som överstiger det faktiska priset fritt kvarnarnas magasin. Priset fritt banvagn å utländsk spannmål blir därför i huvudsak ett fingerat pris, vilket tydligen icke är jämförbart med den svenska spannmålsens pris fritt banvagn, då ju detta understiger priset

fritt magasin med lossningskostnaden. Det synes därför riktigast att jämföra å ena sidan priset å utländsk spannmål cif svensk hamn med tillägg av tull och å andra sidan priset å svensk spannmål fritt banvagn noteringsorten.

Ett prismaterial beträffande utländskt vete och råg, som från ovan angivna synpunkter torde få betraktas såsom på det hela taget tillfredsställande, föreligger i de genom Sveriges allmänna lantbrukssällskap två gånger i veckan utsända noteringarna. Prisuppgifterna för dessa tillhandahållas lantbrukssällskapet av kvarnarna på grundval av inkomna offerter, varjämte uppgifter i kontrollsyfte av sällskapet inhämtas från härvarande representerer för vissa utländska spannmålsfirmor. Noteringen är inriktad på de utländska vete- och rågsorter, som närmast konkurrera med den svenska spannmålen, enär priset å berörda sorter anses normgivande för den svenska marknaden. I praktiken betyder detta, att noteringen som regel avser de utländska sorter, vilka pläga användas av de svenska kvarnarna som ersättning för inhemsk spannmål och som för dagen ställa sig förmånligast att inköpa. De noterade sorterna kunna alltså växla vid inträdande förskjutning i marknadsläget. Noteringen avser priset cif svensk hamn inklusive tull.

Såsom utländskt prismaterial vid jämförelser mellan de svenska vete- och

Tab. 14. Priser å utländskt vete och råg enligt Svensk spannmålsnotering.

Kronor per 100 kg cif svensk hamn inklusive tull.

A. Vete.

	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Januari	28·83	22·60	20·29	31·81	26·21	24·53	24·01	20·69
Februari	31·23	22·67	20·22	32·17	25·22	24·68	23·61	21·35
Mars	31·16	22·58	19·91	29·84	24·24	24·58	24·51	21·64
April	31·54	23·11	19·91	27·67	26·29	24·66	25·29	21·39
Maj	31·89	22·89	20·27	29·29	26·50	26·30	25·77	20·24
Juni	25·47	22·00	20·71	28·01	26·34	26·56	24·66	19·96
Juli	25·16	20·51	23·23	27·09	26·84	25·93	23·53	23·17
Augusti	23·44	19·67	25·08	27·10	25·42	25·14	21·97	22·40
September	22·70	20·39	25·67	24·36	25·11	25·36	20·06	20·77
Oktober	23·83	20·56	28·26	22·24	26·02	24·66	20·84	21·49
November	24·09	20·21	28·34	24·03	26·78	24·53	20·95	21·69
December	24·23	19·95	29·44	26·32	25·52	24·10	20·27	22·63

B. Råg.

Januari	24·12	20·80	18·42	30·24	17·56	22·11	22·54	20·19
Februari	26·24	20·78	18·47	30·34	16·99	23·16	22·40	20·63
Mars	26·44	20·08	18·09	26·66	17·17	22·65	23·32	20·61
April	27·14	20·09	17·70	24·04	18·79	22·26	25·44	20·11
Maj	27·94	19·24	17·64	25·19	18·83	24·13	26·44	18·69
Juni	21·84	17·53	18·13	23·61	19·06	24·04	24·95	18·11
Juli	20·34	16·75	19·35	21·96	18·49	21·96	22·62	18·32
Augusti	18·45	16·35	20·33	20·87	18·84	21·09	21·31	17·56
September	18·67	17·10	22·58	19·08	20·23	21·91	20·02	16·78
Oktober	19·94	17·50	26·77	16·94	21·21	21·49	20·27	16·31
November	21·08	17·52	26·20	17·13	22·00	22·18	20·07	15·79
December	21·20	17·95	27·39	18·31	21·59	22·54	20·02	15·57

rågpriserna och världsmarknadspriserna å likvärdigt utländskt vete och råg brukar man även använda noteringarna i Köpenhamn å danskt vete och råg. Vissa skäl synas också kunna anföras för berörda förfarande, då ju de danska priserna icke påverkas av några spannmålstullar samt, då kvaliteten å svenskt och danskt vete och råg vanligen är ungefär densamma, representera de ungefärliga priser, vartill svenskt vete och råg kunna säljas utomlands, resp. vartill likvärdig utländsk vara kan köpas.

Av ovan berörda grunder har till jämförelse med de svenska vete- och rågpriserna ansetts böra meddelas dels lantbrukssällskapets ovan berörda noteringar å billigaste utländska, med det svenska konkurrerande vetet resp. rågen, dels prisnoteringar i Köpenhamn å danskt vete och råg. Förstberörda noteringar äro sammanställda i tab. 14 och de danska noteringarna i tab. 15. Uppgifterna omspanna samma tid som de i tab. 12 och 13 återgivna svenska noteringarna. För tiden t. o. m. år 1924 hava noteringsuppgifterna hämtats ur dr Lilienbergs förut omnämnda utredning, medan för senare år noteringen å billigaste utländskt vete och råg beredvilligt ställts till förfogande av lantbrukssällskapet och de danska noteringarna sammanställts huvudsakligen på grundval av uppgifter i köpenhamnstidningen Børsen. Priserna återges med inräkning av svensk tull.

Tab. 15. Köpenhamnsnoteringar å danskt vete och råg.

Svenska kronor per 100 kg plus svensk tull.

A. Vete.

	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Januari	25·49	22·35	20·51	29·81	24·76	24·31	22·53	20·34
Februari	27·00	22·17	20·20	29·88	23·96	24·62	22·36	21·01
Mars	28·41	22·04	20·43	29·05	23·47	24·39	23·65	20·95
April	29·26	22·10	21·51	28·60	26·21	24·80	24·98	20·47
Maj	30·88	22·62	21·46	30·60	26·45	26·82	25·24	19·68
Juni	26·67	22·84	21·28	30·55	26·51	28·05	24·50	19·39
Juli	25·40	—	22·01	—	27·11	—	23·93	21·10
Augusti	24·11	—	—	23·15	—	—	23·25	21·67
September	20·62	18·65	24·95	22·48	23·25	23·45	19·19	19·30
Oktober	20·33	19·21	26·94	21·74	23·86	23·07	19·69	19·67
November	21·49	19·49	27·13	22·97	24·77	22·96	20·00	19·28
December	22·23	19·89	27·99	25·02	24·54	22·59	19·94	19·55

B. Råg.

Januari	26·09	21·81	18·68	28·19	18·09	22·37	22·63	20·22
Februari	26·49	21·55	18·47	28·46	17·75	23·31	22·44	20·73
Mars	27·75	20·80	18·68	27·60	17·28	23·15	23·37	20·93
April	28·77	20·83	—	26·32	19·00	23·34	25·21	20·59
Maj	30·51	20·81	—	—	19·39	26·10	—	19·64
Juni	26·32	20·44	—	—	19·63	26·55	—	18·87
Juli	24·92	—	—	—	—	—	—	—
Augusti	23·79	—	—	21·38	—	—	—	—
September	19·28	17·99	22·59	19·39	20·77	22·39	19·25	17·06
Oktober	19·73	18·19	26·54	17·96	21·19	22·51	20·34	17·09
November	19·95	18·28	25·97	18·20	22·45	22·55	20·60	16·73
December	21·59	18·74	26·60	19·18	22·29	22·72	20·03	16·64

Tab. 15. Forts.

Det danska vetets och rågens hektolitervikt:

		V e t e		R å g	
		Holländska skålpund	Kg	Holländska skålpund	Kg
Skördeåret	1921—1922	130	= 77·6	122	= 72·8
»	1922—1923	127	= 75·7	120	= 71·5
»	1923—1924	128	= 76·3	117	= 69·5
»	1924—1925	128	= 76·3	117	= 69·5
»	1925—1926	128	= 76·3	120	= 71·5
»	1926—1927	128	= 76·3	120	= 71·5
»	1927—1928	128	= 76·3	117	= 69·5
»	1928—1929	128	= 76·3	118	= 70·2
»	1929—1930	130	= 77·6	120	= 71·5

Beträffande det utländska vete och råg, varå prisuppgifter meddelas i tab. 14, saknas på det hela taget upplysning om vikt och andra närmare kvalitetsegenskaper. Såsom nyss påvisats, avse noteringarna i nyssnämnda tabell sådant utländskt vete och råg, som enligt till svenska köpare inkomna offerter för dagen ställt sig billigast att köpa och som alltså närmast konkurrerat med det inhemska vetet och rågen. Härav följer, att noteringarna kunna gälla olika slag av utländskt vete resp. råg vid olika årstider. Det vanligaste förhållandet under senare år har ifråga om vete varit, att noteringarna på våren och sommaren gällt La Plata-vete (Barletta Russo) och på hösten tyskt vete, men undantagsvis ha andra slag, såsom det amerikanska Hard Winter nr 2, ställt sig billigast och följaktligen noterats. Den noterade rågen har vanligast utgjorts av tysk eller amerikansk råg, men även rysk eller polsk råg har stundom noterats såsom den billigaste.

De i tab. 15 återgivna noteringarna för danskt vete och råg avse vara av den hektolitervikt, som finnes angiven i tablån. Den holländska vikten har här liksom ifråga om svenskt vete och råg (jfr sid. 26) evalverats till kg enligt Thieles tabell.

Med avseende på prisnoteringar för vissa kvaliteter av nord- och sydamerikanskt vete hänvisas till uppgifter i den av kommerskollegium utgivna publikationen Ekonomisk översikt.

På grundval av de i tab. 12—15 meddelade uppgifterna kan nu en jämförelse verkställas mellan å ena sidan svenskt vete och råg, å andra sidan dels utländskt vete och råg av billigaste offererade sort, dels danskt vete och råg. För underlättande av en sådan jämförelse har i tab. 16 en uträkning verkställts av prisdifferensen i genomsnitt för varje månad under åren 1922—1929 mellan ifrågavarande svenska och utländska spannmålsslag.

Vid studiet av de i tab. 16 uppvisade prisdifferenserna bör till en början uppmärksammas, att den till grund för prisuppgifterna liggande såväl svenska som utländska spannmålen varierat i kvalitetshänseende under olika skördeår.

Tab. 16. Pristförhållandet mellan svenskt vete och råg samt dels utländskt vete och råg, billigaste sort, dels danskt vete och råg i kronor per 100 kg inberäknat tull.

Prisets överskott (+) eller underskott (—) i förhållande till motsvarande svenska pris.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
<i>Utländskt vete, billigaste sort.</i>												
1922.....	+ 7'42	+ 9'75	+ 8'80	+ 9'56	+ 9'01	+ 2'89	+ 2'98	+ 1'64	+ 5'55	+ 6'32	+ 5'07	+ 4'70
1923.....	+ 2'98	+ 2'68	+ 1'83	+ 1'53	+ 0'84	+ 0'07	— 0'99	— 2'08	+ 3'29	+ 3'56	+ 3'00	+ 2'71
1924.....	+ 2'69	+ 1'73	+ 1'25	+ 1'31	+ 1'43	+ 1'51	+ 3'10	+ 3'95	+ 2'23	+ 1'40	+ 1'31	+ 2'04
1925.....	+ 2'50	+ 2'03	+ 0'77	+ 1'14	+ 1'56	+ 0'81	—	+ 5'37	+ 4'29	+ 2'68	+ 3'53	+ 3'32
1926.....	+ 1'66	+ 0'94	+ 0'86	+ 0'63	+ 0'33	+ 0'40	+ 0'82	+ 2'32	+ 2'25	+ 2'27	+ 2'45	+ 1'91
1927.....	+ 0'46	+ 0'45	+ 0'90	+ 0'76	+ 0'54	— 0'16	— 0'82	+ 2'14	+ 2'74	+ 2'45	+ 2'60	+ 2'40
1928.....	+ 2'45	+ 2'31	+ 2'23	+ 1'72	+ 1'76	+ 1'59	+ 1'48	+ 0'84	+ 1'47	+ 2'87	+ 2'12	+ 1'49
1929.....	+ 1'82	+ 1'85	+ 1'99	+ 2'43	+ 2'09	+ 2'37	+ 3'43	+ 2'71	+ 2'10	+ 3'23	+ 3'53	+ 4'19
<i>Utländsk råg, billigaste sort.</i>												
1922.....	+ 3'72	+ 6'02	+ 5'99	+ 6'67	+ 6'42	— 0'07	— 1'11	— 1'30	+ 3'17	+ 4'99	+ 4'98	+ 4'88
1923.....	+ 4'52	+ 4'40	+ 3'33	+ 2'98	+ 2'05	+ 0'71	— 0'13	— 0'77	+ 1'90	+ 2'67	+ 2'64	+ 2'98
1924.....	+ 3'40	+ 3'36	+ 2'98	+ 2'55	+ 2'30	+ 2'28	+ 2'66	+ 2'58	+ 1'54	+ 0'28	+ 0'09	+ 0'86
1925.....	+ 1'96	+ 1'20	— 1'01	— 1'33	— 1'12	— 1'31	+ 1'96	+ 2'59	+ 2'24	+ 0'65	+ 0'59	+ 0'69
1926.....	— 0'02	— 0'07	+ 0'08	+ 0'03	— 0'32	+ 0'29	— 0'33	+ 1'15	+ 1'40	+ 0'81	+ 1'20	+ 1'41
1927.....	+ 1'68	+ 1'53	+ 1'25	+ 0'74	+ 0'13	— 0'99	— 2'37	+ 0'34	+ 0'36	+ 0'32	+ 0'92	+ 1'09
1928.....	+ 1'46	+ 1'38	+ 1'16	+ 1'82	+ 1'76	+ 1'01	— 0'06	— 0'72	+ 1'16	+ 0'92	+ 0'70	+ 0'85
1929.....	+ 1'57	+ 1'95	+ 1'44	+ 1'28	+ 0'76	+ 1'36	+ 0'79	+ 0'54	+ 0'52	+ 0'45	+ 0'16	+ 0'08
<i>Danskt vete.</i>												
1922.....	+ 4'08	+ 5'52	+ 6'05	+ 7'28	+ 8'00	+ 4'09	+ 3'22	+ 2'31	+ 3'47	+ 2'82	+ 2'47	+ 2'70
1923.....	+ 2'73	+ 2'18	+ 1'29	+ 0'52	+ 0'57	+ 0'91	—	—	+ 1'55	+ 2'21	+ 2'28	+ 2'65
1924.....	+ 2'91	+ 1'71	+ 1'77	+ 2'91	+ 2'62	+ 2'08	+ 1'88	—	+ 1'51	+ 0'08	+ 0'10	+ 0'59
1925.....	+ 0'50	— 0'26	— 0'02	+ 2'07	+ 2'87	+ 3'35	—	+ 1'42	+ 2'41	+ 2'18	+ 2'47	+ 2'02
1926.....	+ 0'21	— 0'32	+ 0'09	+ 0'55	+ 0'28	+ 0'57	+ 1'09	—	+ 0'39	+ 0'11	+ 0'44	+ 0'93
1927.....	+ 0'24	+ 0'39	+ 0'71	+ 0'90	+ 1'06	+ 1'33	—	—	+ 0'83	+ 0'86	+ 1'03	+ 0'89
1928.....	+ 0'97	+ 1'06	+ 1'37	+ 1'41	+ 1'23	+ 1'43	+ 1'88	+ 2'12	+ 0'60	+ 1'22	+ 1'17	+ 1'16
1929.....	+ 1'47	+ 1'51	+ 1'30	+ 1'51	+ 1'53	+ 1'70	+ 1'36	+ 1'98	+ 0'63	+ 1'41	+ 1'12	+ 1'11
<i>Danskt råg.</i>												
1922.....	+ 5'69	+ 6'27	+ 7'30	+ 8'30	+ 8'99	+ 4'41	+ 3'47	+ 4'04	+ 3'78	+ 4'78	+ 3'85	+ 5'27
1923.....	+ 5'53	+ 5'17	+ 4'05	+ 3'72	+ 3'62	+ 3'82	—	—	+ 2'79	+ 3'36	+ 3'40	+ 3'77
1924.....	— 0'09	— 0'36	+ 3'57	—	—	—	—	—	+ 1'55	+ 0'05	— 0'14	+ 0'07
1925.....	— 0'09	— 0'68	— 0'07	+ 0'95	—	—	—	+ 3'10	+ 2'55	+ 1'67	+ 1'66	+ 1'56
1926.....	+ 0'51	+ 0'69	+ 0'19	+ 0'24	+ 0'24	+ 0'86	—	—	+ 1'94	+ 0'79	+ 1'65	+ 2'11
1927.....	+ 1'94	+ 1'68	+ 1'75	+ 1'82	+ 2'10	+ 1'52	—	—	+ 0'84	+ 1'34	+ 1'29	+ 1'27
1928.....	+ 1'55	+ 1'42	+ 1'21	+ 1'59	—	—	—	—	+ 0'39	+ 0'99	+ 1'23	+ 0'86
1929.....	+ 1'60	+ 2'05	+ 1'76	+ 1'76	+ 1'71	+ 2'12	—	—	+ 0'80	+ 1'23	+ 1'10	+ 1'15

Sålunda märkes för det första, att hektolitervikten för det noterade svenska och danska vete, såsom framgår av en jämförelse mellan viktuppgifterna å sid. 26 och i tab. 15, merendels varit olika, i det den svenska vikten ifråga om 1922 och 1925—1928 års skördar överstigit den danska med 1 holländskt skålpund men ifråga om 1923 års skörd understigit den danska med 2 skålpund. Beträffande utländskt vete, billigaste sort, saknas såsom förut nämnts, kvalitetsuppgifter, men man torde, särskilt då noteringen gällt La Plata eller nordamerikanskt vete, kunna antaga en viss överlägsenhet för det utländska i förhållande till det svenska, bestående bland annat i lägre vattenhalt. Med avseende på råg utvisa viktuppgifterna å sid. 26 och i tab. 15, att den svenska noteringen under flertalet av de behandlade åren avsett tyngre vara än den danska. Detta är förhållandet för råg av 1924—1926 års skördar, i det den svenska hektolitervikten ligger 1 skålpund över den danska, samt för råg av 1928 och 1929 års skördar, därvid den svenska vikten överstiger den danska med resp. 3 och 2 skålpund. För 1921—1923 års skördar är däremot den svenska vikten 1 skålpund lägre än den danska. För utländsk råg, billigaste offererade sort, föreligga ej kvalitetsuppgifter.

Då det gäller att jämföra de svenska och utländska vete- och rågpriserna, anknyter sig huvudintresset till prisförhållandet under perioden september—december varje år, då de svenska lantmännens spannmålsförsäljning huvudsakligen äger rum, samt därefter till perioden januari—april. Under månaderna maj—augusti förekommer däremot som regel ingen mera betydande omsättning av svenskt vete eller råg, varför prisläget vid denna årstid är av mindre praktisk betydelse.

Som helhet visa de i tab. 12—15 meddelade prisuppgifterna, att de svenska vete- och rågpriserna, såsom naturligt är, till viss grad anpassat sig efter de stora prISRÖRELSENA å den utländska marknaden. Ifrågavarande anpassning har emellertid, såsom framgår av tab. 16, merendels varit mycket ofullständig, i det priserna å svenskt vete och råg som regel legat avsevärt under motsvarande utlandspriser. Göres jämförelsen mellan de svenska och danska priserna, befinnes det sålunda, att differensen särskilt beträffande 1921—1923 års skördar uppgått till mycket höga belopp. För tiden intill den 1 juni 1922 bör härvid märkas, att tullen utgjorde kronor 7·20, varför prisskillnaden, då tullen icke kunde utnyttjas, rörde sig kring 6 à 7 kronor per 100 kg för såväl vete som råg. Efter tullens sänkning till kronor 3·70 nedgick visserligen prisskillnaden i ungefär motsvarande grad men höll sig dock fortfarande på en mycket hög nivå ända till hösten 1924. Orsaken till den stora prisskillnaden låg, vad beträffar 1921 års skörd, icke i svag kvalitet hos den svenska spannmålen utan främst i skördens osedvanliga riklighet, varigenom avsättningen försvårades, vartill kommer, att världsmarknadspriserna å vete och råg på hösten 1921 visade starkt fall, vilket torde verkat återhållande på kvarnarnas köplust. Även för 1922 års svenska vete- och rågskörd blev priset mycket nedtryckt i förhållande till det danska priset. Huvudorsaken torde denna gång ha legat i skördens låga kvalitet

till följd av ogynnsamt bärgningsväder, och av liknande anledning blev även 1923 års skörd av mycket svag kvalitet.

I det övervägande starkt tryckta prisläget för spannmål inträdde hösten 1924 en kraftig återhämtning å världsmarknaden, vilken kom även de svenska priserna till del. Då samtidigt den svenska skörden till följd av försvårad höstsådd 1923 och dålig övervintring blev osedvanligt liten, inträdde det ovanliga förhållandet, att de svenska priserna kommo i ungefärlig paritet med de danska beträffande såväl vete som råg. Med 1925 års rikliga skörd upphörde emellertid åter ifrågavarande jämviktsläge, i det de svenska priserna ånyo sjönko avsevärt under de danska. Även för senare år har en sådan prisdifferens kvarstått, om än densamma i stort sett rört sig om något lägre belopp än tidigare, vilket förhållande torde få ställas i samband med utförselbevisens tillämpning fr. o. m. hösten 1926.

En jämförelse mellan de inhemska vete- och rågpriserna och priserna å billigaste offererade sort av utländskt vete och råg (tab. 14) ger, vad vetet beträffar, som allmänt resultat, att prisskillnaden i detta fall vanligen varit avsevärt större än i förhållande till det danska priset. Förklaringen härtill kan icke närmare angivas, men torde få förutsättas ha legat i kvalitativa skilligheter. Märkas bör, att de offerter å utländskt vete, varå prisuppgifterna i tab. 14 grunda sig, gällt priset cif svensk hamn, och att alltså detta innefattat transportkostnader, vilka vid mera långväga fraktning kunnat röra sig om ej oväsentliga belopp.

Med avseende på de meddelade prisuppgifterna må slutligen framhållas, att dessa ge en tydlig bild av det tryckta läge, som under senare år varit rådande å vete- och rågmarknaden. Efter den prishausse, som inträdde på hösten 1924 och varav det svenska jordbruket på grund av en extraordinärt liten skörd ej kunde draga den nytta, som under mera normala förhållanden varit att påräkna, kommo priserna på hösten 1925 åter ned på en låg nivå. Under år 1926 och förra delen av år 1927 gjorde sig visserligen en viss förbättring av prisläget ånyo gällande, men med sistnämnda års höst inträdde ett prissfall, vilket blev ännu mera utpräglat hösten 1928. Någon återhämtning av priserna har härefter icke inträtt, utan med hösten 1929 ha dessa ytterligare sjunkit, vilket framförallt gäller råg, varav dumpingartade försäljningar ägt rum i stor omfattning särskilt från Tyskland. Vad särskilt beträffar det svenska vetet, har jämsides med prissfallet å världsmarknaden en ytterligare pridförsämring gjort sig gällande, vilken under de senaste åren företrädesvis torde berott på den inhemska skördens betydande ökning och därmed sammanhängande avsättningssvårigheter synnerligast på hösten, då en pristryckande anhopning av saluutbuden är en regelbundet återkommande företeelse. Ifrågavarande pridförsämring har medfört, att tullskyddet som regel blivit till större eller mindre del ineffektivt. Berörda förhållande gäller, om än i mindre utpräglad grad, även för rågens vidkommande.

Om man jämför den senaste tidens inhemska vete- och rågpriser med motsvarande priser år 1913 enligt uppgifter i Ekonomisk översikt, befinnes det, att vad vete beträffar, det sedan hösten 1928 rådande prisläget endast

med cirka 30 % överstiger förekrigsläget. Ifråga om rågpriset är ifrågavarande prisrelation ännu ogynnsammare, i det berörda pris under hösten 1929 befunnit sig blott omkring 20 % över 1913 års nivå.

I samband med frågan om prisutvecklingen å den svenska vete- och rågmarknaden kan det ur skilda synpunkter äga intresse att något undersöka priserna å vete- och rågmjöl. I berörda syfte hava i tab. 17 Svenska kvarnföreningens prisnoteringar sammanställts i månadsmedeltal för åren 1926—1929. Noteringarna ifråga, vilka gälla 6 olika i handeln förekommande märken av vetemjöl och 4 märken av rågsikt, avse priserna ban- eller bordfritt ab kvarn inklusive säckar.

*Priser å vete-
och rågmjöl.*

Vad först vetemjöl beträffar, visar en jämförelse mellan prisuppgifterna i tab. 12 och 17, att prisrörelserna för svenskt vete och inom landet framställt vetemjöl på det hela taget gått i samma riktning, om än förändringarna särskilt i nedåtgående riktning relativt sett varit större för vete än för mjöl. Om man som exempel väljer kärnmjöl, framgår sålunda av jämförelsen, att medan det svenska vetet år 1926 betingade ett pris av omkring 24 kronor per 100 kg, rörde sig mjölpriset kring 41 kronor. Då vetepriset på hösten 1927 nedgick till c:a 22 kronor, sänktes även mjölpriset till ungefär 39 kronor. Vid veteprisets ytterligare nedgång på hösten 1928 till 18 à 19 kronor, föll mjölpriset till 34 à 35 kronor, i vilket läge såväl vete som mjölpriset sedan ungefärligen förblivit. Även ifråga om priserna å svensk råg och inom landet framställd rågsikt kan en liknande överensstämmelse i prisrörelsernas riktning konstateras, liksom även att prisförändringarna för rågsikten varit relativt mera begränsade än för råg. Att priserna å råvara och därav framställd produkt sålunda till viss grad visa enhetlig utveckling, ligger också i sakens natur, i synnerhet då det gäller en sådan vara som mjöl, vid vars produktion råvarukostnaden ju är av dominerande betydelse.

Av intresse är emellertid även att jämföra prisförhållandet mellan inom landet framställt mjöl och utländskt mjöl. Särskilt föreligger ett sådant intresse beträffande vetemjöl, som ju utgör en mycket viktig världsmarknadsvara. För belysning av berörda prisförhållande meddelas nedan i tab. 18 för tiden fr. o. m. mars månad 1926 prisuppgifter beträffande ett ledande kanadensikt vårvetemjöl, Canadian Spring Patent. Uppgifterna hava beredvilligt ställts till förfogande av Mellansvenska kvarnarnas importförening samt avse priset cif Göteborg med tillägg av svensk tull. Den nämnda mjöl-sorten torde med avseende på kvaliteten stå i något högre klass än det av de svenska kvarnarna framställda kärnmjölet. Såsom ytterligare jämförelse-material återges i tab. 18 medelpriset per månad för i landet under åren 1926—1929 infört vetemjöl. Priset gäller även i detta fall cif svensk hamn med tillägg av tull.

Med avseende på prisutvecklingen för utländskt vetemjöl bör kunna förutsättas enahanda förhållande som i Sverige, nämligen att mjölpriset i stort sett följt samma utvecklingslinjer som vetepriset. De i tab. 18 meddelade

Tab. 17. Priser å inom landet framställt vetemjöl och rågsikt åren 1926—1929.

Kronor per 100 kg.

År och månad	Vetemjöl						Rågsikt			
	extra patent	kärn-	bageri-	flor-	extra 1:a svenskt	1:a svenskt	000	00	0/1	samsikt
1926										
Januari	44·08	42·08	40·08	38·08	38·10	34·08	30·27	28·77	27·27	25·77
Februari	42·43	40·43	38·43	36·43	36·43	32·43	28·43	26·93	25·43	23·93
Mars	41·16	39·16	37·16	35·16	36·05	32·05	27·58	26·08	24·58	23·08
April	42·70	40·70	38·70	36·70	37·70	35·10	29·73	28·23	26·73	25·23
Maj	43·16	41·16	39·16	37·16	38·16	36·16	31·00	29·50	28·00	26·50
Juni	43·00	41·00	39·00	37·00	38·17	36·17	31·17	29·67	28·17	26·67
Juli	44·03	42·03	40·03	38·03	40·03	38·03	32·61	31·11	29·61	28·11
Augusti	43·48	41·48	39·48	37·48	39·45	37·45	32·68	31·18	29·68	28·18
September	42·00	40·00	38·00	36·00	36·40	35·60	31·80	30·30	28·80	27·30
Oktober	42·55	40·55	38·55	36·55	36·90	35·68	33·45	31·95	30·45	28·95
November	43·05	41·05	39·05	37·05	37·55	35·55	34·30	32·80	31·30	29·80
December	42·47	40·47	38·47	36·47	36·97	34·97	33·52	32·02	30·52	29·02
1927										
Januari	42·34	40·34	38·34	36·34	36·84	34·84	33·34	31·84	30·34	28·84
Februari	42·72	40·72	38·72	36·72	37·22	35·22	33·96	32·46	30·96	29·46
Mars	42·15	40·15	38·15	36·15	36·72	34·72	34·00	32·50	31·00	29·50
April	41·85	39·85	37·85	35·85	36·60	34·60	34·33	32·83	31·33	29·83
Maj	42·98	40·98	38·98	36·98	37·73	35·73	36·76	35·26	33·76	32·26
Juni	44·36	42·36	40·36	38·36	39·11	37·11	38·36	36·86	35·36	33·86
Juli	44·35	42·35	40·35	38·35	39·75	37·75	38·23	36·73	35·23	33·73
Augusti	43·58	41·58	39·58	37·58	39·08	37·08	36·58	35·08	33·58	32·08
September	42·90	40·90	38·90	36·90	37·70	35·70	36·73	35·23	33·73	32·23
Oktober	40·94	38·94	36·94	34·94	35·44	33·44	36·29	34·79	33·29	31·79
November	40·50	38·50	36·50	34·50	35·00	33·00	36·00	34·50	33·00	31·50
December	40·50	38·50	36·50	34·50	35·00	33·00	36·00	34·50	33·00	31·50
1928										
Januari	40·15	38·15	36·15	34·15	34·65	32·65	35·82	34·32	32·82	31·32
Februari	39·84	37·84	35·84	33·84	34·34	32·34	35·75	34·25	32·75	31·25
Mars	40·14	38·14	36·14	34·14	34·43	32·43	36·70	35·20	33·70	32·20
April	41·32	39·32	37·32	35·32	35·57	33·57	38·15	36·65	35·15	33·65
Maj	42·39	40·39	38·39	36·39	36·64	34·64	39·74	38·24	36·74	35·24
Juni	40·73	38·73	36·73	34·73	34·98	32·98	38·83	37·33	35·83	34·33
Juli	39·45	37·45	35·45	33·45	33·88	31·88	37·80	36·30	34·80	33·30
Augusti	37·63	35·63	33·63	31·63	32·38	30·38	36·13	34·63	33·13	31·63
September	36·70	34·70	32·70	30·70	31·15	29·15	34·18	32·68	31·18	29·68
Oktober	36·50	34·50	32·50	30·50	30·25	28·25	33·50	32·00	30·50	29·00
November	36·44	34·44	32·44	30·44	30·19	28·19	33·21	31·71	30·21	28·71
December	36·25	34·25	32·25	30·25	30·00	28·00	32·75	31·25	29·75	28·25
1929										
Januari	36·11	34·11	31·89	30·11	29·86	27·86	32·39	30·89	29·39	27·89
Februari	36·40	34·40	32·40	30·40	30·15	28·15	32·90	31·40	29·90	28·40
Mars	36·75	34·75	32·75	30·75	30·50	28·50	33·25	31·75	30·25	28·75
April	35·98	33·98	31·98	29·98	29·73	27·73	32·54	31·04	29·54	28·04
Maj	34·94	32·94	30·94	28·94	29·02	26·69	31·69	30·19	28·69	27·19
Juni	34·90	32·90	30·90	28·90	28·65	26·65	31·19	29·69	28·19	26·69
Juli	37·93	35·93	33·93	31·93	31·68	29·68	32·20	30·70	29·20	27·70
Augusti	39·57	37·57	35·57	33·57	33·20	31·32	33·00	31·50	30·00	28·50
September	38·63	36·63	34·63	32·63	31·28	29·28	31·28	29·78	28·28	26·78
Oktober	37·34	35·34	33·34	31·34	29·33	27·33	29·29	27·29	26·29	24·79
November	36·82	34·82	32·82	30·82	28·90	26·90	28·50	27·00	25·50	24·00
December	37·47	35·47	33·47	31·47	29·72	27·72	28·97	27·47	25·97	24·47

prisuppgifterna utvisa också vid en jämförelse med uppgifterna i tab. 14 och 15, att detta i verkligheten varit fallet. Då prisrörelserna å den svenska och internationella vetemarknaden i huvudsak gått i samma riktning, följer av ovanstående, att även de svenska och utländska priserna å vetemjöl böra visa enhetlig utvecklingstendens. En sådan enhetlighet är desto mera att vänta, som den i ganska anseelig omfattning förekommande importen av vetemjöl givetvis kan förutsättas utöva ett visst inflytande på prisbildningen för det inom landet framställda mjölet. Av en jämförelse mellan prisuppgifterna i tab. 17 och 18 exempelvis för resp. svenskt kärnmjöl och Canadian Spring Patent-mjölet framgår också, att överensstämmelsen mellan prisrörelserna för nämnda mjölsorter i stort sett varit synnerligen god under de år, statistiken omfattar. Slutsatsen blir i huvudsak densamma, om man vid jämförelsen som representativt material för det utländska vetemjölspriset väljer det i tab. 18 framräknade importmedelpriset. I detta fall får emellertid tagas med i räkningen, att de för varje månad angivna priserna avse priset vid den tidpunkt, då mjölet köptes, vilken naturligen kan ligga en eller annan vecka eller månad tillbaka i tiden.

Tab. 18. Priser å utländskt vetemjöl inklusive tull i kronor per 100 kg.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
<i>Canadian Spring Patent:</i>												
1926	—	—	42·32	42·95	41·89	41·58	42·91	41·19	42·20	41·26	41·67	40·61
1927	40·21	40·91	39·86	39·55	41·35	42·32	41·32	40·66	38·18	37·78	37·15	37·30
1928	37·03	37·26	38·31	39·86	40·63	37·49	35·69	33·38	33·27	33·79	33·87	33·75
1929	34·04	35·10	35·49	33·93	32·65	33·22	39·59	40·24	39·61	38·44	36·05	36·07
<i>Till Sverige importerat vetemjöl:</i>												
1926	40·29	42·44	42·15	40·42	41·84	40·67	40·76	41·22	40·64	39·85	39·90	39·31
1927	39·61	39·48	39·04	39·88	38·54	39·57	39·65	40·66	40·28	39·82	38·98	38·82
1928	38·54	38·11	37·99	37·86	38·04	38·00	38·15	36·70	36·02	34·87	34·95	35·49
1929	33·79	34·50	34·12	33·40	33·62	33·93	33·12	34·45	35·19	35·63	35·51	35·88

Såsom tidigare omnämnts, avser Sveriges vetemjölsimport i allt väsentligt amerikanskt och kanadensiskt mjöl, och importprisuppgifterna äro därför närmast tillämpliga på vetemjöl av nämnda ursprung. Den goda överensstämmelse mellan prisrörelserna för Canadian Spring Patent-mjölet och det importerade vetemjölet, som framträder i tab. 18, synes antyda, att det senare med avseende på däri ingående olika märken och kvaliteter är underkastat endast jämförelsevis obetydliga rubbningar från år till år. Såsom en förklaringsgrund härtill må anföras, att de huvudsakliga konsumenterna av utländskt vetemjöl torde vara landets bagerier och att det givetvis för dessa är av stor vikt att erhålla en i kvalitetshänseende jämn och likartad mjöltillförsel.

Kap. II. Åtgärder för beredande av bättre avsättnings- möjligheter för inhemsk spannmål.

*Inledande
synpunkter.*

Odlingen av brödsäd utgör av gammalt en av jordbrukets viktigaste produktionsgrenar. De huvudsakliga slagen av brödsäd äro som bekant vete och råg, varjämte särskilt i Norrland korn i viss utsträckning användes som brödsäd, ehuru ifrågavarande användning numera relativt taget är av mindre betydelse. På grund av sist anförda förhållande har Jordbruksutredningen i detta sammanhang icke ansett sig böra närmare ingå på läget å kornmarknaden.

Totalt disponerades, såsom visats i föregående kap. (sid. 7), för vete och rågodling under åren 1913—1915 i medeltal 504,000 hektar, varav 24 % kom på vete, medan totalarealen i medeltal för åren 1927—1929 var 498,000 hektar, varav 46 % för vete. För vete och råg tillsammans har arealen alltså hållit sig i det närmaste oförändrad. Anförda förhållande kan synas anmärkningsvärt i betraktande av det mycket tryckta prisläge, som efter kriget merendels varit rådande för brödsäd och som möjligen kunnat väntas leda till minskad användning av åkerjorden för brödsädesodling. Att någon förskjutning i berörda riktning ej inträtt, torde förklaras bland annat därav, att ifrågavarande odling utgör ett fast infogat led i för svenska förhållanden enligt erfarenheten lämpliga växtföljder, samt av särskilt höstsädesodlingens betydelse för vinnade av en mera jämn arbetsfördelning å olika årstider, vartill kommer såsom den måhända viktigaste orsaken, att en mera lönande disponering av åkerjorden i allmänhet icke funnits inom räckhåll utan driftsomläggningar av den kapitalkrävande art, att de överstigit det stora flertalet jordbrukares krafter.

Medan alltså vete- och rågarealen betraktad som helhet hållit sig jämförelsevis konstant i senare tid, antyda redan de ovan anförda procenttalen för arealens fördelning på vete och råg en mycket skiljaktig utveckling för nämnda sädesslag, i det vetets andel i totalarealen starkt ökats. Veteodlingens betydande ökning och rågodlingens tillbakagång belysas ytterligare av tidigare (sid. 8) meddelad skördestatistik, vilken visar, att veteskörden sedan tiden närmast före kriget ungefär fördubblats till sin kvantitet, medan rågskörden minskats med inemot en tredjedel, en utveckling som accentuerats särskilt under de allra senaste åren. Frågar man sig efter orsakerna till denna djupgående förskjutning, torde särskilt få hänvisas till den moderna växtförädlingens stora insatser, varigenom avsevärt mera givande och för landet lämpade vetesorter framkommit. Betydelsen av berörda faktor har, såsom i ett tidigare sammanhang framhållits, förstärkts genom det vanligen rådande högre prisläget för vete, vartill såsom ännu en bidragande orsak kommer, att rågen är mera ömtålig än vete för ogynnsam väderlek samt i följd härav ofta mera arbetskrävande vid skörd, lagring etc. Berörda förhållanden ha medverkat till att vetet alltmera undanträngt rågen å jord, som lämpar sig för veteodling. En speciell faktor, som även bidragit till

ökning av nämnda odling på senaste tiden, utgör sockerbetsodlingens inskränkning, varav viss ökning av särskilt vårvetearealen blivit följden.

Rågodlingens successiva tillbakagång har medfört, att råg i större partier numera vanligen tillföres marknaden endast från ganska begränsade delar av landet, såsom t. ex. Kalmar och Kristianstads län samt Västergötland, där förekomsten av lättare, för rågodling lämplig åkerjord är jämförelsevis riklig. Att den inhemska rågmarknaden sålunda minskats i omfattning, medan vetemarknaden vunnit starkt ökad betydelse, utgör ett första skäl, varför förevarande utredning och förslag i främsta rummet synts böra inriktas på förhållandena å sistnämnda marknad. Ett andra skäl till en sådan inriktning ligger däri, att den svenska rågen vid god bärgning i kvalitets-hänseende är fullt likvärdig med, om icke överlägsen de vanliga å världsmarknaden förekommande rågsorterna, vadan någon avsättningssvårighet på grund av naturlig olikhet i kvalitet icke förefinnes. Med avseende på det svenska vetet är ställningen härutinnan, såsom senare skall närmare påvisas, till viss grad en helt annan. Tilläggas kan dessutom, att läget å den inhemska vetemarknaden i viss utsträckning brukar verka normerande även ifråga om rågmarknaden, varför en sanering av den förra torde kunna väntas återverka även å den senare.

Den inhemska vetemarknadens läge.

Om uppmärksamheten alltså fästes vid marknaden inom landet för svenskt vete, synes först en kort återblick på prisutvecklingen efter kriget av intresse. Efter avvecklingen av inflationstidens toppriser kom det svenska vetet redan på hösten 1921 ned i ett prisläge av 20 å 21 kr. per 100 kg, vilket dock något förbättrades under förra delen av 1922. På hösten sistnämnda år sjönk priset, såsom förut (sid. 27 o. f.) meddelad prisstatistik utvisar, ytterligare till 17 å 18 kr., å vilken nivå detsamma efter viss uppgång fr. o. m. november 1922 höll sig även på hösten 1923. Först under de senare månaderna år 1924 inträdde avsevärdare återhämtning av priserna, vilken till viss grad blev bestående till hösten 1928, om än höstpriserna som regel och särskilt år 1925, då de rörde sig omkring 20 kr., visat svag tendens. År 1928 sjönk vetepriset på hösten till 18 å 19 kr., i vilket läge detsamma efter en mindre uppgång under förra delen av år 1929 befunnit sig även under sistnämnda års höst.

I första hand är det givetvis prisrörelserna å den internationella vetemarknaden, som verkat utslagsgivande i fråga om det svenska veteprisets fluktuationer. En jämförelse mellan sistberörda pris och världsmarknadspriserna ger emellertid ofta vid handen en bristande överensstämmelse, vartill orsaken tydligen får sökas i speciella inhemska marknadsförhållanden. Såsom norm för världsmarknadspriset å svenskt vete brukar man, såsom tidigare nämnts, betrakta noteringarna i Köpenhamn å danskt vete, beroende på att danskt vete är av ungefär samma kvalitet som det svenska, på att priserna i Danmark äro oberörda av tullsatser samt på att den danska noteringen ungefär representerar det pris, vartill svenskt vete kan exporteras och vartill med det svenska likvärdigt vete kan köpas utom landet. Den förut

i tab. 16 meddelade jämförelsen mellan riksmedelpriset å svenskt vete och Köpenhamnsnoteringen å danskt vete med tillägg av svensk tull utvisar för vissa perioder en mycket betydande prisskillnad till det danska vetets förmån. Om man betraktar utvecklingen under tiden efter 1921 års allmänna ekonomiska kris, finner man sålunda, att det svenska priset fr. o. m. hösten 1922 t. o. m. våren 1924 med undantag för vår- och sommarmånaderna 1923 låg 2 à 3 kr. under det danska inklusive svensk tull. Under hösten 1924 och första kvartalet 1925 var differensen obetydlig, men på våren 1925 steg den åter till 2 à 3 kr., å vilken nivå densamma ungefärligen kvarstod även under sistnämnda års höst. Fr. o. m. år 1926 kan en ej oväsentligt förbättrad prisöverensstämmelse iakttagas. Det danska priset plus tull ligger under åren 1926 och 1927 som regel avsevärt mindre än 1 kr. över det svenska, i vilket hänseende ställningen är gynnsammast under förstnämnda år. Även under åren 1928 och 1929 är prisskillnaden jämförelsevis måttlig, även om en bestämmd tendens till ökad spänning kan konstateras. Bortsett från sommarmånaderna, vilka på grund av den relativt obetydliga omsättning av inhemskt vete, som då förekommer, i detta sammanhang äro av underordnat intresse, rör sig det danska vetets överpris kring 1 kr. à 1:50 kr., vilket på ett ungefär torde motsvara exportkostnaden för svenskt vete.

Av ovanstående synes framgå, att med år 1926 en förändring inträtt å den inhemska vetemarknaden i så måtto, att prisläget fr. o. m. nämnda år bättre än tidigare anpassat sig efter utlandspriset, även om alltjämt en avsevärd differens till det svenska vetets nackdel kvarstått. Orsaken till denna förändring får tydligen sökas i utförselbevisens tillämpning fr. o. m. augusti 1926. Före införandet av berörda bevis inträdde som regel varje höst vid den nya skördens salubjudande prissänkning i den omfattning, att tullskyddet blev till större delen outnyttjat. Med utförselbevisen förbättrades läget så tillvida, att prisskillnaden tack vare de genom bevisen öppnade exportmöjligheterna kunde begränsas till ungefär det belopp, som exportkostnaden representerar. Härvid bör dock ej förbises, att den bättre överensstämmelsen mellan det svenska och danska priset till någon del kan bero på pristryckande inverkan i Danmark av den svenska exporten.

Då det gäller att klargöra orsakerna till den inhemska vetemarknadens regelbundet tryckta läge särskilt på hösten och under närmast följande månader, synas särskilt två faktorer få tillmätas avgörande betydelse, nämligen dels vissa speciella svaghetsmoment i marknadens funktioner, dels den inhemska veteodlingens utveckling under och efter kriget. Med avseende på förstnämnda faktor må erinras om det kända, tidigare berörda förhållandet, att utbuden av vete såväl som annan spannmål äro i höd grad koncentrerade till hösten, beroende bl. a. på att lantmännen då för likvidering av tidigare gjorda inköp av produktionsförnödenheter samt skatter och räntor m. m. äro i särskilt stort behov av kontanta medel samt på att effektiv organisation saknas för vetets lagring och en planmässig fördelning av försäljningarna på en långvarigare tidsperiod. Utbudens anhopning under en relativt kort tidrymd måste givetvis utöva en pristryckande verkan, vilken blir desto starkare,

som köparne av vete, d. v. s. i sista hand huvudsakligen landets handelskvarnar, å ena sidan äga begränsade lagrings- och inköpsmöjligheter och å andra sidan helt naturligt utnyttja läget för så billiga inköp som möjligt.

De skadliga verkningarna av ifrågavarande anhopning av utbuden ha successivt skärpts genom den andra ovan berörda faktorn, bestående i veteskördens kraftiga ökning under de senare åren. Så länge ännu veteskörden, såsom närmast före kriget, stannade vid omkring 250,000 ton, rådde ingen större svårighet att absorbera densamma inom landet för brödsädesändamål. I och med skördens efter hand inträdda starka ökning har läget härutinnan erfarit en djupgående förskjutning. För att rätt förstå förskjutningens innebörd synes det behöfligt att först taga vissa förhållanden i samband med landets vetemjölproduktion och brödkonsumtion i betraktande.

För att få fram bakkraftiga mjölkvaliteter ha landets storkvarnar sedan länge inblandat vissa mängder hårt glutenrikt vete vid förmalningen, vilket vanligen importerats från Nordamerika, särskilt Kanada, eller Sydamerika (La Plataländerna). Det effektivaste vetet för angivna ändamål är, såsom förut omnämnts, det extremt hårda, företrädesvis i Kanada odlade (manitoba-vetet), vilket dock i stor utsträckning kan ersättas av andra hårda vetesorter, däribland vissa La Plata-veten. Vid mjölproduktionen ha ävenledes sedan länge vissa medelhårda eller mjuka vetesorter av utländskt, främst sydamerikanskt och australiskt, ursprung kommit till användning, varvid från början otillräcklig tillgång på inhemskt vete givetvis utgjort en huvudanledning till importen. Slutligen har skörden av svenskt vete, vilket tillhör den mjuka mellaneuropeiska typen, stått till kvarnindustriens förfogande i på sistone kraftigt växande omfattning. För att kunna förmala allt svenskt som brödsäd användbart vete skulle det varit nödvändigt för kvarnarna att vid den ökade tillgången på sådant vete och då vetemjölproduktionen på senaste tiden hållit sig å en tämligen oförändrad nivå successivt minska sin import av vete och sålunda använda en ifråga om sammansättningen till viss grad förändrad råvara. Redan i behovet av en sådan ändring torde ligga en viss svårighet för ökad förmalning av svenskt vete, då en industri, som beträffande råvaruanskaffning och produktion arbetar under stabiliserade förhållanden, torde kunna förutsättas ogärna underkasta sig rubbningar härutinnan.

Ännu större betänklighet måste givetvis större rubbningar i nyss berörda avseende möta från kvarnindustriens synpunkt, därest det kan tänkas, att desamma skulle ogynnsamt påverka industriens mjölförsäljning. Att betänkligheter i sådan riktning till viss grad kunna vara befogade, torde också vara otvivelaktigt. För en jämn avsättning torde sålunda gälla som en förutsättning, att mjölkvaliteterna hållas i möjligaste mån jämna, vilket svårigen är förenligt med längre gående ombyten i råvaruhänseende. En övergång till nya mjöltyper, vilka i fråga om bakningsduglighet kunna finnas svagare än de tidigare, innebär tydligen risk för missnöje bland kundkretsen, särskilt bagerierna, vilka ur konkurrenssynpunkt självfallet äro intresserade av att kunna tillhandahålla allmänheten höga och jämna brödkvali-

teter. Att det här gäller ett känsligt område, inses därav, att bagerierna även under nuvarande förhållanden importera avsevärda kvantiteter vetemjöl. Även storkvarnarnas inbördes konkurrens utgör ett viktigt hinder för en ändring av mjöltyperna, i det under rådande avtalsförhållanden i fråga om prissättningen å mjöl kvarnarnas naturliga strävan att behålla och eventuellt utvidga sin marknad kommer till uttryck i viss tävlan med avseende på det salubjudna mjölets kvalitet.

Att faktorer av ovan berörda art medverkat till de svårigheter, som med veteskördens stegring alltmera gjort sig gällande å den inhemska vetemarknaden, torde vara otvivelaktigt och synes dessutom bestyrkas av såväl produktionsstatistiken för vetemjöl som importstatistiken för vete. Produktionen av vetemjöl och -gryn vid industrikvarnarna utgjorde enligt tab. 10 år 1913 257 000 ton och hade för åren 1927—1928 stigit till i medeltal 280 000 ton, alltså en ökning med 9 %. Samtidigt steg importen av vete enligt tab. 6 från 200 000 till 250 000 ton eller med 25 %, vilket synes antyda, att importerat vete använts av kvarnarna i relativt större omfattning under de senaste åren än före kriget. Även med hänsyn tagen till den oregelbundenhet, som i berörda avseende råder på grund av den svenska skördens varierande kvalitet m. m., synes i varje fall tydligt, att kvarnarna efter kriget icke ökat sin förmalning av svenskt vete tillnärmelsevis i en omfattning, som motsvarar skördeökningen. Följden härav har blivit, att vete i betydande omfattning måst dels användas som djurföda, dels exporteras.

*Vetemark-
nadens
sanering.*

För jordbruket i stora delar av vårt land är det ett livsintresse, att de svårigheter, som tryckt vetemarknaden under de senaste åren, på ett effektivt sätt avhjälpas. Såsom mål bör härvid uppställas, att hela veteskörden, i den mån densamma är lämplig som brödsäd, också tages i anspråk för berörda ändamål samt att vetet betalas med ett pris, ungefär motsvarande världsmarknadspriset för likvärdigt vete med tillägg av tull.

Det kan icke anses ekonomiskt för landet, att, medan årligen en omfattande import av vete äger rum, samtidigt betydande kvantiteter som brödsäd lämpligt svenskt vete exporteras, enär, såsom senare skall visas, en sådan ordning icke är behövlig för att tillgodose konsumtionen med mjöl av hög och bakningsduglig kvalitet. Vidare torde det få betraktas som ett rimligt anspråk från jordbrukets sida, att så länge det nuvarande tullsystemet bibehålles, ett prisläge för vete skall råda inom landet, som medger ett fullt utnyttjande av gällande tullsats, vilken i jämförelse med flertalet andra länders motsvarande tull är synnerligen låg.

Enligt förut anförd statistik (tab. 2) uppgår en svensk normalskörd av vete för närvarande till omkring 510 000 à 520 000 ton. Med avräkning av 49 000 ton till utsäde, 10 000 ton för olika industriella ändamål samt uppskattade 10 % eller 51 000 ton slösad, svinn och växtskadad vara återstå 400 000 ton att disponera som brödsäd. Den årliga förbrukningen av vete för brödändamål har beräknats utgöra omkring 575 000 ton, vilken beräkning bygger på följande grunder. Årsförbrukningen av vetemjöl kan

med ledning av undersökningar, som utförts av statistiska centralbyrån och socialstyrelsen, anses motsvara en vetemängd av i genomsnitt 90 kg per person av jordbruksbefolkningen och 80 kg per person av den övriga befolkningen. Den jordbruksbefolkning, för vilken nyssnämnda genomsnittskonsumtion ungefärligen skulle gälla, synes med hänsyn tagen till att en del av berörda befolkning konsumerar vete endast i ringa omfattning kunna uppskattas till omkring 2 milj. personer, varefter den övriga befolkningens antal blir 4·12 milj. och den beräknade veteförbrukningen resp. 180 000 och 330 000 ton. Härtill kommer en viss mängd vete, motsvarande kvarnarnas inblandning av vetemjöl i rågmjöl, vilken mängd enligt införskaffade uppgifter uppgår till omkring 65 000 ton årligen. Summan av dessa tre poster blir den ovan angivna, 575 000 ton, varav nyssberörda disponibla kvantitet inhemskt vete å 400 000 ton utgör 70 %. Kalkylen ger alltså som resultat, att för den inhemska skördens fulla användning som brödsäd erfordras vid kvarnarnas vetemjölsproduktion en inmalning av 70 % svenskt vete i genomsnitt för hela konsumtionsåret.

Det vore givetvis önskvärt, om en inmalning av svenskt vete i angivna omfattning kunde säkerställas på frivillighetens väg genom avtal med kvarnarna. Förda underhandlingar med kvarnrepresentanter hava emellertid givit vid handen, att kvarnindustrien icke ser sig i stånd att genomföra en så långt gående inmalning av svenskt vete utan att ökat skydd beredes densamma gentemot den utländska mjölkonkurrensen. Härvid anföres som skäl, att den svenska allmänheten med bagerierna i spetsen alltmera vant sig vid bakkraftigt mjöl med hög inblandning av utländskt vete och att, då en ökad inmalning av svenskt vete till viss grad skulle sänka mjölets styrka, därmed en ökning av den redan för närvarande besvärande importen särskilt av amerikanskt mjöl skulle framkallas. Under sådana förhållanden kräves tydligen redan på denna punkt ett statsingripande för ökad inhemsk förmalning av svenskt vete.

Frågans lösning förutsätter emellertid även organisatoriska åtgärder av skilda slag, för vilkas åvägabringande statens medverkan synes nödvändig. Då den rådande jordbrukskrisen i viss mån är av internationell karaktär, kan det här vara av intresse att först något undersöka, huru statsmakten i andra länder ställt sig till svårigheterna å spannmålsmarknaden därstädes. Det befinnes då, att omfattande statsåtgärder i stödjande syfte vidtagits i ett stort antal länder.

Sålunda må som exempel nämnas, att i *Norge* det under kriget införda statsmonopolet för import av brödsäd år 1927 ersattes med en koncessionsordning med syfte att trygga avsättningen av inhemsk brödsäd till gällande världsmarknadspris med visst tillägg (»korntrygd»). Denna ordning har fr. o. m. den 1 juli 1929 utbytt mot ett förnyat statsmonopol för import av brödsäd (liksom i viss mån havre) och kvarnprodukter härav. Monopolet handhaves av ett organ benämnt Statens Kornforretning. Staten är förpliktad att uppköpa all densamma hembjuden, till människoföda duglig norsk brödsäd till ett pris, motsvarande Kornforretningens försäljningspris

å motsvarande förmalningsprodukter med avdrag av malningskostnader och förlust genom svinn.

I *Tyskland* har inmalningstvång beträffande inhemskt vete införts genom lag den 4 juli 1929. I lagen stadgas, att kvarnar med förmalning av utländskt vete under tiden $\frac{1}{8}$ 1929— $\frac{31}{7}$ 1930 skola förmala inhemskt vete till minst 30 % av deras totala veteförmalning, vilken procentsats av jordbruksministern kan höjas eller sättas ur kraft vid förefallande behov. Genom utfärdade förordningar har inmalningen för augusti och september 1929 bestämts till 40 % samt för oktober och november till 50 %. För att möta risken av en genom inmalningstvånget ökad mjölimport upphävdes ungefär samtidigt med lagens tillkomst en tidigare provisorisk tullnedsättning å bl. a. vetemjöl, så att tullen kom att utgöra 14.50 Rmk per 100 kg, i den mån gällande handelsavtal icke bestämde en lägre tullsats. Samtidigt höjdes tullen för vete till 6.50 och för råg till 6 Rmk. Då i Tyskland exportpremier i form av s. k. införselbevis tillämpas bl. a. för brödsäd, innebar tullhöjningen även en höjning av ifrågavarande premier. Nämnas må vidare, att beslut fattats rörande ytterligare tullförhöjningar för vete och råg, varvid ett glidtullsystem skall tillämpas, så att tullen, då spannmålets pris sjunker under en viss punkt, automatiskt höjes. Införselbevisen bindas dock vid viss tullsats.

Kvarnarna äga frihet att tillverka hurudant mjöl de önska, blott stadgad procentsats iakttages. För kontrollens vinnande ha kvarnarna att månadsvis till jordbruksministern avgiva redovisning över förmalningen av dels tyskt, dels utländskt vete. Brott mot inmalningsbestämmelserna straffas med böter intill 100 000 Rmk. Kontrollen utövas i övrigt av ett antal resande kontrollanter, vilka dock icke äro anställda av staten, ehuru deras betalning utgår av statsmedel, utan av Deutsche Getreide-Handelsgesellschaft, ett jordbrukskooperativt företag under statlig kontroll. Enligt uppgift har staten år 1929 givit nämnda bolag ett lån å 30 milj. Rmk mot $1\frac{1}{2}$ % ränta för uppköp av företrädesvis råg och vete i och för lättande av det tryck å marknaden, som lantmännens stora utbud under hösten förorsaka. Största delen av de uppköpta partierna har bolaget sålt genom enskilda spannmålsfirmor, varvid en stor del gått till export.

Spannmålsmarknadens betryckta läge har ansetts påkalla statsingripande även i *Frankrike*. För att stödja den inhemska spannmålsmarknaden utfärdades den 1 december 1929 en lag rörande handeln med spannmål, enligt vilken jordbruksministern bl. a. erhåller rätt att genom dekret fastställa den procent inhemskt vete, som skall ingå i för brödfabrikation o. d. avsett mjöl, liksom även huru mycket mjöl som bör utmalas ur 100 kg vete. Nyssberörda procentsats bestämdes genom dekret den 2 december 1929 till 97 %. Tidigare under vissa villkor medgiven tillfällig tullfrihet vid införsel av vete har begränsats till sin omfattning, i det vete får tullfritt införas endast under förutsättning, att en mot den införda kvantiteten svarande mjölmängd exporteras inom tre månader efter veteinförseln. För veteimportens begränsning höjdes tullen å vete i maj 1929 från tidigare 35 till 50 fr. per 100 kg.

varjämte regeringen genom nyssnämnda lag bemyndigats att provisoriskt höja tullarna för spannmål och vissa andra jordbruksprodukter.

Såsom ytterligare exempel på statsåtgärder för spannmålsmarknadens stödjande må anföras, att i *Polen* införts exportpremier uppgående till 6 Zl. för råg och vete samt 4 Zl. för havre och korn. För exportens handhavande har bildats en särskild förening av spannmålsexportörer. I *Schweiz* har 1929 genomförts ett system, varigenom upplagring av brödsäd för landets behov kombinerats med statsinköp av inhemsk spannmål till varje år fixerat pris. I *England* har man för att underlätta marknaden för mjöl av inhemskt vete från den 1 oktober 1929 försöksvis åsatt sådant mjöl av vissa kvaliteter engelskt nationalitetsmärke. En lag rörande stöd åt jordbruket har 1929 antagits i *Förenta Staterna*, varjämte betydande belopp allmänna medel ställts till förfogande för berörda ändamål.

En mångfald andra exempel på statliga åtgärder för mildrande av jordbrukets internationella nödläge skulle kunna anföras från olika länder, men de redan omnämnda torde vara tillräckliga såsom bevis för att frågan i utlandet tillmätas stor vikt och ansetts motivera delvis långtgående statsåtgärder. Det torde också vara tydligt, att under rådande långvariga jordbrukskris stort behov av sådana föreligger även för vårt lands vidkommande, vilket behov naturligen skärpes genom de utländska åtgärderna på området.

Då det gäller åtgärder för den svenska vetemarknadens stödjande, kunna olika vägar tänkas framkomliga. Ett effektivt system är givetvis det norska med importmonopol för vete och kvarnprodukter därav samt skyldighet för staten att inköpa allt utbudet som brödsäd lämpligt inhemskt vete. Systemet torde emellertid även fränsett principiella betänkligheter vara mindre tilltalande ur den synpunkten, att det invecklar staten i stora och svåröverskådliga affärer samt i viss mån utestänger lantmännens eget initiativ och intresse för marknadsförhållanden och organisatoriska förbättring. En annan verksam utväg kunde tänkas vara förbud jämte licensgivning för import av vete och mjöl därav, men det praktiska handhavandet av en sådan ordning skulle sannolikt bli alltför invecklat samt förenat med svårigheter och missnöjesanledningar i den grad, att ett framgående på denna väg icke synes tillrådligt. Ett medel, som sannolikt skulle leda till en viss förhöjning av prisläget inom landet för vete, utgör tullens och utförselbevisens förhöjning i förening med höjd mjöltull, men man torde härmed ej uppnå någon förbättring av själva avsättningsmöjligheterna inom landet, då en tullförhöjning, därest den blir utnyttjad, svårligen kan anses ägnad att öka intresset för köp av inhemskt vete.

Efter vidtagen prövning av olika utvägar har utredningen förenat sig om en plan för den föreliggande frågans lösning av följande allmänna innebörd. Såsom en grundläggande åtgärd för marknadens stabilisering bör en planmässig organisation av lantmännen i landets viktigare veteodlande bygder genomföras, varjämte lämpligt belägna lagerhus för upplagring av vete böra uppföras, allt i syfte att förekomma anhopning av utbuden i öppna marknaden på hösten och att därmed befordra en jämnare fördelning av för-

säljningarna på skilda årstider. För berörda ändamål och för att kunna tillgodose lantmännens på hösten särskilt stora penningbehov böra organisationerna även vara rustade med kapital för inköp av vete. För vetets fullständiga avsättning inom landet kräves vidare åläggande för kvarnarna att vid vetemjölstillverkningen innmala svenskt vete i den myckenhet, som beräknas erforderlig för att hela den härför lämpliga skörden skall finna användning som brödsäd. Det svenska vetet bör av kvarnarna betalas med världsmarknadspriset å närmast likvärdiga utländska vete med tillägg av tull. Såsom tredje och slutligt led i systemet erfordras ett förebyggande av ökad mjölimport, då en sådan skulle skada såväl kvarnarnas som lantmännens intressen. För nämnda syfte bör det åläggas mjölimportörerna att inblanda mjöl av svenskt vete i importmjölet i samma proportion som kvarnarna ha att innmala svenskt vete. Som verkställande organ för vetemarknadens reglering bör en central nämnd, förslagsvis kallad statens spannmålsnämnd, upprättas. Huru Utredningen tänkt sig detta system omsatt i praktiken, skall nedan närmare utvecklas.

*Lantmannan-
organisa-
tioner och
lagerhus.*

Såsom redan framhållits, består själva grundförutsättningen för hela den ovan skisserade saneringsplanen i en effektiv organisation av lantmännen i de viktigare spannmålsbygderna. Ifrågavarande organisationsarbete måste, ehuru stödjande åtgärder krävas från det allmännas sida, bli lantmännens egen sak samt torde åtminstone till en del kunna anknyta till redan bestående organisationer, exempelvis lantmännens centralföreningar. Man synes lämpligen kunna tänka sig en särskild organisation, förslagsvis benämnd lagerhusförening, inom var och en av rikets stora slättbygder, d. v. s. mälardelarna, östgötaslätten, kalmarbygden, skånska slätten och västgötaslätten. Huru organisationerna skola anordnas och deras lokala omfattning får emellertid överlämnas till lantmännens eget avgörande. Sedan lagerhusföreningar bildats med nöjaktig anslutning av respektive områdes veteodlare, skulle statsmedel ställas till föreningarnas förfogande för uppförande av ett eller flera lagerhus, allt eftersom behovet kräver. Ifrågavarande statsmedel böra lämnas som lån till hela anläggningskostnadens belopp, varvid i första hand den nuvarande spannmålslagerhusfonden å $\frac{1}{2}$ miljon kronor, vilken hittills icke kommit till nämnvärd användning, tages i anspråk samt därutöver lånemedel, som särskilt anvisas. För lånen bör gälla räntefrihet under de 3 första åren samt amorteringsfrihet under 6 år. Räntan bör, därest staten ej skulle finna skäl att medgiva full räntefrihet, utgöra högst $4\frac{1}{2}$ % och amorteringstiden 40 år. Som säkerhet för lånen skola inteckningar i lagerhusen godtagas. Närmare förslag till lånebestämmelser torde kunna utarbetas av spannmålsnämnden.

Lagerhusens uppgift skall bli att mottaga vete för upplagring från den ägande föreningens medlemmar till mildrande av salutbudens anhopning på hösten och säkerställande av behövliga leveranser till kvarnarna under konsumtionsårets senare del. Då det gäller att uppskatta det lagerhusutrymme, som erfordras för angivna ändamål, få även redan befintliga lag-

ringsmöjligheter, främst kvarnarnas lagerlokaler, tagas i betraktande. Enligt inhämtade uppgifter torde kvarnarnas lagerhus, inklusive pågående eller nära förestående nybyggnader, rymma cirka 150,000 ton spanmål. Härav kan ungefär 120,000 ton beräknas komma på vete. För närvarande torde att döma av erhållna upplysningar i normala fall högst omkring 50,000 tons utrymme disponeras för lagring av utländskt vete. Med den ökade förmalning av svenskt vete, som avses med denna plan, torde behovet av lagerutrymme för utländskt vete nedgå till cirka 40,000 ton, varefter 80,000 tons utrymme skulle återstå för lagring av svenskt vete.

För att bedöma, huru långt detta utrymme kan anses räcka för behovet, är en uppskattning erforderlig rörande ungefärliga storleken av de vetekvantiteter, som på hösten komma fram i öppna marknaden. Man torde härvid för det första kunna utgå från att vetepartier av betydelse för allmänna marknaden utbjudas i nämnvärd omfattning endast från de egentliga spannmålsområdena och att alltså skogsbygdernas veteproduktion praktiskt taget kan lämnas ur räkningen. Om såsom skogsbygder räknas Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Kopparbergs län samt Norrland, avgår på detta sätt c:a 7 % av den som brödsäd disponibla vetemängden, ovan beräknad till 400 000 ton, alltså i runt tal 30 000 ton. Vidare är att avdraga den vetemängd, som lantbefolkningen i veteområdena låter förmåla för egen konsumtion. Med ledning av jordbruksbefolkningens antal i berörda områden synes ifrågavarande avgång kunna anslås till 100 000 ton. Härefter skulle 270 000 ton återstå att disponera för öppna marknaden. Nu kan emellertid icke förutsättas, att hela denna kvantitet på en gång kommer i marknaden. För det första inträder mognaden å höst- och vårvete i olika landsdelar på mer eller mindre skilda tider, varjämte tiden för tröskningen kan variera betydligt på olika gårdar. Många lantmän med tillgång till egna lagringsutrymmen kunna även finna med sin fördel förenligt att behålla sitt vete till längre fram på konsumtionsåret. Det måste givetvis bli en ren gissning, huru stor kvantitet sistberörda lagring hos lantmännen representerar, men måhända kan densamma anslås till 70 000 ton, vadan alltså den kvantitet, som på tidigt stadium kan påräknas för marknaden, skulle stanna vid omkring 200 000 ton. Av denna kvantitet böra kvarnarna vid höstens början kunna taga mot uppskattningsvis 75 000 ton, varvid tagits med i räkningen, att deras utrymme till någon del är belagt med vete av den äldre skörden. Allt eftersom förmalningen fortskrider, blir utrymme ledigt för ny upplagring, så att man torde kunna beräkna, att vid slutet av oktober eller början av november ytterligare 40 000 à 50 000 ton svenskt vete skall kunna ha mottagits av kvarnarna. På detta sätt skulle den vetemängd, för vilken lagerutrymme bör finnas tillgängligt utanför kvarnarna, röra sig omkring 75 000 à 85 000 ton.

Med avseende på beredandet av nyssnämnda utrymme uppställer sig först frågan, i vad mån statens nu befintliga spannmålslagerhus kunna fylla en del av behovet. Ifrågavarande lagerhus voro ursprungligen 9 till antalet med en sammanlagd lagringskapacitet av nominellt 34 000 ton. Då visst

utrymme kräves för spannmålens luftning och övriga behandling, är den verkliga kapaciteten dock 15 à 20 % lägre. Lagerhusen äro belägna i Eskilstuna, Roma, Linköping, Tomelilla, Klagstorp, Eslöv, Åstorp, Vara och Hallsberg. Vid desamma mottages all slags spannmål mot en avgift av 10 öre för intagning, 10 öre för uttagning och 10 öre per månad för lagring samt vid torkning 1 kr. à 50 öre, allt per 100 kg. Av lagerhusen drivas numera endast 5 av staten (Linköping, Klagstorp, Eslöv, Åstorp och Vara). Lagerhusen i Hallsberg och Tomelilla äro nedlagda, Roma lagerhus har sålts till Gotländska lantmännens centralförening, och lagerhuset i Eskilstuna är uthyrt. Vid lagerhusens anläggning, vilken ju skedde under intryck av krigstidens svårigheter, har en ledande synpunkt vid lägets bestämmande varit, att detta skulle så vitt möjligt erbjuda skydd mot fientlig skadegörelse. Lagerhusen kommo därför att läggas inne i landet, vilket gör deras begagnande oekonomiskt, då spannmålens fraktning till och från lagerhusen drager en kostnad, som denna merendels icke kan bära. En undersökning avseende förhållandena per den 30 november 1929, vars resultat meddelas nedan, visar också, att lagerhusen utnyttjas mycket ofullständigt.

I statens spannmålslagerhus den ³⁰/₁₁ 1929 inlagrad spannmål.

	<i>Eslöv</i> Ton	<i>Klagstorp</i> Ton	<i>Linköping</i> Ton	<i>Vara</i> Ton	<i>Åstorp</i> Ton	<i>Summa</i> Ton
Vete	476	171	100	90	690	1 527
Råg	408	20	642	150	134	1 354
Korn	85	35	—	—	—	120
Annan spannmål	98	—	—	122	—	220
Kli, oljekakor	17	—	—	60	—	77

Utom ovanstående poster ingick ett parti à 105 ton utländskt vete jämte viss kvantitet arméhavre i lagerbeståndet.

För att en lagerhusinrättning skall kunna fungera på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt, är det en nödvändig förutsättning, att lagerhusen få ett läge, som gör deras begagnande så billigt och bekvämt som möjligt. De från anförda synpunkt lämpligaste förläggningsorterna äro hamnstäder, där även större kvarnar äro belägna. Lagerhuset bör vara förlagt vid kaj, så att lossning och lastning direkt å båt kan ske maskinellt, samt, där de lokala förhållandena sådant medge, så nära kvarn, att överföring av spannmål även dit kan verkställas direkt via maskinella transportbanor. Det blir på detta sätt mest ekonomiskt att avsätta det lagrade vetet till den intill liggande kvarnen, men någon nödvändighet härför uppstår givetvis icke, då vetet utan större kostnad kan lastas å båt och föras till annan ort, eventuellt utomlands med stöd av utförselbevisen. För att förbilliga lagerhusets driftskostnader kan det tänkas praktiskt att mot viss avtalad ersättning överlåta åt kvarn, speditiönsfirma eller dylikt å förläggningsorten att ombesörja de med vetets skötsel m. m. förenade arbetena.

Då statens lagerhus icke uppfylla de krav ifråga om belägenheten, som måste uppställas för att göra en lagerhusinrättning effektiv, följer härav, att desamma icke kunna tillmätas större betydelse i detta sammanhang. Detta utesluter dock icke, att åtminstone några av dem skulle kunna fylla en uppgift särskilt såsom reservutrymmen, varför det kan tänkas lämpligt, att de infogas i en lantmännens lagerhusorganisation. Formen härför borde i så fall bli överlåtelse till berörda organisation av fri nyttjanderätt till lagerhusen mot underhållsskyldighet.

Enligt förut verkställd kalkyl skulle lagerhusutrymme utom kvarnarna erfordras för 75 000 à 85 000 ton vete. Av vad ovan anförts torde framgå, att någon mera väsentlig del av ifrågavarande behov icke kan anses tillgodosedd genom statens nuvarande lagerhus. Om man dock antager, att dessa kunna begagnas i någon mån, samt dessutom i avvaktan på erfarenhet av det tilltänkta systemet håller en viss säkerhetsmarginal nedåt, synes nyanläggningen av lagerhus tillsvidare kunna stanna vid en kapacitet av omkring 50 000 ton spannmål, varvid tagits med i räkningen, att även råg vid behov skall kunna mottagas för lagring. Lagerhusens antal, storlek och förläggning, lagringsavgifter m. m. äro frågor, vilkas lösning måste föregås av ingående lokala undersökningar, företagna av lantmännens egna organisationer med beaktande av olika orters redan befintliga lagringsmöjligheter, transportförbindelser, handelsgeografiska läge, betydenheten av närliggande bygders veteproduktion m. m. De slutliga förslagens prövning och godkännande bör ankomma på Kungl. Maj:t efter spannmålsnämndens hörande. Generellt sett böra lagerhusen naturligen förläggas så nära och centralt som möjligt i förhållande till de stora veteodlande landsdelarna. Ifråga om storleken har av sakkunniga meddelats, att en ekonomisk drift förutsätter lagerhus av minst 4 000 tons kapacitet. Ett lagerhus av denna storlek kan inklusive torkinrättning beräknas draga en anläggningskostnad av omkring 250 000 kronor oberäknat kostnad för erforderlig tomtmark. För den beräknade erforderliga kapaciteten å 50 000 ton skulle alltså krävas 12 à 13 lagerhus av nyssnämnda storlek med en sammanlagd anläggningskostnad av i runt tal 3 milj. kr. Härav synes, oberäknat den nuvarande spannmålslagerhusfonden, för budgetåret 1930—1931 böra anvisas 1 milj. kr. Utom angivna 3 milj. kr. erfordras visst belopp för inköp av tomtmark, där arrendering av sådan ej ställer sig lämpligare, vilket belopp dock icke kan till storleken närmare uppskattas, innan förberedande lokala undersökningar rörande lagerhusens förläggning utförts. Medel för ändamålet torde därför tillsvidare kunna tagas av det för lagerhusen beräknade beloppet.

Sedan lagerhusföreningar med anslutning av åtminstone det stora flertalet större veteodlare bildats och behövliga lagerhus av dessa anlagts, vilka åtgärder för att organisationen skall bliva effektiv böra genomföras i möjligaste mån samtidigt i hela landet, skulle systemet fungera på ungefär följande sätt. För varje förening tillsättes en affärsledare med uppgift att förmedla alla medlemmars försäljning av vete och förestå rörelsen vid föreningens lagerhus, vilken rörelse även skall omfatta inköp av vete från för-

eningens medlemmar. Försäljningen kommer alltså att avse såväl vete, som levereras direkt till kvarn eller annan köpare utan att passera lagerhus, som vete av å lagerhus befintliga förråd. Sistberörda förråd komma att bestå dels av vete, som av medlemmar inlagts för vård och förvaring i avvaktan på lämpligt försäljningstillfälle, dels av vete, som av föreningen genom affärsledaren inköpts för att lätta marknaden och utan tidsutdräkt bereda medlemmar behövliga kontanta medel. Det är självfallet omöjligt att med någon säkerhet bedöma den omfattning, i vilken berörda inköp kunna väntas bli erforderliga. Som en gissning må antagas, att en vetemängd, motsvarande högst 80 % av de nya lagerhusens kapacitet, inköpes, d. v. s. c:a 40 000 ton. För inköp av en sådan vetekvantitet samt vid eventuellt behov även råg i viss omfattning skulle erfordras ett rörelsekapital av omkring 8 milj. kr. Härav synas 5 milj. kr. behövligen under budgetåret 1930—1931. Kapitalet ifråga bör ställas till förfogande av staten i form av löpande kredit i riksbanken att tagas i anspråk i mån av behov och mot erläggande av vanlig diskontoränta. För krediten skall den inköpta spannmålen utgöra säkerhet. Närmare bestämmelser rörande kreditvillkoren böra föreslås av spannmålsnämnden.

Frågor av synnerlig vikt äro givetvis, huru prissättningen å vete skall tänkas normerad och huru betalningen till föreningsmedlemmarna för levererat vete skall utgå. I förstnämnda hänseende bör, såsom förut nämnts, principiellt gälla, att det svenska vetet av kvarnarna skall betalas med ett pris, som motsvarar världsmarknadspriset å likvärdigt utländskt vete med tillägg av svensk tull. Vid den praktiska tillämpningen av denna princip uppstår det svårösta problemet att finna tillfredsställande objektiva normer för jämförelse i värdehänseende mellan svenskt och utländskt vete. Enklarest synes saken ställa sig, om man kan godtaga noteringen i Köpenhamn å danskt vete såsom världsmarknadspris å det svenska vetet, men det kan i vissa situationer, t. ex. vid pristryckande dumping från andra grannländer, tänkas nödvändigt att verkställa prisjämförelse med exempelvis La Plata-vete, i vilket fall korrekationer erfordras för olikhet i vikt, hårdhetsgrad, torrhet, glutenhalt, renhet m. m. Allt detta är emellertid frågor, som det bör ankomma på det centrala organet för regleringen, spannmålsnämnden, att närmare utreda under samråd med lantmännens organisationer, kvarnar och vetenskapliga institutioner. Nyssnämnda organ bör till upplysning rörande priset på svenskt vete ombesörja, att noteringar å dylik spannmål offentliggöras, samt i samband härmed meddela sin uppfattning om det svenska vetets värde, då skäl därtill finnes föreliggande. Vidare bör nämnden för bedömning av det svenska vetets värde införskaffa fortlöpande noteringar å olika utländska vetesorter.

Beträffande betalningen till lagerhusföreningarnas medlemmar för levererat, genom affärsledaren försålt eller för lagring inköpt vete synes man kunna tänka sig i huvudsak två tillvägagångssätt. För det första kan sålunda ifrågasättas, att leverantörerna betalas enligt det vid leveranstillfället gällande priset. Härigenom uppstår emellertid ett spekulationsmoment,

vilket innebär risk för skadliga verkningar särskilt i två hänseenden, nämligen dels på så sätt, att odlarne i förhoppning om högre pris kvarhålla sitt vete i den omfattning, att den jämna tillförseln till kvarnarna störes, dels därigenom, att vete, som med anlitan av statskredit uppköpts för lagring, vid inträdande prisfall icke kan försälas utan förlust. Företrädere synes därför böra ges åt ett annat tillvägagångssätt, bestående däri, att säljaren vid leveransen erhåller betalning endast till viss del av gällande pris. Vid affärsårets slut verkställas en avräkning för uttrönande av det genomsnittspris, som resp. förening erhållit vid sina försäljningar. Ifrågasvarande pris lägges sedan till grund för den slutliga regleringen av betalningen till de särskilda leverantörerna, dock givetvis med iakttagande av skäligena differenser på grund av olikheter i leveranstid, vikt, torrhetsgrad o. s. v. Huru här berörda fråga skall lösas, torde emellertid icke kunna bli föremål för stadganden i författningssväg utan synes böra överlämnas till lantmannaorganisationernas eget bedömande och avgörande.

För bestämmandet av mera elementära kvalitetsegenskaper hos brödsäden, såsom exempelvis vikt och fuktighetshalt, bör vid varje lagerhus finnas apparatutrustning. Behov föreligger emellertid, såsom ovan framhållits, även av mera komplicerade kvalitetsundersökningar, såsom beträffande hårdhetsgrad, glutenhalt, renhet, bakningsduglighet m. m. Undersökningar av sistberörda slag erfordras bl. a. för den inhemska växtförädlingens främjande, för värdejämförelser mellan svenskt och utländskt vete samt för den klassificering av brödsäden, som utgör ett viktigt önskemål i samband med den inhemska marknadens organisation. För att fylla ifrågasvarande behov synes ett centralt cereallaboratorium böra inrättas av staten. Ett sådant laboratorium skulle sannolikt bli av stor betydelse även för kvarnar och bagerier, som ej äro försedda med egna laboratorier. Laboratoriet synes böra anknytas till centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Dess inrättning torde fränsett lokaler draga en kostnad av omkring 25 000 kronor samt dess drift inklusive avlöning till föreståndare, assistenter och extra biträden högst 50 000 kronor årligen, vilken sistnämnda kostnad dock till en del torde kunna täckas genom inflytande avgifter för analyser, utförda åt enskilda näringsidkare. Närmare förslag rörande laboratoriets anordning, personalutrustning m. m. synes böra utarbetas genom spannmålsnämndens försorg.

För att säkerställa veteskördens konsumtion som brödsäd inom landet synes det oundvikligt att föreskriva viss minimiinmalning av svenskt vete vid kvarnarnas vetemjölproduktion. Enligt inhämtade uppgifter utgjorde inmalningen av svenskt vete vid landets stora och medelstora kvarnar under konsumtionsåret $\frac{1}{8}$ 1928— $\frac{31}{7}$ 1929 i genomsnitt blott 37.1 %, och även om en skörd av den höga kvalitet som den senaste skulle medföra en avsevärt högre inmalning, synes det tydligt, att reglerande åtgärder här äro nödvändiga för det uppställda målets uppnående, då ju verkställda kalkyler utvisat, att för konsumtion av en skörd ungefär lika stor som innevarande års skulle

Inmalningens reglering.

erfordras omkring 70 % inmalning. Inmalningsbehovet kommer för framtiden givetvis att växla allt efter skördarnas olika storlek och kvalitet. Såsom ett maximum får man tänka sig den gräns, som icke kan överskridas utan att mjölets bakningsduglighet i avsevärdare grad nedsättes. Till denna gräns torde emellertid ett gott steg ännu återstå. Det bör nämligen först märkas, att nyssnämnda procenttal för den behövliga inmalningen är en genomsnittssiffra för hela vetemjölproduktionen. Då nu de smärre kvarnarnas produktion och löneförmalning som regel avser mjöl av uteslutande svenskt vete och även de större kvarnarna tillverka vissa mjölkvaliteter med avsevärt högre svensk inmalning än angivna genomsnittsprocent, följer härav, att inmalningen av svenskt vete vid en skörd av nuvarande storlek i praktiken bör kunna begränsas till en väsentligt lägre procentsats för vissa mjölsorter. Från sakkunnigt håll har vidare meddelats, att mjöl av hög bakningsduglighet kan framställas med ganska ringa inmalning av utländskt vete, blott sådant av de hårdaste och glutenrikaste kvaliteterna väljes, samt att tillgången på extremt hårt vete å världsmarknaden med den kanadensiska odlingens kraftiga utveckling blivit synnerligen god. Härtill kommer, att tack vare den svenska växtförädlingens framsteg de i landet odlade vete-sorterna äro stadda i avsevärd förbättring med avseende på hårdhet och glutenhalt. Genom det inhemska vetets förbättrade kvalitet i berörda avseenden minskas tydligen behovet ytterligare av utländskt vete för bibehållande av mjölets höga kvalitet. Givet är dock, att veteodlingen kan nå en omfattning, som omöjliggör skördens fulla konsumtion som brödsäd inom landet. I sådant fall får man tänka sig regleringsåtgärder även å detta område, vilka det emellertid bör ankomma på lantmännens egna organisationer att bestämma.

Såsom grundval för fastställandet av den minimiprocent, varmed svenskt vete skall inmalas, vilket fastställande bör ligga hos Kungl. Maj:t efter förslag av spannmålsnämnden, erfordras varje höst en möjligast pålitlig uppskattning av skördens storlek och kvalitet. Vidare erfordras periodvis under konsumtionsårets fortsättning uppgifter rörande de på marknaden tillgängliga veteförrådens storlek till ledning för inmalningsprocentens successiva anpassning efter tillgången på svenskt vete. Förstberörda uppskattning torde kunna ske på huvudsaklig grundval av statistiska centralbyråns statistik, vilken enligt erhållet meddelande efter planerad omläggning kommer att meddela skördeuppgifter i början av september av noggrannare art än de liknande uppgifter, som hittills brukat offentliggöras i början av oktober. För erhållande av de periodiska uppgifterna erfordras däremot särskilda anstalter. En framkomlig väg synes vara, att kvarnar och lagerhusföreningar förpliktas att till spannmålsnämnden exempelvis vid slutet av varannan månad avgiva rapporter rörande inmalig förråd av svenskt vete. Rapporterna böra från lagerhusföreningarnas sida kompletteras med uppskattning av de veteförråd, som kunna finnas kvar hos deras medlemmar samt hos veteodlare inom deras resp. områden, vilka icke äro anslutna till föreningarna. Om så befinnes erforderligt, böra även allmänna inventeringar av landets förråd

av svenskt vete vidtagas. Ifrågavarande material bearbetas av spannmålsnämnden, och med ledning av resultatet föreslås de jämkningar av inmalningsprocenten, som synas av behovet påkallade. Berörda procent bör på samma sätt som i Tyskland bestämmas för en period av 2 månader i sänder, så förlagda, att period börjar den 1 november, då den nya skörden åtminstone delvis torde undergått tillräcklig eftermognad för att lämpa sig för förmalning i större utsträckning.

För att inmalningens reglering skall fungera tillfredsställande måste säkerhet tydligen finnas för en tillräcklig och jämn tillförsel av svenskt vete till kvarnarna. Trygghet härutinnan torde kunna vinnas genom leveransavtal mellan kvarnar och lagerhusföreningar. Med det system för vetets betalning (enhetspris för året) som ovan förordats, föreligger ingen anledning för odlarne att av spekulationsskäl hålla på varan, och även vid tillämpning av något annat betalningssystem torde man ej behöva befara, att vetet skall undanhållas marknaden, då efterfrågan finnes. För övrigt måste ju alltid den möjligheten stå öppen att vid bristande tillgång på inhemskt vete medgiva kvarnarna sänkning av inmalningsprocenten med åtföljande ökning av importen.

Inmalningstvängets införande medför nödvändigheten att ställa kvarnarnas veteförbrukning under viss kontroll. Att härvid tänka på en kontroll av själva tillverkningen synes vara en alltför besvärlig och personalkrävande utväg, vilken dessutom icke med säkerhet skulle bli effektiv, då det genom analys knappast torde vara möjligt att med full säkerhet avgöra proportionen mellan inhemsk och utländsk råvara i en viss mjölsort. Härtill kommer, att en tillverkningskontroll torde förutsätta föreskrifter beträffande de särskilda mjöltypernas sammansättning, varigenom kvarnarnas produktion ytterligare skulle klavbindas samt systemet bli ännu mera invecklat och svårtillämpligt. En enklare och mera praktisk utväg synes därför vara att lämna kvarnarna full handlingsfrihet ifråga om själva mjöltypernas bestämmande, varvid dock till förhindrande av alltför stor olikhet i mjöltyperna den inskränkningen synes böra gälla, att viss av Kungl. Maj:t bestämd minimiinmalning av svenskt vete i allt vetemjöl skall äga rum, samt att inrikta kontrollen på kvarnarnas *förbrukning* av in- och utländskt vete. Kontrollen kan lämpligen anordnas på så sätt, att kvarnarna åläggas att föra journal över den mängd dels svenskt, dels utländskt vete, som förmales under var och en av de perioder å 2 månader, för vilka inmalningsprocenten successivt bestämmas. Ifrågavarande journal skall hållas tillgänglig för spannmålsnämnden eller dess ombud. För möjliggörande av kompletterande kontroll böra kvarnarna vara skyldiga att föra och för kontrollant uppvisa sådana böcker över sina inköps- och lagerförhållanden, att deras förbrukning av dels svenskt, dels utländskt vete därav framgår. I övrigt bör det åligga kvarnarna att tillhandahålla spannmålsnämnden de statistiska uppgifter, som för kontrollens handhavande befinnas erforderliga. Ifråga om den stadgade inmalningsprocentens tillämpning torde viss frihet böra medgivas kvarnarna, så att densamma kan tillfälligtvis över- eller underskridas, blott genomsnitts-

inmalningen för varje 2-månadersperiod blir den bestämda. Kontrollen torde kunna inskränkas till de större och medelstora handelskvarnarna, vilkas antal stannar vid ett knappt 100-tal.

Med inmalningstvängets genomförande följer som konsekvens, att den svenska allmänheten kommer att tillhandahållas vetemjöl, som i genomsnitt blir av mera svenskt ursprung än tidigare. Någon risk för att mjöl av höga och bakkräftiga kvaliteter ej skall finnas att få till den myckenhet, som önskas, uppstår emellertid icke, även om en viss inskränkning blir nödvändig ifråga om sådana särskilt för bageriernas behov framställda mjöltyper, vilka huvudsakligen bestå av hårt utländskt vete. Härav kan möjligen följa, att bageribrödets volym i någon mån minskas, men härmed torde icke dess smak eller näringsvärde nedsättas. Något betänkligare kan inmalningstvänget måhända te sig särskilt ur storkvarnarnas synpunkt. Frånsett det med tvänget och kontrollen följande besväret, kan det tänkas att kvarnar, som tekniskt inrättat sig för nuvarande veteblandningar, komma att lida viss ekonomisk olägenhet av en övergång till ökad förmalning av svenskt vete. Vidare synes tänkbart, att berörda övergång kan innebära en förstärkning av de smärre och medelstora kvarnarnas ställning i konkurrenshänseende gent emot storkvarnarna, i det inmalningstvänget torde medföra en viss utjämning i fråga om mjölkvaliteterna till de förras fördel. Berörda olägenheter från storkvarnarnas synpunkt torde emellertid motvägas av det ökade skydd mot utländsk konkurrens, som förutsättes infört, vilket skydd ju företrädesvis kommer storkvarnarna till godo, då konkurrensen mest gäller de högsta mjölkvaliteterna.

För att inmalningstvänget skall kunna verka likformigt för olika kvarnar, måste vissa särskilda förhållanden beaktas vid dess närmare reglering. Hit hör för det första förmalningen av svenskt vete mot tull eller lön. Sådan förmalning bör tydligen ställas utanför regleringen, då i annat fall kvarnar med sådan förmalning skulle komma i ett relativt gynnsammare läge än andra kvarnar beträffande möjligheten att importera vete för egen förmalning. Liknande undantag bör göras beträffande svenskt vete, motsvarande mjöl, som inblandas exempelvis i rågmjöl, enär i motsatt fall kvarnar med jämförelsevis stor rågmjölproduktion genom sådan inblandning skulle kunna bereda sig möjlighet att vid framställningen av vetemjöl använda relativt mera utländskt vete än andra kvarnar. Vidare bör ifråga om sådana tillverkningar som mannagryn och makaronimjöl, vilka kräva rent utländskt vete som råvara, det härför använda vetet icke tagas i betraktande vid inmalningsprocentens beräkning. Detsamma bör gälla svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarn exporterats, ävensom svenskt vete, som förmalts tillsammans med annan brödsäd.

En med inmalningstvänget följande svårighet ligger måhända däri, att viss skiljaktighet kan förefinnas mellan olika veteodlande delar av landet ifråga om vetets glutenhalt och kvalitet i övrigt. Sådana skiljaktigheter böra av spannmålsnämnden beaktas, och därest en närmare prövning skulle så motivera, torde åtgärder få vidtagas för ett avhjälpande av olägenheten

härav, eventuellt genom fastställande av skiljaktig inmalningsprocent för kvarnar i skilda landsdelar.

Såsom förut omnämnts, anse sig de svenska storkvarnarna icke kunna genomföra en inmalning av svenskt vete i den omfattning, som enligt verkställda kalkyler erfordras för skördens fulla konsumtion, utan införande av förstärkt skydd mot den utländska mjölimporten. Enligt Utredningens uppfattning torde det också vara sannolikt, att den minskade inmalningen av utländskt vete skulle ge särskilt bagerierna, vilka ur konkurrenssynpunkt naturligen äro angelägna att hålla sina brödkvaliteter oförändrade, och för vilka ett starkt mjöl även torde erbjuda vissa bageritekniska fördelar, anledning att i ökad omfattning importera amerikanskt och kanadensiskt vetemjöl. Då en sådan påföljd vore ägnad att skada såväl jordbrukets som kvarnarnas intressen, synes densamma med lämpliga medel böra förebyggas. För berörda syfte synas i huvudsak två utvägar stå till buds, nämligen antingen en tullförhöjning å vetemjöl eller ock föreskrift, att mjölimportör skall vara skyldig inblanda mjöl av svenskt vete i det importerade. Såsom ett tredje alternativ kunde man möjligen tänka sig ett licensförfarande, men i detta fall synas de praktiska svårigheterna vid tillämpningen så stora, att alternativet ifråga torde kunna lämnas ur räkningen.

*Mjölimpor-
tens begräns-
ning.*

Av de två alternativen tullförhöjning eller blandningstvång är givetvis det förra enklast att realisera, och något hinder härför torde icke föreligga med hänsyn till våra handelsavtal. Frånsett handelspolitiska skäl, som kunna tala mot en tullförhöjning, innebär emellertid en sådan andra svårigheter, bestående bland annat däri, att det är vanskligt att bedöma, huru stor höjningen bör vara för att fylla sitt ändamål utan att i praktiken verka prohibitiv. Från bageriidkarehåll har framhållits, att tullsatsen å mjöl, då det gäller tillverkning av vissa brödsorter, icke spelar någon avgörande roll. Det har också från kvarnhåll meddelats, att den nuvarande mjölimporten huvudsakligen är av den art, att den icke kan stoppas genom prisreduktioner å inhemskt mjöl. Enligt inhämtade upplysningar torde det för närvarande vara vanligt, att de stora mjukbrödsbagerierna bland annat vid tillverkning av s. k. franska bröd använda en mjölblandning, bestående av omkring 50 % inom landet tillverkat s. k. bagerimjöl och 50 % amerikanskt vetemjöl. Då redan i förstnämnda mjöl som regel torde ingå cirka 60 % utländskt vete, blir resultatet, att ifrågavarande bagerier för vissa brödsorter använda blott omkring 20 % inblandning av rent svenskt vetemjöl. Skulle denna proportion bibehållas även efter inmalningstvångets genomförande, bleve ökad import av amerikanskt mjöl tydligen ofrånkomlig. Det har också från bageriidkarehåll förklarats, att man, då det gäller att hålla brödets kvalitet uppe, icke kan vara tillfredsställd med en ökad svensk inmalning.

En tullförhöjning å vetemjöl innebär även konsekvenser med avseende på prisbildningen inom landet å mjöl, vilka äro svåra att överblicka. Under senare år har det otvivelaktigt förhållit sig så, att det svenska mjölpriset i stort sett ganska troget följt världsmarknadsprisets utveckling, varvid tull-

skyddet åtminstone för de högre vetemjölskvaliteterna vanligen torde på ett ungefär utnyttjats. Utlandspriset har alltså obestriddligen utövat ett reglerande inflytande på det svenska priset. Om mjöltullen nu skulle avsevärt höjas och höjningen få en motsvarande prisstegring å mjöl inom landet till följd, bleve konsekvensen härav en stegring av de allmänna levnadskostnaderna utan att säkerhet vunnes för en höjning av vetepriset, motsvarande mjölprisernas höjning. Säkert torde dock icke vara, att konsekvensen skulle bli en prisstegring på mjöl. Från kvarnhåll har sålunda framhållits, att prisbildningen för mjöl inom landet sannolikt ej alls skulle påverkas av en tullförhöjning. Förhållandet skulle bero därpå, att numera konkurrens mellan kvarnarna råder i helt annan grad än tidigare, sammanhängande dels med ett försvagande av kvarnföreningens sammanhållning, dels med Kooperativa förbundets kvarndrift, dels med tillkomsten och moderniseringen av ett avsevärt antal medelstora till Kvarnföreningen ej anslutna kvarnar, vilkas konkurrenskraft i viss mån skulle ökas vid en allmän föreskrift om inmalningstvång.

Ovan berörda osäkerhet och oklarhet beträffande en tullförhöjnings effektivitet för sitt ändamål och konsekvenser för prisbildningen ha bibringat Utredningen den uppfattningen, att införandet av ett mjölblandningstvång är att föredraga. Blandningstvångets innebörd skulle vara, att importör av vetemjöl ålägges att inblanda mjöl av uteslutande svenskt vete i det importerade principiellt sett i samma proportion, i vilken det åligger kvarn att inmala svenskt vete. Liksom kvarnarna enligt vad ovan föreslagits till viss grad skulle äga frihet att framställa mjöltyper efter eget val, blott stadgad inmalningsprocent iakttages för vetemjölstillverkningen i genomsnitt för varje förmalningsperiod å två månader, bör det i motsvarande grad stå importör av vetemjöl fritt att i olika delar av ett infört parti inblanda olika stor procent svenskt mjöl, blott den fastställda inblandningsprocenten tillämpas för partiet som helhet. En sådan likställighet torde också krävas av handelspolitiska skäl. Då kvarnarna skulle ha att iakttaga viss minimi-inmalning av svenskt vete i allt vetemjöl (jfr. sid. 55), bör det även åligga importör av sådant mjöl att inblanda viss av Kungl. Maj:t bestämd minimiprocent svenskt mjöl i varje del av infört mjölparti, varigenom förhindras, att importör i berörda avseende kommer i ett gynnsammare läge än kvarnarna. På nu antydda väg synes man kunna påräkna en fullt effektiv begränsning av mjölimporten. Det torde t. o. m. kunna väntas, att ifrågavarande import komme att väsentligt minskas, då bageriernas intresse av densamma genom blandningstvånget till viss del torde upphöra, helst som mjöl av ungefär lika hög utländsk inblandning bör kunna erhållas från kvarnarna inom landet. Med avseende på vetemjöl, som importeras för makaronitillverkning eller annan tillverkning, som kräver rent utländskt mjöl, skulle blandningstvånget icke äga tillämpning. Beträffande konsekvenserna för prisbildningen torde blandningstvånget i praktiken vara liktydigt med tullförhöjning på grund av de med anordningen förenade kostnaderna och restriktionerna. I den mån kvarnarnas ovan refererade uppfattning, att en tullförhöjning icke

skulle påverka mjölpriserna inom landet på grund av rådande konkurrens mellan kvarnarna, är riktig, bör densamma alltså äga tillämplighet även på ett blandningstvång. I varje fall kan det ej tänkas, att ett sådant skulle fördyra importmjölet i den grad, att priserna inom landet av denna anledning nämnvärt kunde höjas.

Med avseende på mjölblandningens anordning och kontroll torde det för uppnående av full effektivitet vara nödvändigt att genomföra en ordning med ganska strängt begränsad rörelsefrihet för importörerna. Utredningen tänker sig härvid bestämmelser av ungefär följande innebörd. Inblandningen av rent svenskt mjöl i föreskriven proportion verkställes under tullmyndighets uppsikt före mjölets utlämnande till importören. Import medges endast via några större hamnar, såsom Göteborg, Hälsingborg, Malmö, Norrköping och Stockholm samt möjligen någon norrländsk hamn. Av staten anskaffade blandningsapparater uppställas här inom lokal under tullverkets lås. För 5 sådana anläggningar kan kostnaden, oberäknat lokalutrymme, anslås till omkring 30 000 kr. Själva blandningen utföres av därtill kompetenta personer, som vid behov tillfälligtvis torde kunna ställas till tullverkets förfogande från å platsen belägen kvarn. För arbetet betalas av importören avgift av den storlek, som beräknas erforderlig för därmed förenade kostnaders täckande. Av importören för inblandning anskaffat svenskt mjöl skall levereras direkt från kvarn till tullverkets blandningsanläggning samt vara åtföljt av å säcken fastsatt intyg från kvarnen av innehåll, att mjölet malts av enbart svenskt vete. Över sålunda levererat mjöl skall såväl tullverket som kvarnen föra särskild journal. Vete, som använts vid ifrågavarande mjöls framställning, får icke av kvarnen medräknas, då det gäller den stadgade minimiinmalningen av svenskt vete, ty i motsatt fall kommer berörda vetemängd att kompensera import av såväl vete som mjöl. Det centrala övervakandet och den närmare planläggningen av mjölblandningen och vad därmed sammanhänger bör handhavas av spannmålsnämnden.

Huru Utredningen tänkt sig det närmare innehållet i och utformningen av de bestämmelser, varigenom inmalningen av svenskt vete, resp. inblandningen av svenskt vetemjöl skulle regleras, framgår dels av nedan intagna förslag till lag med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete, dels av en bifogad P. M. rörande föreskrifter i fråga om tillämpningen av nyssberörda lag (bilaga A).

De i det föregående framlagda förslagen hava av tidigare (sid. 41) berörda skäl företrädesvis tagit sikte på förhållanden å vetemarknaden. Jordbruksutredningen är emellertid av den uppfattningen, att läget även å rågmärknaden påkallar stödjande åtgärder från det allmännas sida. Utredningen anser följaktligen, att vissa beträffande vetet föreslagna åtgärder böra avse även råg. Sålunda bör även råg kunna intagas å de planerade lagerhusen samt inköpas av lagerhusföreningarna med anlåtande av statens kredit i och för marknadens lätande och tillgodoseende av lantmännens penningbehov. Vidare bör span-

*Råg-
marknaden.*

målsnämnden med uppmärksamhet följa prisutvecklingen inom och utom landet även för råg samt, då framträdande differenser till den inhemska rågens nackdel därtill ge anledning, undersöka marknadsförhållandena och framlägga förslag till sådana mått och steg, som kunna vara ägnade att stärka marknadsläget inom landet. Härvid kan bl. a. ett förmalningstvång för svensk råg tänkas ifrågakomma, en åtgärd som skulle kunna bli av betydelse med hänsyn till den omfattande import av råg, som ägt rum på senare tiden, och de företeelser av dumpingartad karaktär, som präglat marknadsläget för detta spannmålsslag.

*Spannmåls-
nämnden.*

Såsom centralt organ för spannmålsmarknadens stödjande skulle, såsom redan omnämnts, tillsättas en särskild av staten bekostad nämnd, förslagsvis kallad statens spannmålsnämnd. Nämndens arbetsuppgifter, vilka redan ovan delvis berörts, skulle avse den centrala handläggningen av ärenden, sammanhängande med lagerhusinrättningen, pridförhållandena å vete- och rågmarknaden, inmalningens reglering och mjölblandningstvånget. I förstnämnda avseende bör det sålunda bl. a. åligga nämnden att granska och till Kungl. Maj:t avgiva utlåtanden rörande planer till lagerhusanläggningar samt låneansökningar, som till Kungl. Maj:t inkomma från lagerhusföreningar. Vidare torde nämnden böra utöva kontroll över att lagerhusen anläggas i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda planer. En komplicerad och maktpåliggande uppgift blir informationsverksamheten beträffande värdet och priserna å inhemsk spannmål. För ändamålet erfordras för det första fortlöpande noteringar å olika utländska vete- och rågsorter samt undersökningar rörande de skilda faktorer, som konstituera förekommande skiljaktigheter i marknadspriset, såsom olika hårdhetsgrad, glutenhalt, vikt, torrhet, renhet o. s. v., allt förhållanden, som äro att beakta, då det gäller att avgöra den svenska spannmålsens värde i jämförelse med utländsk. Vidare bör ifrågavarande uppgift bl. a. innefatta offentliggörandet av prisnoteringar å inhemsk brödsäd.

I och för inmalningens reglering måste nämnden för det första varje höst verkställa en i möjligaste mån pålitlig uppskattning av landets veteskörd, varvid bl. a. till statistiska centralbyrån influtna skördeuppgifter finnas att tillgå såsom upplysningsmaterial. På grundval av berörda uppskattning och inhämtade upplysningar rörande skördens kvalitet bör nämnden ha att till Kungl. Maj:t avge förslag rörande lämplig inmalningsprocent för perioden november—december. Inmalningsprocentens bestämmande för senare 2-månadersperioder, varom nämnden ävenledes bör avgiva förslag, torde, såsom tidigare framhållits, i huvudsak få byggas på särskilt införskaffade uppgifter från kvarnar och lagerhusföreningar m. m. rörande storleken av disponibla veteförråd samt eventuellt särskilda allmänna inventeringar. För inmalningens kontroll bör nämnden dels utarbeta samt tillhandahålla kvarnarna formulär för journaler över inmalningen samt för inköps- och lagerbokföringen m. m., dels genom utsända kontrollanter utöva kontroll över utfärdade inmalnings- och bokföringsbestämmelsers riktiga tillämpning. Vid slutet av varje period å 2 månader insändas på nyssberörda journaler m. m.

grundade statistiska uppgifter till nämnden för bearbetning och konstaterande, huruvida föreskriven inmalning verkställt. Nämnden bör verka för en jämn tillförsel av svenskt vete till landets kvarnar. Därest tillförseln av svenskt vete till kvarnarna skulle visa sådan ojämnhet eller otillräcklighet, att svårighet uppstår för iakttagande av föreskriven inmalning, skall nämnden på därom av kvarn gjord framställning undersöka möjligheterna för en förbättrad tillförsel samt vid eventuellt behov hos Kungl. Maj:t föreslå sänkning av inmalningsprocenten eller dess försättande ur kraft.

Med avseende på mjölblandningstvänget skulle nämnden bl. a. få till uppgift att upprätta förslag till blandningsanläggningar och för deras drift behöfelig organisation jämte förslag till instruktion för tullverket rörande blandningens utförande och övervakande m. m. Vidare bör nämnden genom sina kontrollanter verkställa inspektion beträffande blandningens utförande samt granskning av de journaler, som tullverket och kvarnarna böra ha att föra över mjöl, som använts för blandningsändamål. På ifrågavarande journaler grundade statistiska uppgifter böra även periodvis insändas till nämnden för bearbetning i och för kontroll av blandnings- och inmalningsföreskrifternas efterlevnad.

Vid sidan av de göromål av huvudsakligen permanent art, varå ovan anförts exempel, skulle givetvis en mängd arbetsuppgifter av mera löpande art komma att åvila nämnden, såsom exempelvis alla uppkommande specialfrågor och informationsspörsmål i samband med de olika regleringsåtgärdernas genomförande. Även för besvarande av remisser i spannmåls- och mjölfrågor samt för olika tillfälliga utredningar å området torde nämndens arbetskraft komma att tagas i ej ringa anspråk.

För att kunna fylla de mångsidiga och omfattande krav, som sålunda torde komma att ställas på nämnden, synes denna behöva få en möjligast allsidig sammansättning av representanter från de näringsgrenar, som närmast beröras av de planerade regleringsåtgärderna. Dessutom bör med hänsyn till de viktiga allmänna intressen, som beröras av nämndens arbetsuppgifter, en jämförelsevis manstark representation för berörda intressen ingå i nämnden. Nämnden bör därför bestå av förslagsvis sju ledamöter, vilka jämte två suppleanter för varje ledamot böra förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av två år i sänder. Av ledamöterna synas två böra representera jordbruksnäringsen, en kvarnindustrien och en bagerinäringsen. Av de ledamöter, som icke företräda viss näring, bör Kungl. Maj:t förordna en till ordförande och en till vice ordförande. En av nyssberörda ledamöter bör av Kungl. Maj:t förordnas till verkställande ledamot i nämnden. Nämnden bör äga att anställa erforderlig kontorspersonal samt personal för utövande av lokal kontroll beträffande inmalning och mjölblandning m. m.

Beträffande spannmålsnämndens tilltänkta organisation och funktioner hänvisas i öfrigt till nedan intagna förslag till instruktion för nämnden.

Till täckande av kostnaderna för spannmålsnämnden samt de kostnader, som betingas av det tidigare förordade inrättandet av ett cereallaboratorium och anordnandet av mjölblandning, synes för budgetåret 1930—1931 ett anslagsbelopp av 100,000 kronor erforderligt.

Sammanfattning och förslag.

I anslutning till vad sålunda anförts vill Jordbruksutredningen föreslå: att till stöd för brödsädesmarknadens organisation och bildandet av här för erforderliga lantmannaföreningar upprättas en lånefond å 3 milj. kronor att disponeras av sådana föreningar för anläggning av spannmålslagerhus och att härav för budgetåret 1930—1931 anvisas 1 milj. kronor;

att till berörda föreningars förfogande jämväl ställes ett löpande kreditiv i riksbanken å 8 milj. kronor, varav 5 milj. kronor för budgetåret 1930—1931, att användas för inköp av vete och råg till marknadens lättande särskilt å hösten;

att för säkerställande av den svenska veteskördens fulla förbrukning som brödsäd inom landet föreskrifter utfärdas beträffande skyldighet för kvarnarna att vid framställningen av vetemjöl inmala svenskt vete i den omfattning, som med hänsyn till skördens storlek befinnes erforderlig för angivna syfte;

att till förekommande av en genom nyssnämnda åtgärd eventuellt framkallad ökning av vetemjölsimporten skyldighet stadgas för importör av vetemjöl att i importmjölet låta inblanda mjöl av uteslutande svenskt vete i samma proportion, som kvarnarna ha att iakttaga vid inmalningen av svenskt vete;

att för det centrala handhavandet av statens här avsedda stödjande och reglerande verksamhet måtte inrättas en statens spannmålsnämnd med den sammansättning och de arbetsuppgifter, som i det föregående angivits;

att ett cereallaboratorium inrättas i anslutning till centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet med uppgift att verkställa undersökningar för den inhemska växtförädlingens främjande, för värdejämförelser mellan svenskt och utländskt vete samt för klassificering ur kvalitetssynpunkt av den inhemska brödsäden m. m.; samt

att för täckande av kostnader för spannmålsnämnden, inrättande av ett cereallaboratorium och anordnandet av mjölblandning ett anslag å 100,000 kronor anvisas för budgetåret 1930—1931.

Åtgärder för den närmaste tiden.

De i det föregående föreslagna åtgärderna för brödsädesmarknadens stöd jande äro delvis av den art, att de ej omedelbart kunna bli av praktisk betydelse för ändamålet. Detta gäller framför allt om bildandet av lagerhusföreningar, anläggningar av lagerhus samt organiserandet av föreningarnas lagrings- och inköpsverksamhet, vilket allt tydligen kräver viss tid att realisera. Enligt Utredningens mening måste emellertid spannmålsmarknadens tryckta läge anses motivera, att i den mån ifrågavarande åtgärder äro av natur att kunna ofördröjligen helt eller delvis genomföras och utsikt finnes att därmed förbättra marknadsläget eller bereda vägen för en sådan förbättring, ett omedelbart genomförande också bör verkställas.

Utredningen anser sålunda påkallat, att åtgärder vidtagas för en förbättrad avsättning inom landet redan av 1929 års brödsädesskörd, vilket uppenbarligen måste ske utan dröjsmål. För detta ändamål synes angeläget, att den föreslagna lagstiftningen angående förmalnings- och inblandningstvång

skyndsammast möjligt av statsmakterna genomföres och att erforderliga tillämpningsföreskrifter utfärdas. Vidare bör, sedan förevarande förslag vunnit statsmakternas godkännande, den föreslagna spannmålsnämnden ofördröjligen tillsättas och träda i verksamhet. Nämndens närmaste uppgifter skulle bliva att undersöka marknadsläget för vete och råg samt storleken av befintliga förråd i landet av nämnda spannmålsslag ävensom att i övrigt lämna förutsett medverkan vid genomförande av nyssnämnda lagstiftning. Vidare skulle tillkomma nämnden att söka klargöra den svenska brödsädens värde i förhållande till gällande världsmarknadspriser samt att ombesörja noteringar till ledning för den inhemska prisbildningen för spannmål. I övrigt är det av största vikt för genomförandet av de föreslagna saneringsåtgärderna i deras helhet, att det centrala organet för ifrågavarande arbete skyndsammast möjligt blir organiserat och kan påbörja sin verksamhet.

För täckandet av de kostnader, som under innevarande budgetår bli nödvändiga för ovan berörda åtgärder till brödsädesmarknadens omedelbara stödjande, torde medel kunna ställas till förfogande av anslaget för oförutsedda utgifter.

Författningsförslag.

Förslag till lag med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Förmalningsperiod, som i denna lag sägs, skall omfatta två kalendermånader. Period skall begynna med början av konsumtionsår.

Konsumtionsår räknas från och med den 1 november visst år till och med den 31 oktober nästföljande år.

Om förmalning av svenskt vete.

2 §.

Envar, som driver kvarn, är pliktig att under varje förmalningsperiod, varunder förmalning av importerat vete vid kvarnen äger rum, vid framställningen av vetemjöl och mjöl, däri ingår mjöl av vete, förmala till brödsäd dugligt svenskt vete till sådan myckenhet, att det svenska vetet kommer att, i genomsnitt för perioden, utgöra minst viss av Konungen för perioden fastställd procentuell andel (*inmalningsprocent*) av hela den myckenhet vete, som under perioden vid kvarnen förmales.

Ej må i något fall importerat vete förmalas utan tillsats av svenskt vete till minst den procentuella andel av den sammanlagda myckenheten, som Konungen därutinnan bestämte.

3 §.

Vid beräkning jämlikt 2 § av myckenheter vete, som vid kvarn förmalts, skola icke inräknas:

- 1) vete, svarande mot mannagryn, som vid kvarnen framställts;
- 2) vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner levererats till fullgörande av försäljningsavtal mellan dem eller som av kvarninnehavaren använts vid tillverkning av makaroner;
- 3) svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren exporterats;
- 4) svenskt vete, som förmalts tillsammans med annan brödsäd;
- 5) svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren blandats med mjöl av annan brödsäd än vete;
- 6) svenskt vete, som vid kvarnen förmalts mot tull eller lön; samt
- 7) svenskt vete, svarande mot mjöl, som av kvarninnehavaren på grund av försäljningsavtal med importör av mjöl av vete levererats till denne för att användas vid fullgörande av inblandningsskyldighet, varom nedan stad-

gas, eller som av kvarninnehavaren använts i kvarnrörelsen till fullgörande av sådan skyldighet.

I fråga om importerat vete, som avses under 1) och 2), äge bestämmelsen i 2 § andra stycket ej tillämpning.

4 §.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner må icke utan tillstånd av den myndighet Konungen bestämmer använda från svensk kvarn inköpt mjöl av vete annat än i sin ifrågavarande rörelse.

Det vare envar förbjudet att till mjöl utmala mannagryn, varom i 3 § sägs.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ stadgats med avseende å rörelse för tillverkning av makaroner skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rörelse för tillverkning av annan vara, om vilken Konungen så förordnar.

6 §.

Inmalningsprocenten för viss förmalningsperiod skall så bestämmas, att den myckenhet till brödsäd dugligt svenskt vete, som beräknas inom landet förefinnas under tiden från periodens början till slutet av löpande konsumtionsår, efter avdrag av vad som därav anses under samma tid bliva erforderligt för andra ändamål än den inhemska konsumtionen av vete såsom brödsäd (utsäde, industriella ändamål m. m.), må kunna beräknas bliva använd vid den inhemska konsumtionen under nämnda tid av vete såsom brödsäd.

I ändamål att möjliggöra framställning av vetemjöl, som genomsnittligt under konsumtionsåret är av ungefärligen jämn god beskaffenhet, må inmalningsprocenten för viss förmalningsperiod sättas lägre än som följer av bestämmelsen i första stycket. Där så sker, skall alltså inmalningsprocent för en eller flera senare förmalningsperioder under konsumtionsåret sättas i motsvarande mån högre, om så eljest erfordras.

Ej må inmalningsprocent fastställas högre, än att mjöl, framställt av vete däri svensk vara ingår till fastställt procenttal, blir av god bakningsduglighet.

7 §.

Därest svenskt vete icke skulle i erforderlig myckenhet kunna till skäligt pris anskaffas för fullgörande av förmalningsskyldighet, som i 2 § stadgats, äger Konungen medgiva den lättnad i nämnda skyldighet, som av förhållandena påkallas.

Om inblandning av mjöl av svenskt vete i importerad vara.

8 §.

1 mom. Den, som i riket införer mjöl av vete, är pliktig att, medan varan ännu står under uppsikt av svensk tullmyndighet, låta i det importerade mjölet inblanda mjöl av svenskt vete, som är dugligt till brödsäd, till sådan

myckenhet, att det svenska mjölet kommer att, i genomsnitt, utgöra den andel av hela den blandade myckenheten mjöl, som uttryckes med inmalningsprocenten för den förmalningsperiod, varunder varan importerats.

Ej må den med importerat mjöl av vete blandade myckenheten mjöl av svenskt vete i något fall utgöra lägre procentuell andel av den sammanlagda myckenheten än som Konungen jämlikt 2 § andra stycket för där avsett ändamål bestämt.

Svenskt mjöl, som avses i detta moment, skall vara försålt av innehavare av svensk kvarn direkt till importören eller levererat från svensk kvarn, som av importören innehaves.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgats skall ej äga tillämpning med avseende å importerat mjöl, som, utan att hava från tullverket utlämnats för förfogande inom riket, under tullkontroll åter utföres ur riket.

9 §.

Bestämmelserna i 8 § 1 mom. skola ej äga tillämpning i fråga om importerat mjöl, som av importören levereras till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner till fullgörande av försäljningsavtal mellan dem eller som av importören användes vid tillverkning av makaroner.

10 §.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner må icke utan tillstånd av den myndighet Konungen bestämmer använda från importör inköpt mjöl av vete annat än i sin ifrågavarande rörelse.

Det vare envar förbjudet att till mjöl utmala mannagryn, som importerats.

11 §.

Vad i 9 och 10 §§ stadgats med avseende å rörelse för tillverkning av makaroner skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rörelse för tillverkning av annan vara, om vilken Konungen meddelat sådant förordnande, varom i 5 § är fråga.

12 §.

Därest mjöl av svenskt vete icke skulle i erforderlig myckenhet kunna till skäligt pris anskaffas för fullgörande av inblandningsskyldighet, som i 8 § stadgats, äger Konungen medgiva den lättnad i nämnda skyldighet, som av förhållandena påkallas.

Särskild bestämmelse.

13 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller av den myndighet Konungen bestämmer.

Ansvarsbestämmelser m. m.**14 §.**

Uraktlåter någon att fullgöra den förmalnings- eller inblandningsskyldighet, som i denna lag eller med stöd därav är föreskriven, straffes med böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor.

Begår någon förseelse mot stadgande i 4 eller 10 §, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor.

15 §.

Därest någon under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, som i 14 § sägs, fortsätter samma förseelse, skall han för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till det straff, som för förseelsen är stadgat.

16 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare. Åtal anhängiggöres vid allmän domstol.

17 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Förslag till instruktion för statens spannmålsnämnd.

§ 1.

Statens spannmålsnämnd utgör centralt organ för handhavande av de uppgifter, som föranledas av statliga åtgärder till stöd för avsättningen av svensk spannmål eller eljest stadgas i denna instruktion.

Nämnden skall hava sitt säte i Stockholm.

§ 2.

Nämnden skall bestå av sju ledamöter.

Av ledamöterna skola två företräda jordbruksnäringen, en kvarnindustrien och en bagerinäringen.

Av nämndens övriga ledamöter skall en vara ordförande och en vice ordförande.

En av de ledamöter, som ej företräda viss näring, skall vara verkställande ledamot i nämnden.

För varje ledamot skall finnas två suppleanter, vilka vid förfall för ledamoten inträda i den ordning, som för dem bestämts.

§ 3.

Ledamot och suppleant i nämnden förordnas av Konungen för en tid av två år i sänder.

Avgår ledamot eller suppleant, förordnar Konungen för återstående delen av den tid, för vilken den avgångne varit förordnad, annan ledamot eller suppleant.

§ 4.

Konungen förordnar ordförande, vice ordförande och verkställande ledamot i nämnden.

Vid förfall för såväl ordföranden som vice ordföranden utövas ordförandeskapet av ordinarie ordförandens suppleant. Vid förfall för nämndens verkställande ledamot utser nämnden annan sin ledamot att fullgöra de på verkställande ledamoten särskilt ankommande åligganden eller förordnar därtill tjänsteman hos nämnden.

§ 5.

Arvoden till nämndens ledamöter bestämmas av Konungen.

§ 6.

Nämnden åligger:

1) att med uppmärksamhet följa förhållandena på spannmålsmarknaden, särskilt beträffande råg och vete, samt, då anledning därtill gives, till Konungen inkomma med förslag till åtgärder för befrämjande av avsättningen av svensk spannmål;

2) att till upplysning rörande priset på svensk spannmål ombesörja att noteringar å dylik spannmål varda offentliggjorda samt, då skäl därtill föreligger, i samband med noteringarnas offentliggörande meddela sin uppfattning om den svenska spannmålets värde;

3) att till Konungen avgiva förslag till inmalningsprocent, varom i lagen den — — — — med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete förmäles, så ock, där lättnad jämlikt 7 eller 12 § i nämnda lag i förmalnings- eller inblandningsskyldighet anses erforderlig, förslag till åtgärder för beredande av dylik lättnad;

4) att verka för en jämn tillförsel till landets kvarnar av svensk spannmål;

5) att meddela tillstånd, varom i 4 och 10 §§ i ovannämnda lag förmäles;

6) att övervaka att i ovannämnda lag föreskriven förmalnings- och inblandningsskyldighet behörigen fullgöres samt att förbud, som i 4 och 10 §§ i nämnda lag stadgas, icke överträdes;

7) att granska och till Konungen avgiva yttrande över ansökningar om lån av statsmedel för anläggande av spannmålslagerhus;

8) att övervaka att spannmålslagerhus, för vars anläggande lån av statsmedel erhållits, uppföres i enlighet med plan, som av Konungen fastställles vid lånets beviljande; samt

9) att fullgöra de uppgifter i övrigt, som bliva nämnden anförtrodda.

§ 7.

För bedömande av den svenska spannmålets värde bör nämnden införskaffa fortlöpande noteringar å olika utländska spannmålssorter samt låta verkställa undersökningar rörande de omständigheter, som orsaka skiljaktigheter i marknadspriset, såsom olika hårdhetsgrad, glutenhalt, vikt, torrhet och renhet.

§ 8.

Förslag till inmalningsprocent skall avgivas till Konungen senast tjugu dagar före början av inmalningsperiod, som i 1 § av ovannämnda lag sägs.

Till ledning vid bestämmandet av inmalningsprocent skall nämnden varje höst före avgivandet av förslag till inmalningsprocent för det nya konsumtionsårets första förmalningsperiod verkställa en i möjligaste mån pålitlig uppskattning av den svenska veteskördens storlek och beskaffenhet. Nämnden skall vidare för samma ändamål periodvis under konsumtionsåret införskaffa uppgifter rörande inom landet för förmalning tillgängliga förråd av vete.

§ 9.

Verkställande ledamoten åligger att förbereda och inför nämnden föredraga förekommande ärenden samt att bringa nämndens beslut i verkställighet.

§ 10.

Att biträda nämnden vid fullgörandet av ovan i § 6 under 6) stadgad övervakningsskyldighet anställer nämnden ombud till det antal nämnden prövar erforderligt.

Arvoden till ombuden bestämmas av Konungen på förslag av nämnden. Nämnden har att meddela föreskrifter rörande ombudens verksamhet.

§ 11.

Nämnden äger antaga erforderlig kontorspersonal.

Arvoden till denna personal bestämmas av Konungen på förslag av nämnden.

§ 12.

Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta omständigheterna därtill föranleda.

§ 13.

I behandlingen inom nämnden av ärende av allmän betydelse eller eljest av större vikt skola samtliga ledamöter deltaga. I annat ärendes behandling skola deltaga minst fem ledamöter, bland vilka skola vara de tre, som ej företräda viss näring.

§ 14.

Såsom nämndens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas, eller, vid lika röstetal, den mening, som biträdas av ordföranden vid sammanträdet.

§ 15.

Vid nämndens sammanträden skall föras protokoll, angivande de ledamöter som närvarit, förhandlingarnas ämne samt besluten.

Ledamot, vilkens mening icke överensstämmer med ett i hans närvaro fattat beslut, äger att få sin skiljaktiga mening antecknad i protokollet.

§ 16.

Från nämnden utgående expeditioner undertecknas av ordföranden eller verkställande ledamoten.

I skrivelser till Konungen skall angivas de ledamöter av nämnden, som deltagit i ärendets handläggning. Har i sådant ärende förekommit skiljaktig mening, skall detta anmälas i skrivelsen med bifogande av protokollsutdrag däröver.

§ 17.

Nämnden äger att hos vederbörande myndigheter omedelbart påkalla de upplysningar och det biträde, som för nämndens verksamhet erfordras och av myndigheterna kunna lämnas.

§ 18.

Nämnden skall årligen före utgången av januari månad till Konungen avgiva berättelse över nämndens verksamhet under nästföregående konsumtionsår.

§ 19.

Till bestridande av arvoden åt nämndens ledamöter och personal, utgifter för lokal samt expenser m. m. äger verkställande ledamoten efter rekvisition hos statskontoret uppbära lämpligt förskott av medel, som för ändamålet anvisats, att av honom handhavas och i laga ordning redovisas.

Promemoria

angående föreskrifter, som synas erforderliga i fråga om tillämpningen av den föreslagna lagen med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete.

I. Föreskrifter med avseende å förmalning av svenskt vete.

1.

Den, som driver kvarn, vid vilken under visst konsumtionsår förmalning av importerat vete äger rum, torde böra åläggas att från och med den förmalningsperiod, varunder sådan förmalning första gången skedde, och under den återstående delen av konsumtionsåret föra särskild journal över vete, som vid kvarnen förmales, samt böcker över sina inköp och lager av omalet vete. Framställas vid kvarnen mannagryn, synes bok böra föras över lager och försäljning av mannagryn.

Statens spannmålsnämnd bör erhålla rätt att medgiva, att bok, som kvarn-innehavaren eljest förer för sin rörelse, träder i stället för journal eller annan bok, som i den nu förutsatta författningen föreskrivits.

2.

Bestämmelser böra givas därom, att i föreskriven bok skola i olika avdelningar särskiljas uppgifterna om svenskt och om importerat vete samt att bok skall avslutas och nedsummeras med utgången av varje förmalningsperiod.

Föreskrifter böra givas om de anteckningar, som skola göras i de särskilda böckerna.

3.

Det bör stadgas, att vid varje föreskriven bok skola i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas de kontrakt, kvitton eller andra handlingar, som kunna tjäna såsom verifikationer till uppgifterna i boken, ävensom att bok jämte tillhörande verifikationer skall förvaras under minst viss bestämd tid.

4.

Skyldighet torde böra åläggas kvarninnehavaren att på anfordran hålla föreskriven bok med verifikationer, så ock övriga för kvarnrörelsen förda böcker och anteckningar ävensom andra handlingar, i vad dessa böcker och handlingar kunna tjäna till upplysning om förhållande, som skall antecknas i föreskriven bok, tillgängliga för granskning av spannmålsnämnden eller dess ombud.

5.

Bestämmelse bör meddelas därom, att formulär till föreskriven bok skall fastställas av spannmålsnämnden och kostnadsfritt tillhandahållas envar, som är pliktig föra sådan bok.

Kvarninnehavaren bör åläggas skyldighet att till nämnden avgiva statistiska uppgifter rörande sin kvarnrörelse enligt formulär, som nämnden fastställer.

6.

Den, som driver kvarn, vid vilken förmalning av importerat vete äger rum, bör åläggas att, för varje konsumtionsår varunder sådan förmalning sker, inom viss tid från det densamma första gången tog sin början, om förmalningen göra anmälan hos spannmålsnämnden, därvid skola lämnas vissa uppgifter om kvarnrörelsen. Sker ändring i förhållande, som sålunda uppgivits, bör särskild anmälan därom föreskrivas.

7.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner synes böra förpliktas föra särskild bok över sina avtal om inköp av mjöl av vete från svensk kvarn. Han bör även vara skyldig att göra anmälan till spannmålsnämnden om det första avtal av dylikt slag, som han ingår under visst konsumtionsår.

Med avseende å innehavare av sådan rörelse samt å bokföring och anmälningsskyldighet, som föreskrivits för honom, torde bestämmelserna i fråga om kvarninnehavare i tillämpliga delar böra givas motsvarande giltighet.

8.

Har Konungen i fråga om viss vara meddelat förordnande, som avses i 5 § i förslaget till lag med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete, lära i fråga om rörelse för tillverkning av sådan vara de ifrågasatta bestämmelserna med avseende å rörelse för tillverkning av makaroner böra erhålla motsvarande tillämpning.

9.

Det kan ifrågasättas, huruvida icke skyldighet bör åläggas den, som importerar omalet vete, att föra särskild bok över all av honom importerad sådan vara. Meddelas föreskrift härom, bör importören jämväl förpliktas att hos spannmålsnämnden göra viss anmälan om dylik import.

II. Föreskrifter med avseende å inblandning av mjöl av svenskt vete i importerad vara.

10.

Föreskrift läres böra givas därom, att tulldeklarering av importerat mjöl av vete må ske allenast vid tullanstalterna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Norrköping, möjligen ock vid någon norrländsk tullanstalt.

Bestämmelse bör meddelas därom, att för verkställande av den i lagförslaget stadgade inblandning av svenskt mjöl i importerat mjöl skall i anslutning till envar av nämnda tullanstalter genom statens försorg inrättas en anläggning, utrustad med blandningsapparater och vågar samt omfattande jämväl erforderligt utrymme för apparater, lagring, expedition m. m.

11.

Det bör föreskrivas, att, sedan importör fullgjort de åligganden, som jämlikt tullförfattningarna berättiga honom att förfoga över importerat mjöl av vete, varan skall under tullbevakning införas till blandningsanläggning, som i mom. 10 sägs; att varan skall inom anläggningen förvaras under tullverkets lås; samt att varan, där den ej under tullkontroll åter utföres ur riket, må av importören uttagas från anläggningen först efter det föreskriven inblandning i varan av mjöl av svenskt vete ägt rum.

12.

Inblandning av mjöl av svenskt vete i importerat mjöl av vete bör bestämmas skola, under iakttagande av bestämmelserna i 8 § i den föreslagna lagen med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete, ske efter importörens anvisningar sålunda, att importören, med anmälan av visst parti utländskt mjöl till blandning, hos tullmyndigheten angiver den mängd svenskt mjöl, som bör inblandas i varje önskad del av det anmälda partiet utländskt mjöl. Vidare bör stadgas, att för blandningen erforderlig myckenhet svenskt mjöl skall av importören tillhandahållas samt att blandningen skall utföras under tullmyndighetens uppsikt av sakkunnig personal, som anlitas av tullmyndigheten.

13.

Bestämmelse bör meddelas därom, att importören skall i ersättning för arbetet med blandningens utförande och för blandningsanläggningens begagnande till statsverket erlägga en avgift, som uppbäres av tullmyndigheten, samt att till anläggningen inkommen vara av tullmyndigheten må innehållas, till dess avgiften erlagts.

14.

Det bör föreskrivas, att mjöl av svenskt vete för att kunna komma till användning vid blandning skall vara av innehavare av svensk kvarn levererat direkt till blandningsanläggningen, samt att varje i sådant parti mjöl ingående säck eller annan förvaringspersedel skall vara plomberad och åtföljas av en vid persedeln under plomberingen fästad skriftlig förklaring av kvarninnehavaren av innehåll att intet av det i persedeln innehållna mjölet är framställt av utländskt vete.

15.

Uraktlåter importör att inom viss bestämd tid, efter det han bevisligen erhållit anmaning, för inblandning tillhandahålla tullmyndigheten svenskt mjöl, som är dugligt till brödsäd och jämlikt den i mom. 14 avsedda föreskriften kan komma till användning vid blandning, och visar han ej skälig anledning för sin uraktlåtenhet, skall, enligt vad som synes böra stadgas, tullmyndigheten äga att låta det införda mjölet för importörens räkning säljas å tullauktion till person, som avgiver skriftlig förbindelse att i importörens ställe fullgöra denne åliggande inblandningsskyldighet, dock att tullmyndigheten skall i god tid giva importören underrättelse om tid och plats för auktionen.

Underlåter importören att inom viss bestämd tid, efter det han bevisligen erhållit anmaning, hos tullmyndigheten till blandning anmäla visst parti importerat mjöl eller meddela myndigheten erforderliga anvisningar för blandningens verkställande, bör det tillåtas tullmyndigheten att, efter inhämtande av sakkunnigt yttrande, i nämnda avseenden förfara på sätt bäst synes.

16.

Närmare bestämmelser om blandningsanläggningars inrättande och förvaltning torde böra meddelas av Konungen, som jämväl bör föreskriva grunder för bestämmande av den avgift, vilken jämlikt bestämmelsen i mom. 13 skulle erläggas, och meddela föreskrifter om redovisningen av dylika avgifter.

Erforderliga bestämmelser om blandningsarbetets utförande lär statens spannmålsnämnd böra bemyndigas att meddela efter samråd med generaltullstyrelsen.

17.

Föreskrift bör givas därom, att vid blandningsanläggning skola av vederbörande tullmyndighet föras journaler över allt i anläggningen intaget, blandat samt uttaget mjöl av vete.

18.

Bestämmelse bör meddelas därom, att föreskriven journal skall innehålla särskilt upplägg för varje importör samt att å varje sådant upplägg i olika avdelningar skola särskiljas uppgifterna om svenskt mjöl och importerat mjöl ävensom, såvitt angår journalerna över blandning och uttag, blandat mjöl.

Föreskrifter böra givas om de anteckningar, som skola göras i de särskilda journalerna.

19.

Bestämmelse bör meddelas därom, att tullmyndighet ej må utlämna mjöl från blandningsanläggning för leverans till innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner, med mindre importören till tullmyndigheten avlämnat dels skriftlig uppgift rörande de förhållanden, varom upplysning må bli erforderlig för journals förande, dels ock, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift, kontrakt eller andra handlingar, som må erfordras och kunna godtagas såsom verifikationer till nämnda uppgift, ävensom att journal jämte tillhörande verifikationer skall förvaras under minst viss bestämd tid.

20.

Skyldighet torde böra åläggas importör att på anfordran hålla av honom förda böcker och anteckningar ävensom andra handlingar, i vad dessa böcker och handlingar kunna tjäna till upplysning om förhållande, som har avseende å tillverkning av makaroner och skall antecknas i föreskriven journal, tillgängliga för granskning av spannmålsnämnden eller dess ombud.

21.

Bestämmelse bör givas därom, att formulär till föreskriven journal skall fastställas av spannmålsnämnden efter samråd med generaltullstyrelsen.

Vederbörande tullmyndighet bör åläggas att till nämnden avgiva statistiska uppgifter rörande den vid blandningsanläggning förekommande verksamheten enligt formulär, som fastställas av nämnden efter samråd med generaltullstyrelsen.

22.

Innehavare av rörelse för tillverkning av makaroner synes böra förpliktas att föra särskild bok över sina avtal om inköp av mjöl av vete från importör av dylikt mjöl.

Med avseende å innehavare av sådan rörelse samt å bokföring, som föreskrivits för honom, torde bestämmelserna i fråga om kvarninnehavare i tillämpliga delar böra givas motsvarande giltighet.

23.

Har Konungen i fråga om viss vara meddelat förordnande, som avses i 5 § i den föreslagna lagen med vissa bestämmelser till stöd för avsättningen av svenskt vete, lära i fråga om rörelse för tillverkning av sådan vara de ifrågasatta bestämmelserna i denna avdelning med avseende å rörelse för tillverkning av makaroner böra erhålla motsvarande tillämpning.

24.

Det kan ifrågasättas, huruvida icke skyldighet bör åläggas den, som importerar mannagryn, att föra särskild bok över all av honom importerad sådan vara. Meddelas föreskrift härom, bör importören jämväl förpliktas att hos spannmålsnämnden göra viss anmälan om dylik import.

III. Ansvarsbestämmelser m. m.

25.

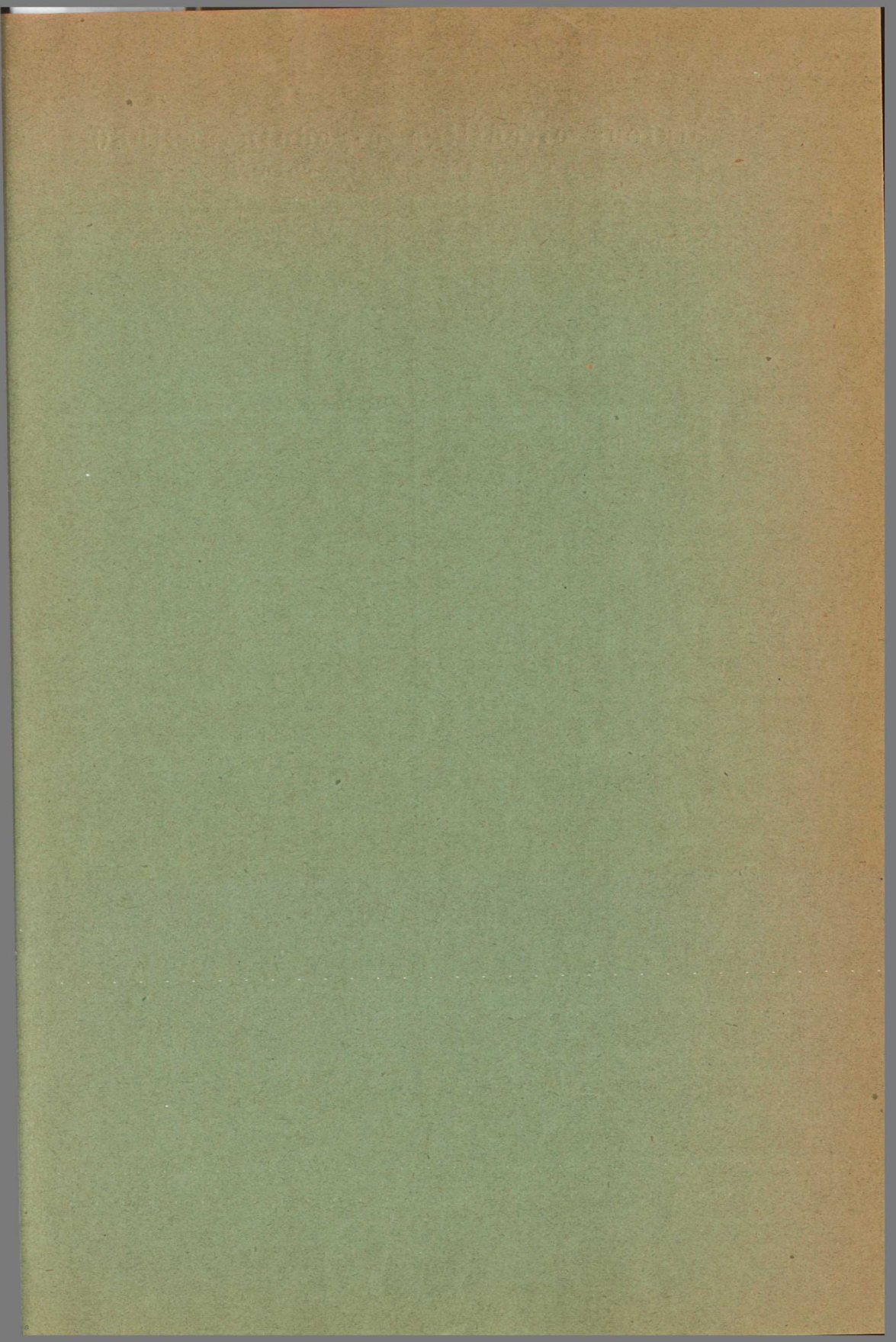
Bestämmelser böra meddelas om ansvar för den, som underlåter att behörigen föra föreskriven journal eller annan bok, dock ej journal vars förande skulle åligga tullmyndighet, så ock för den, som begår förseelse mot vissa bestämmelser, meddelade i anslutning till stadgandena om bokförings-skyldighet, ävensom för den, som i förklaring, avsedd under mom. 14, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift.

Vidare erfordras stadgande om straff för försummelse att fullgöra föreskriven anmälningsskyldighet.

Slutligen bör stadgas förbud för den, som i egenskap av ledamot i spannmålsnämnden eller dennas ombud eller såsom anställd av tullmyndighet har eller haft att taga befattning med kontroll eller med blandning av mjöl, att röja därunder inhämtad yrkeshemlighet och att yppa kvarninnehavares, importörs och vissa andra personers affärsförhållanden. Straff bör stadgas för överträdelse av förbudet.

26.

Vissa föreskrifter bliva erforderliga om åtalsrätt, behörig domstol m. m.

Statens offentliga utredningar 1930

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Industri.

Kommunalförvaltning.

Handel och sjöfart.

Statens och kommunernas finansväsen.

Kommunikationsväsen.

Politik.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Socialpolitik.

Försäkringsväsen.

Hälsa- och sjukvård.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Allmänt näringsväsen.

Försvarsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.
Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande ang.
åtgärder för vete- och rågmärknadens stödjande. [1]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.